

Stenogrammid

XIII Riigikogu, IV Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 18.10.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:07 Ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel

2. 13:06 Ülikooliseaduse muutmise ja sellega seondvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (295 SE) esimene lugemine

3. 13:32 Elektriturseaduse, asjaõigusseaduse ja ehitusseadustiku muutmise seaduse eelnõu (270 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tere hommikust, austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu IV istungjärku 5. töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, kõigepealt on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Erki Savisaar, palun!

11:00 Erki Savisaar

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au anda ettevõtlusminister Liisa Oviirile üle arupärimine, millele on alla kirjutanud üheksa Riigikogu liiget. Arupärimine puudutab Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse tegemisi. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse ehk EAS-i eesmärk on arendada Eestis ettevõtlust ja regionaalpoliitikat, mis peaks aitama kaasa majanduse pikaajaliste strateegiliste eesmärkide saavutamisele ning ekspordivõimeliste ja suuremat lisandväärtust tootvate ettevõtete arendamisele. Sihtasutus vahendab suures osas Euroopa Liidu struktuuritoetusi, aga ka siseriiklikke toetusi, mille puhul nõutakse sihtotstarbelist kasutamist. Kui raha ei ole sihtotstarbeliselt kasutatud, siis tuleb toetus sihtasutusele tagasi maksta. Aastatel 2004–2006 pakkus EAS turismi edendamise meetet, mille käigus rahuldati 48 toetustaotlust. Sealhulgas anti toetust ka president Toomas Hendrik Ilvesega seotud OÜ-le Ermamaa, millele eraldati üle 190 000 euro. Me teame, et turismitalu seal sisuliselt ei avatud, ning küsime, miks ei nõuta tagasi kogu summat, vaid ainult osa sellest. Aitäh!

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Ain Lutsepp, palun!

11:00 Ain Lutsepp

Austatud eesistuja! Austatud riigikogulased! Ma esitan Vabaerakonna fraktsiooni seitsme liikme nimel arupärimise härra kaitseminister Hannes Hansole. Arupärimine puudutab kaitsevaldkonna kulude tõhusust ja läbipaistvust. Tänavu kulutab Eesti riigikaitsele 2,17% SKT-st, mis on suur panus võrreldes enamiku teiste NATO riikidega. Eesti riigieelarve on küllalt pingeline. See tähendab, et me oleme kaitsekulude osas saavutamas oma võimete piiri. Eestis on siseturvalisuse valdkonda efektiivsemaks muudetud, piirivalve-, politsei- ja migratsiooniamet on kokku viidud ning Päästeametis on töötajaid koondatud. Ka mitmes teises valdkonnas on tehtud samu asju. Kaitsevaldkond on senini jäänud selliste tõhustamiste nimekirjast välja, kuna seda valdkonda on õigusega peetud Eesti julgeoleku tagamisel eriti oluliseks. Krimmi okupeerimisele järgnenud julgeolekuolukord on nõudnud tõhusat sõjalist koostööd liitlastega ja iseseisva kaitsevõime tugevdamist. Praegu on Eestil võimalus vaadata kriitiliselt üle kõik kaitsevaldkonna tegevused, et leida kohad, kus raha on kasutatud ebatõhusalt või ebaotstarbekalt, ning suunata see raha reaalset kaitseväelaste väljaõppe, varustuse ja motivatsiooni parandamiseks ning

relvastuse uuendamiseks. Seoses sellega on vabaerakondlastel härra kaitseministrile kuus küsimust. Aitäh!

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

11:00 Henn Põlluaas

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Annan EKRE fraktsiooni nimel välisminister Jürgen Ligile üle arupärimise, mis puudutab meie laevakaitsjaid. Täna möödub täpselt kolm aastat sellest, kui meie laevakaitsjad Indias alusetult vahistati ning neile esitati süüdistus ebaseaduslikus kütuse tankimises, relvade käitlemises ja territoriaalvetesse sisenemises. Ei pea eraldi rõhutamagi, et tegemist on alusetu süüdistusega ja süütute inimestega, kes tegid oma tööd. Meie Välisministeerium toonase välisministri isikus ...

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Head kolleegid, ma palun tähelepanu esinejale!

11:00 Henn Põlluaas

... leidis, et tegemist ei ole riikliku küsimusega, millesse peaks sekkuma, sest need inimesed teadsid riske. Õnneks on sellest seisukohast loobunud. Nüüd ongi meil mõned küsimused välisministrile. Milline on praegu asjade seis? Mida Välisministeerium on viimasel ajal ette võtnud? Valitsus kiitis heaks kriminaalkurjategijate vahetamise ja vangide üleandmise leppe. Kas see lepe Indiaga on ka allkirjastatud? Kas see, kui laevakaitsjad kriminaalkurjategijatena Eestisse toodaks ja nad kannaksid oma karistust, oleks välisministri meelest lahendus? Kuidas oleks võimalik neid vabastada sellest alusetust kriminaalsüüdistusest ja mil määral on tehtud koostööd teiste riikidega, kelle kodanikud on samas kaasuses süüdi mõistetud? Millist abi on küsitud või saadud Euroopa Liidult? Aitäh!

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem eelnõude ja arupärimiste üleandmise soove ei ole. Olen juhatuse nimel vastu võtnud kolm arupärimist ning Riigikogu juhatus menetleb neid kodu- ja töökorra seaduse alusel.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreeris ennast 84 Riigikogu liiget, puudub 17.

1. 10:07 Ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel. Enne kui me selle juurde läheme, tutvustan lühidalt selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Kõigepealt on peaminister Taavi Rõivase ettekanne kuni 30 minutit, seejärel Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehe Kalle Pallingu ettekanne kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Läbirääkimiste käigus esinevad sõnavõtuga fraktsioonide esindajad. Arutelu lõppemisel Riigikogu otsust vastu ei võta. Ma palun kõnepulti lugupeetud peaministri Taavi Rõivase!

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Austatud esimees! Austatud Riigikogu, suursaadikud ja külalised! Taas on kätte jõudnud aeg Euroopa Liidule sihte seada. Euroopa Liit ei seisa valiku ees, kas olla või mitte olla, kuid üha enam peame vastama küsimustele, kas valitud tee ja senine koostöö on olnud õige. Me peame senisest veelgi enam ja veelgi veenvamalt avalikkusele selgitama tehtud valikuid ja otsuseid. Brexiti referendumi järel kutsusime ellu nn Bratislava protsessi, et teha valikud avatuse ja suletuse vahel, globaalse ja protektsionistliku Euroopa vahel. See on protsess lahenduste leidmiseks sellistele põletavatele probleemidele nagu julgeolek, siseturvalisus, majandus ning tööhõive. See ei tähista kindlasti uue,

mitteliberaalse ajastu algusjärku ega kaugenemist Euroopa väärtustest ja Euroopale edu toonud poliitikatest. Samas peame tõele näkku vaatama, et mitte kõik ei ole läinud suurepäraselt ning kõik probleemid ei ole lahendatavad üleöö ja vaid Euroopa tasandil. Euroopa Liit nagu kõik teisedki poliitilised projektid on pidevalt arenev. Ta ei ole perfektne, aga ta on parim riikideülese koostöö vorm, mis meil on.

Austatud Riigikogu! Brittide otsus lahkuda Euroopa Liidust mõjus nii Euroopale kui Ühendkuningriigiile tõepoolest nagu külm dušš. 2. oktoobril konservatiivide aastakongressil esitatud kõne andis esimese selgituse, kuidas uus Briti peaminister Theresa May edasist näeb. Hoolimata meie lootusest, et Ühendkuningriik otsib võimalikult lähedasi suhteid Euroopa Liiduga, oli selles kõnes meile väga vähe rõõmustavat. Kuigi avalduse esitamiseni on veel ligikaudu pool aastat ja selle aja jooksul võib paljugi juhtuda, peame lähtuma ikkagi sellest, et Ühendkuningriik lahkub. Samuti on üsna ebatõenäoline, et tulevaste suhete mudel põhineb senisel neljal põhivabadusel või isegi tolliliidu mudelil, nii nagu Türgi puhul. Seega võib tulevik tuua kaasa selle, et brittidega tehakse vähem koostööd kui Norra, Islandi, Šveitsi ja Türgiga, aga usun, et siiski rohkem kui lihtsalt vabakaubandusleppel. Sellele lisaks on vaja selgust Ühendkuningriigi osaluses ka teistes poliitikates, nagu justiits- ja siseküsimused ning loomulikult kaitsevaldkond. Ma olen kõigest hoolimata optimist ja loodan, et läbirääkimiste lõpptulemus on tasakaalus ning säilitab võimalikult tiheda suhte meie vahel.

Mõned olulised järeldused võib siiski teha juba praegu. Kõigepealt saan öelda, et lähitulevikus on kõige olulisem Euroopa Liidu 27 liikmesriigi koostöö ja tulemuste saavutamine, ning alles siis tuleb meil tegelda Brexiti läbirääkimistega. Teiseks peame parandama koostööd Ühendkuningriigiga nii multilateraalsete organisatsioonide kaudu, nagu näiteks NATO, kui ka regionaalselt ja kahepoolsetes suhetes. Kolmandaks tähendab brittide lahkumine vägagi mõjuka ja meiega samameelse liikmesriigi lahkumist, mis omakorda tähendab seda, et koostöö samameelsete liikmesriikide vahel muutub eestkõneleja lahkumisel senisest veelgi olulisemaks. Mida kiiremini me aktsepteerime, et referendum ei ole tagasipööratav, seda kiiremini suudame leida ka vajalikud lahendused.

Austatud Riigikogu! Üks eelseisva ülemkogu arutelude peamisi teemasid on vabakaubandus. Viimase aasta jooksul on Euroopa Liidu ja kolmandate riikide vahel sõlmitavate kaubanduslepingute arutelud korduvalt takerdunud. Kuigi Euroopa Liit on maailmas suurim kaubandusblokk, näitab Ukraina, USA ja Kanada lepingute seis, et meil tuleb leida viis, kuidas tegelikke muresid lahendada ja kahjuks ka ebatõdesid kummutada. Euroopa Liit on olnud globaliseerumise eestvedaja, sest vabakaubandus on tähendanud heaolu loomist oma kodanikele, vaesuse vastu võitlemist maailmas ning aidanud tihedate majanduslike suhete kaudu tagada ka rahu ja stabiilsust.

Eesti on vabakaubandusest väga palju võitnud. Samas tuleb meil mõista ka neid, kelle jaoks üleilmastumine on põhjustanud ärevust ja ebakindlust ning kellest on seetõttu tänaseks saanud populistidele lihtne sihtmärk. Ülemkogu eesistuja Donald Tusk ütles Tallinnas tabavalt: me peame kodanikele pakkuma täiendavat turvatunnet, et jääda sama avatuks kui seni. Seetõttu on oluline, et majanduskasv jõuaks kõikideni. Heaolupirukas ja majanduslikud võimalused ei muutu kolkapatriotismi tõttu suuremaks ega aita luua täiendavat heaolu. Meie tulevik peab rajanema võimalusel luua, toota ja eksportida teadusmahukaid teenuseid ja tooteid. Ma tsiteeriksin siinkohal hiljutist Economisti artiklit: "Tarbijad ja töötajad kannatavad kaubandusbarjääride tõttu enim. 40 riiki hõlmava uuringu alusel võib sedastada, et kaubanduse lõpetamine tooks rikkaimale osale kaasa 28% suuruse sissetulekute kahanemise ja 63% suuruse sissetulekute kahanemise kõige vaesema detsiili hulgas." Kui seda laiendada uutele kaubanduslepingutele ja veelgi suuremale vabakaubandustsoonile, siis nii nagu kaubanduse lõppemine tooks väga suurt kahju, toob täiendav kaubandus väga suurt kasu. Nagu te näete, võidavad kõige rohkem need, kelle sissetulekud on suhteliselt kõige väiksemad.

Vabadus ega vabakaubandus ei tähenda seejuures reeglitevabadust ega anarhiat. Vastupidi, me peame olema eestseisjate hulgas, et üleilmne kaubandus oleks nii reeglitepõhine kui ka reeglitepärane ning austaks seejuures ausat konkurentsi. Seetõttu on oluline, et Euroopa jätkab koos samameelsete riikidega, kelleks ennekõike on arenenud tööstusmaad, kokkulepete sõlmimist, mis aitavad edendada reeglitepõhist maailmakaubandust ja on majanduslikult tasakaalustatud.

Austatud Riigikogu, head saadikud! Euroopa sõna kaalu maailmas määrab suuresti see, kui hea ja tugev on tema majandus. Vaevalt et keegi kahtleb, et suur siseturg on kõikidele Euroopa riikidele vajalik konkurentsivõimelisena püsimiseks ja maailmamajanduses edukalt kaasalöömiseks. Kauba-, kapitali- ja teenuseturgude reformid peavad jätkuma ka selleks, et Euroopa oleks suuteline kaasa lööma digimajanduses. Erinev valdkondlik turegulatsioon pärsib võimalusi luua mastaabiefekt, mida e-

kaubanduse lahendused toetavad ja mis näiteks USA-s on edukalt saavutatud. Kuigi eeskuju on nakkav, jääb maailma parimast rahvuslikust turust väheks.

Mul on hea meel, et aastatepikkuse tubli töö tulemusel on Eestil eduka ja väerika digiriigi kuvand. Paljud tahaksid olla pisut rohkem "Eesti" – lisaks kõigele muule positiivsele ka veidi rohkem *cool*. Eesti tavapärast toidavad muu hulgas veidi hullumeelne unistus ühendada Eesti ja Soome e-riik ning meie väärtuspakkumine virtuaalse residentsuse näol, mis on mõlemad juba laia huvi tekitanud. Ka Riigikogul on Eesti progressiivse digikujundi loomisel olnud väga oluline roll, ennekõike eestvedajana jagamismajanduse valdkonnas. Me oleme valinud minu hinnangul väga õige tee, võttes uue tehnoloogia kiiresti omaks ja leides lahendused, mis toetavad arengut. Ma usun, et meie enda eeskuju kaudu oleme muu hulgas suutnud saavutada selle, et digitaalse ühtse turu loomine kui Euroopa Liidu lähiaja prioriteet ei tekitanud Bratislavas deklaratsiooni kokku kirjutades mitte mingisuguseid suuri vaidlusi. "Digitaalne" kuulub juba enamuse sõnavara hulka, mis sest, et mõnel riigil on endiselt ka väga tugev aktsent juures.

Austatud parlamendiliikmed! Nagu me väga hästi teame, seisus kohustab. Digiriigina oleme seetõttu just meie välja pakkunud, et andmete vaba liikumine võiks Euroopa Liidus tulevikus olla eraldiseisev põhivabadus. Solow' tootlikkuse paradoksi kohaselt võtab iga põhjanev tehnoloogia, nagu ka näiteks internet, aega, et anda kogu majanduslik efekt tootlikkuse ja heaolu kasvus. Mitte keegi ei kahtle, et internet muudab läbivalt nii majandust kui kogu ühiskonda. Eesmärgi saavutamiseks peame lähiajal looma õigus- ja investeerimiskeskonna, mis toetab tänapäevase digitaristu väljaehitamist, sh loomulikult ka meil põhjalas.

Samuti peame Euroopas tagama regulatiivse keskkonna, mis toetab andmemajandust ja mida ei pärsi asukohapiirangud ega muud takistused. See peab juhtuma viisil, mis ei sea kahtluse alla üksikisiku õigust privaatsusele ega loo olukorda, mis Euroopa digisiseturu muust maailmast eraldab. Andmete vaba liikumine kui viies põhivabadus lubab seda käsitleda nii kõigi teiste põhivabaduste võimaldajana kui ka eesmärgina omaette. Viimase võttis möödunud nädalal kujundlikult kokku üks suur Rootsi sideettevõtja, sõnastades eesmärgina "luua gigabitühiskond terabaidi territooriumil".

Teine teema, millel ma tahan majanduse ja siseturu kontekstis kindlasti peatuda, on ühendatus. Nii nagu piirikontrollid Euroopa sees pärsivad majandustegevuse võimalusi, nii on ka meie äralõigatus üks meie majanduse kõige olulisemaid klaaslagasid. See ei pea ilmtingimata nii olema. Kuid olukorra muutmine nõuab järjepidevalt pingutust ja kinnihoidmist eesmärgist. Ma juba mainisin Eesti ja Soome koostööd e-riigi arendamise vallas, mis võib viia täiesti unikaalsete lahendusteni väga paljude riikide jaoks. Väga sihikindla töö tulemusena toimub sel reedel Eesti ja Soome energiajulgeolekut tagava gaasiühenduse BalticConnectori finantseerimislepingu allkirjastamise tseremoonia. Euroopa Komisjon finantseerib seda projekti üsna ainulaadselt 75% ulatuses.

Meie järgmine energiajulgeoleku projekt on luua nii turu kui taristu mõttes igati sünkroonselt funktsioneeriv piirkondlik elektriturg, mille selgitamisele kulus suur osa minu möödunud nädalal toimunud Rootsi ja Taani visiidi ajast. Esimene samm on uuringu tegemine ning tehniliste ja rahaliste võimaluste kaardistamine ühenduste rajamiseks. Loodan, et see projekt on teostatav Poola või Põhjala kaudu juba järgmisel Euroopa Liidu eelarveperioodil. Kuid selleks tuleb loomulikult teha tehnilist tööd, disainida pikaajalist eelarvet ja otsida lahendusi koos asjaomaste riikidega.

Samavõrd oluline pikaajaline projekt on raudteeühendus Rail Baltic. Viimasel ajal on see taas hoogsat poleemikat tekitanud, aga ma usun väga kindlalt, et kirjutajad on tegutsenud heas usus. Projekti igakülgne läbivaagimine teeb sellele kokkuvõttes ainult head, isegi kui sedavõrd mastaapse infrastruktuuriprojekti puhul on täielikku konsensust raske saavutada. Käimasolev täiendav tasuvusuuring aitab leida lahenduse mitmele osutatud küsimustele, nagu trassi valik, tasuvuse eeldused ja oodatavad kaubavood. Tahan siinkohal esile tuua mõningad Rail Balticu olulised aspektid, mida on seni küsimuse alla pandud.

Esiteks, koostöö regioonis. Tegemist on mastaapseima koostööprojektiga kolme-nelja riigi ajaloos. Ma ütleksin, et tegemist on isegi ajaloolise võimalusega ühendada piirkond Lääne-Euroopaga. Kuigi Eesti on suurel määral olnud projekti eestvedajaks, mis aeg-ajalt võib meenutada tõrksa taltsutamist, on ka Soome ja teiste riikide huvi projekti vastu tuntav. See on taas elu sisse puhunud nii Tallinna–Helsingi tunneli unistusele kui ka innustanud Soome ettevõtlussektorit. Praeguseks on kolm Balti riiki ja Soome ühendatud Vene rööpalaiusega imperiaalse raudteega. Paika ei ole pidanud lootus, et Venemaa on huvitatud millestki enamast kui toormevoogude suunamisest oma infrastruktuuri kaudu ning "Jaga ja valitse!" põhimõtte rakendamisest ida-läänesuunaliste koridoride ja projektide puhul. Seetõttu on lihtne

luua olukord, kus me oleme teiste Balti riikidega rohkem konkurendid kui koostööpartnerid. Võimaluste asemel nähakse tihti rohkem probleeme.

Me vajame Rail Balticut enese ühendamiseks Lääne-Euroopaga nii strateegiliselt, poliitiliselt kui ka majanduslikult. Kümne aasta pärast ei tohiks paika pidada ütlus, et Balti riigid on Euroopas anomaalia, kus rongiga saab ainult ida poole liikuda. Rail Balticu trass on puuduva ühendusena Euroopale strateegiliselt oluline ja on täiesti enesestmõistetav, et Euroopa ida-lääne suunda ei prioritseeri ega rahasta.

Teiseks, tasuvus ja majanduslikud võimalused. Loomulikult loob ehitamine ise uusi võimalusi ning võib tuua regiooni strateegilise tähtsusega taristuinvesteeringuid. Kuid see ei ole peamine, isegi kui see on sündinud raskete kompromisside tulemusena. Olulisim osa Eesti kaubavahetusest ja koostööpartneritest on just nimelt Lääne-Euroopas. Rail Balticu edu võti on võimes võtta üle oluline osa nii Balti riikide kui ka teiste naaberriikide rahvusvahelisest kaubandusest ning luua lisaks uued ja kiired liikumisvõimalused reisijate- ja kaubavedude kasvuks. Selle saavutamiseks on vajalikud optimaalne trass, hea teenusekvaliteet, kõrge töökindlus, moodne veerem ning seadmed ümberlaadimisjaamades, sadamates ja logistikakeskustes, et tagada kiired toimingud.

Tulevane taristu kasutustasude süsteem toetab raudtee kasutamist ning peamine kasutegur ei avaldu mitte raudtee enda kasutustasudest laekuva tuluna, vaid tulevaste investeeringutena tööstusesse ja taristusse. Isegi kui projekt näib tasuv ainult regiooni põhjal, siis täiendavad võimalused ei peitu sugugi ainult regioonis endas. Kas või näiteks Hiina otsib aktiivselt uusi võimalusi konteinervedudeks Euroopasse.

Koostöö regioonis, ühendus Euroopaga ning majanduslik tasuvus on muidugi vaid kaks peamist argumenti. Ma usun, et ka avalikkuses kõlanud ja hirmu külvanud liialdused Eesti tükeldamisest, võimalikust geneetilisest kängumisest ja muu säärane saavad kõik sobival tasemel vastuse. Riigikogul on selle teema käsitlemisel ees seisval hooajal väga oluline roll, sest peatselt saadame siia saali aruteludeks riikidevahelise lepingu, mis rajab Rail Balticu tulevikule poliitiliselt ja õiguslikult võimalikult tugeva vundamendi.

Austatud Riigikogu! Möödunud aastal teie ees kõneledes oli fookuses Euroopa julgeolek ning mitmesugused sellega seonduvad kriisid, mis kogumis olid võtnud Euroopas suisa eksistentsiaalse kriisi mõõtme. Ja seda mitte ainult praegugi Ukrainas jätkuva Vene agressiooni võtmes. Süüria konflikti tagajärjel vallandunud pagulaskriis oli võtmas eepilisi mõõtmeid ning terroriaktid Belgias ja Prantsusmaal jõudsid lõpuks väga valusalt ka eestlasteni. Lääne ühtsus ja otsustavus osutusid võtmetähtsaks. Rändekriisis mõistsime vahetult, et Euroopa riikide julgeolek on väga tihedalt läbi põimunud. Kõik liikmesriigid sõna otseses mõttes vastutavad ühispiiri valvamise kõrge taseme ja seega ka üksteise igapäevase julgeoleku eest. Kõrgendatud poliitiline tähelepanu ja käiguvahetus rändekriisis ning sellest tõukunud tegevused on möödunud aasta sama perioodiga võrreldes tänaseks kahandanud Türgi ja Kreeka vahelisi rändevooge tervelt 98%. Piiri valvatakse mõlemalt poolt piirijoont ning selle tulemuslikkus sõltub taas kord valve tasemest ja koostöötahtest mõlemal pool.

Periood 2015–2016 tõi kaasa murrangulised muutused. Eriti oluline on selles kontekstis koostöö ja kokkulepped kolmandate riikidega ning ka hoiakumuutus Euroopa Liidus, mis võimaldab võtta rändekriisi ohjamiseks kasutusele kõik poliitikameetmed ja vahendid. See on hea näide selle kohta, mida ühiselt tegutsedes ja ühtse välispoliitikaga võib juba lühikese ajaga saavutada.

Eelmisel nädalal alustas Bulgaaria–Türgi piiril tööd Euroopa piiri- ja rannikukaitse agentuur, mis aitab Euroopa välispiirid veelgi paremini kontrolli alla võtta. Kuigi agentuur alustab kriisi lahendamist toetava tugistruktuurina, ei peaks tulevikus olema välistatud ka terviklik Euroopa piiri- ja rannikuvalve.

Rõõmustavaks võime pidada Eesti soovitud Euroopa Liidu piiriületuse infosüsteemi loomist, mida omakorda on täiendatud juurutatava reisiloasüsteemi ja suuremate võimalustega mõjutada ka viisavabadest riikidest pärit rännet. Teema kokkuvõtteks soovin väga tänada Eesti korraldajaid, kes on märkimisväärselt panustanud Euroopa Liidu ühisoperatsioonidesse ning viinud tõrgeteta ellu rändekava eesmärgid. Meie ühistegevuse tulemus võiks viia kõikjal Schengeni sisepiiridel kontrolli kõrvaldamisele.

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kahetsusväärset ei ole mul võimalik raporteerida, et Minsk II kokkulepe oleks täidetud. Ei ole! Ukraina ei evi kontrolli kogu oma territooriumi üle, nii nagu on relvarahugi pigem näiline. Endise hooga jätkab Venemaa sõjapidamist Euroopa ida- ja lõunanaabruses ning tõtt-öelda osalt Euroopas endaski, kui arvestame kõiki sõjapidamise viise. Meie idanaaber kasutab edasiminekuks nii konventsionaalseid kui ka hübriidmeetodeid, nii nagu hübriidauto kasutab edasiliikumisel erinevaid

kütuseid. Sekkumine kübervahenditega presidendivalimistesse, äärmusparteide rahastamine Euroopas ja ka nende indoktrineerimine Krimmis, lennuõnnetuste sõltumatu uurimise õõnestamine, propaganda, samuti valede levitamine – see kõik mahub viimase kirjelduse alla. Näib, et koolikiusajalikult on hakatud tüli otsima kõikjalt, kus see on vähegi võimalik. Seetõttu on taas kord hakatud olukorda kirjeldama kui uut külma sõda, kuigi selle ilminguid kirjeldas Edward Lucas üsna ilmekalt juba mõni hea aasta tagasi oma samanimelises raamatus. Kui Lääs on Venemaa juhtkonna hinnangul eksistentsiaalne oht, siis tegelikult ei peaks ju keegi olema sugugi imestunud, et eesmärk pühitseb abinõu.

Mis siiski on muutunud, on Lääne avaliku arvamuse hoiakud. Seda ei peegelda mitte ainult Euroopa Liidu värskes globaalstrateegias sisalduv hinnang, et "Venemaa tegevus Ukrainas ja laiemalt Musta mere ümbruses on raputanud Euroopa julgeolekuarhitektuuri alustaladeni". Ukraina ja Süüria jätkuv küüniline konflikt, aga ka hiljutine lennuõnnetuse, Malaysia Airlines 17 uurimine ja palju muudki on üha enam avanud silmi ning sundinud Lääne avalikku arvamust toimuvat märksa lähemalt ja märksa terasema pilguga vaatama.

Pagulaskriis on seejuures Süüria konflikti otsene tagajärg. Aleppos avanev pilt on lihtsalt õõvastav. Seetõttu tuleb eelseisval ülemkogul meil kolleege ilmselt mõnevõrra vähem veenda, et igal juhul peame jätkuvalt hoidma sanktsioonide puhul senist joont, olema ühtsed, meelekindlad ja lähenema küsimustele pika vaatega.

Austatud Riigikogu! Kuigi Euroopa Liit ei ole kaitseallianss, on ta siiski juba loomisest saadik olnud oma elanike heaolu tagamisega võrdselt ka julgeolekuprojekt. Eesti seniste taotlustega on hästi kooskõlas värsked arengud kaitsevaldkonnas. Ütlen kohe ära, et minu arvates ei ole Euroopa armee loomist praegu laual, ja meil ei tasu raisata aega varjupoksile. Meenutan, et ka NATO-l ei ole armeed, see on liikmesriikidel. Alustada esmakordselt sisukat arutelu Euroopa kaitse üle, sõnastades endale üle jõu käiva ülesande, võib tegelikult saavutada soovitud risti vastupidise efekti. Samas suurem panustamine kaitseesse ei ole enam tabuteema, see on üks nendest teemadest, kus selgelt soovitakse teha senisest rohkem koostööd. Eesti ei peaks Euroopa kaitse teema arendamisse suhtuma allergiliselt, piirdudes arvamusega, et see ei tohiks dubleerida NATO-t. Tõepoolest ei peaks me oma jõupingutusi pihustama, kuid me peaksime vaatama seda kui võimalust, sest on võimalik leida kohti, kus Euroopa Liit suudab lisada väärtust juba tehtavale.

Et kaitseküsimustes tuleb enam koostööd teha, on kahtlemata üks olulisi järelemeid Brexitist. Meenutan muu hulgas, et neljast NATO raamriigist ei ole peatselt kolm Euroopa Liidu liikmed. Lootustandvad arengud Küprose põhja- ja lõunaosa taasühendamisel kaotavad peatselt ühe olulise tõkke kaitsekoostöö teelt. Pariisi terroriaktide näitel teame, et Euroopa Liidu solidaarsuse klausel pakub täiendavaid võimalusi. Samuti võiks Euroopa Liidu sõjaliste ja tsiviiloperatsioonide juhtimist muuta efektiivsemaks, et muu hulgas võtta NATO-lt välisoperatsioonide koormust ja lasta tal keskenduda veelgi enam oma põhiülesannetele.

On teisigi valdkondi, kus koostöö saab olla parem, näiteks kaitsevaldkonna hanked, teadus- ja innovatsiooniuuringud, aga ka Euroopa Liidu tsiviilotstarbeliste lahenduste kasutatavus kaitsevägedes, näiteks mereseirel, merepäästel, satelliitnavigatsioonil jne. Euroopa Liidu hübriidstrateegia tuleb ellu viia ning meie arvates võiks uuendada ka laiapõhjalist küberstrateegiat, kus Euroopa Liidul on samuti väga oluline roll.

Hea Riigikogu! Käes on oluline, küllap isegi kriitiline aeg Euroopale, ja ka Eesti Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise aeg saab olema määrava tähtsusega. See tähendab, et ennekõike on meil ajasurve lõpetada läbirääkimised ning sõlmida olulised poliitilised kokkulepped. Usun, et ma paotasin ennist piisavalt kardinat Eesti eesistumise sisult, sest majanduse, julgeoleku ja Brexitiga, samuti paljude teiste nimetatud teemadega me Eesti eesistumise ajal tegelemegi. Eestile olulised teemad on hästi kajastatud institutsioonide tööplaanides, nii ülemkogu strateegilises kavas kui ka Euroopa Komisjoni tööprogrammis.

Riigikogu ees on Euroopa arengu seisukohalt väga olulised eelnõud, mis käsitlevad näiteks Pariisi kliimalepet ja vabakaubanduslepet Kanadaga. Aga aeg rääkida suure saali ees meie prioriteetidest detailsemalt saabub siiski järgmise aasta hiliskevade paiku, kui Malta eesistumine on jõudnud juba piisavalt kaugemale. Suurem osa teemadest ja eelnõudest on meil tegelikult väga hästi teada, mistõttu loodan, et eesistumisprogrammi üle toimuvad sisukad arutelud Euroopa Liidu asjade komisjonis ning loomulikult ka kõikides valdkonnakomisjonides.

Eestil saab olema üks eesistumisprogramm korraga, mis peegeldab nii valitsusele kui ka parlamendile olulisi teemasid. Ühiselt loodud programm toetab eesmärkide saavutamist ja võimaldab meil saavutada

konsensuse, et tõsta teisel poolaastal esikohale just nimelt oma eesistujaroll. Koostöös Riigikoguga loodame leida lähiajal sobiva töömeetodi ka meie eesistumise ajaks. Väärrika rahvusvahelise mõttekoja hiljutise aruande "Cohesion Monitor" põhjal võime julgesti väita, et me oleme ajavahemikus 2007–2014 läbinud kõige pikema tee Euroopa koostöövalmiduses ning oleme üks koostööaltimaid liikmesriike asutajaliikmete Belgia ja Luksemburgi järel.

Eesistumine on Eesti avasektorile seni kindlasti kõige olulisem juhtimisväljakutse. Selle edukus sõltub peamiselt suutlikkusest sõlmida kokkuleppeid ning viia ühist asja edasi. Euroopa Liit on nagu 28 liikmega koalitsioonivalitsus, mida rapsides ja rusikaga lauale kolkides tulemuslikult juhtida ei saa. Kannatlikkus, tarkus, diplomaadianne, kohalolek ja empaatia on need kvaliteedid, mille poole iga minister, iga riigiametnik peab Euroopa Liitu juhtides püüdlema. Ja see, et Eesti oli valmis üles korjama brittide mahapillatud eesistumise teatepulga, on väga hea näide koostöövalmidusest ja eestvedamisest. Sellega kaasneb ka tagantjärele saadud tunnustus, et alustasime ettevalmistust piisavalt vara. Seetõttu ei tekkinud krampi, eesistumise perspektiivis vajalikud eelnõud jõudsid aegsasti parlamenti ning tegevused tõsteti ümber.

Ma tunnustan seejuures väga Riigikogu sūdikust, sest teie koormus on sisuliselt kahekordistunud. Ma loodan, et seda sūdikust jätkub ka järgmise aasta kohalike valimiste kiuste ning eesistumist saadab ennekõike kodurahu ja üksmeel. Edukas eesistumine peab olema meie kõigi ühine eesmärk, sest ainult ühiselt on võimalik teha Eestit suuremaks. Aitäh teile!

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister! Teile on ka ridamisi küsimusi. Andres Herkel, palun!

11:00 Andres Herkel

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister, aitäh ettekande eest! Meil ei ole Euroopa Liidu poliitikas ja laiemalt välispoliitikas tegemist ju üksnes samameelsete riikidega, nagu Ühendkuningriik oli ja on ka pärast Brexitit. Rändekriisi lahendamisel on väga suur roll kindlasti Türgil. See, et piir on praegu üha paremini pidanud, sõltub ikkagi väga palju Türgi poole tahtest. Samas, vaadates meetmeid, mida selles riigis on rakendatud, ei saa kuidagi öelda, et need on Euroopa väärtussüsteemiga kooskõlas. Milline on meie strateegia ja millised on need koostööformaadid, mida Eesti ka näiteks eesistujana pakub suhetes Türgiga ja võib-olla ka teiste oluliste riikidega? Millised on konkreetselt kõige tähtsamad koostöövaldkonnad? Selle taustal saab kindlasti rääkida ka viisavabaduse küsimusest.

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Juba praegu, veel aasta enne, kui meist saab Euroopa Liidu Nõukogu eesistuja või lihtsamalt keeles öeldes Euroopa Liidu eesistuja, on Eesti Euroopa Nõukogu eesistuja. Nagu küsija hästi teab, on Eesti teinud Euroopa Nõukogus tõsisid jõupingutusi, et väga suuresti erinevad nägemused sellistes olulistest küsimustes nagu terrorismi defineerimine leiaksid Euroopa Nõukogu näol niisuguse sõltumatu ja lahendusi otsiva arbitraaži. Kindlasti ei ole nende küsimuste lahendused lihtsad ega sünni üleöö, aga mul on hea meel öelda, et Eesti diplomaadid ja ka poliitikud on selle protsessi nimel juba palju pingutanud. Aga ma olen täiesti nõus sellega, et rändekriisi lahendamisel on tõepoolest väga suur roll Euroopa Liidu naabruses asuval Türgil, samuti Liibanonil, Jordaanial ja tegelikult üha enam ka Põhja-Aafrikal. Kuna Türgi ja Euroopa Liidu koostöös on suudetud rändesurvet selles piirkonnas tervelt 50 korda vähendada, muutub veelgi aktuaalsemaks ka tegelemine Põhja-Aafrikaga. Mul on hea meel öelda, et kui ma eile kohtusin Euroopa Liidu rändevolnikuga, kes oli Eestis kiirvisiidil, siis ta rääkis, kuidas mitme Aafrika riigiga partnerlust taotletakse ja soovitakse sõlmida näiteks tagasivõtulepinguid. Ka siin on Eestil oma roll, sest Eesti kaitseväelased on näiteks loomas stabiilsust vägagi ärevas Põhja-Mali piirkonnas. See aitab tegelikult täiesti ühemõtteliselt vähendada sealt riigist ja naaberriikidest tulevat rändesurvet Euroopa suunas. Nii et jällegi, väike riik, aga panustame väga mitmel rindel.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Külliki Kübarsepp, palun!

11:00 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea peaminister! Kas ja millise rõhuasetusega puudutatakse eesistumise ajal idapartnerluse programmi? Eesti on kaasa aidanud demokratiseerimisele Ukrainas, Moldovas ja Gruusias. Euroopa poolt näeme teatud leigust ja sellel on tõsised tagajärjed. OSCE Parlamentaarse Assamblee töös näen ukrainlaste abitust ja jõuetust. Käisin just Gruusia valimisi vaatlemas ja seal on ka tõsised märgid, et asi on minemas tagasi rooside revolutsiooni eelsesse perioodi. Milline on tegevusplaan eesistumise ajaks? Millised on meie sõnumid Euroopale idapartnerluse osas?

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ei ole mingit kahtlust, et idapartnerlus on Eesti jaoks väga oluline. Ka hiljuti Rootsis ja Taanis käies tõstatasin kohtumistel oma kolleegidega idapartnerluse keskuse täiendava toetamise küsimuse ning me arutasime koostöö tõhustamise võimalusi. Päris kindlasti on meil soov oma eesistumise ajal korraldada idapartnerluse tippkohtumine. Praeguse seisuga saab see tippkohtumine aset leidma Brüsselis ja selleks on mitu kaalukat põhjust. Meil on soov teha oma eesistumise ajal mitu tippkohtumist. Regulaarselt toimub Euroopa Liidu ja Aafrika vaheline tippkohtumine, mis käib külakorda ja mis seekord leiab aset Aafrikas, aga jääb ka Eesti eesistumise aega. Meil on soov jätkata Euroopa Liidu tuleviku arutelusid ja korraldada neid samuti tippkohtumise vormis. Miks ei võiks see tippkohtumine toimuda siis Tallinnas? Ka idapartnerluse tippkohtumisele plaanime kalendris aega leida. Igal juhul on idapartnerlus ülioluline, nagu on Eesti jaoks ülioluline ka kahepoolne tugi idapartnerluse sihtriikidele, kellest te nimetasite kolme. Tõepoolest, võibki öelda, et Ukraina, Gruusia ja Moldovaga on Eestil erakordselt tihedad suhted. Ma suhtlen oma kolleegidega nendest riikidest regulaarselt ja uskuge mind, me teeme väga palju ka taustatööd selleks, et nendel riikidel läheks hästi. Eesti on olnud nii Ukraina kui ka Gruusia puhul üks kõige häälekamaid viisavabaduse taotlejaid. Me oleme järjekindlalt öelnud, et kui tingimused on täidetud, siis ei tohi mitte kellelgi olla mingeid emotsionaalseid tõrkeid või subjektiivseid takistusi jne. Loomulikult on nende riikide saatus meile oluline ja ma arvan, et meil on palju kogemusi, mida nendega jagada.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jaak Madison, palun!

11:00 Jaak Madison

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud peaminister! Oma kõne alguses te mainisite Euroopa riikides levivaid meeleolusid ja meelsusi, mis teie väite kohaselt olevat proteksionism. Olles ka ise suhelnud teiste liikmesriikide kolleegidega lähetuste ja muude kohtumiste raames, samuti oma tuttavatega, olen kuulnud väga tihti sellist etteheidet või nõrdimusavaldust, et Euroopas on tõstmas pead rahvuslikud meeleolud või rahvuslus. Mis teie arvate, kas see on probleem? Kas me peaksime pöörama tähelepanu sellele, et Euroopas on tõesti tugevnemas rahvuslikud meeleolud ja see on saamas probleemiks Euroopa Liidu jätkuvale integratsioonile või Euroopa projektile või kuidas me seda nimetame?

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Oma riigi patriotism ei saa mitte kunagi olla probleem. Ka rahvuslus kui selline ei ole kindlasti mitte negatiivne ilming. Küll aga on negatiivne see, kui rahvusluse sildi all aetakse aeg-ajalt sellist endassesulgumise ja kõige eitamise ideoloogiat. Oma riigi patriotismi jagub kindlasti kõigil Eesti inimestelgi, aga see ei peaks mitte mingil juhul välistama avatust sellele, et peale eestlaseks olemise me oleme ka eurooplased.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Kristjan Kõljalg, palun!

11:00 Kristjan Kõljalg

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud peaminister! Sa ütlesid oma kõnes, et Eesti on Euroopas silma paistnud eeskujuliku e-riigina ja innovatsiooni eestvedajana. Ma usun ka, et see, kui me teadus- ja arendustegevusse ja innovatsiooni panustame ning järjest enam tänapäevaseid teenuseid ja tooteid kasutame, on tegelikult nii Euroopa Liidu kui ka Eesti huvides. Aga mis sa arvad, kas me peaksime

kiiremini muutma ka Eesti enda regulatsioone, et rakendada innovatsiooni Eesti ja kogu Euroopa Liidu majanduse ja heaolu kasvu nimel? Mis sa arvad, kas esimesed isesõitvad autod võiksid olla Eesti teedel tavalikkuses juba Eesti eesistumise ajal?

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Selge on see, et isesõitvate autode puhul on vaja nii regulatsiooni kui ka, ütleme, praktilist testkeskkonda. Mina sõitsin esimest korda isesõitva autoga juba kaks aastat tagasi ja täiesti tavalistel tänavatel – see oli siis, kui ma Google'i peakontorit külastasin. Võib öelda küll, et isesõitvad autod reageerivad väga kiiresti sellele, kui kõrvalreast hakkab keegi näiteks ette trügima või keegi astub ootamatult teele ette. Mulle väga meeldiks, kui Eesti oleks esimeste hulgas, kes isesõitvad autod kasutusele võtab. Kui see oleks võimalik Eesti eesistumise ajal, oleks väga hea, aga mulle tundub, et siin võib tekkida selliseid takistusi, mida me veel ette näha ei oska. Aga igal juhul tasub selles suunas pingutada. Isesõitvatel autodel on kindlasti tulevik. Ma käisin hiljuti suure äridelegatsiooniga Rootsis ja Taanis ning mul olid väga meeldivad kohtumised Rootsi ja Taani tippettevõtjatega. Seal oli ka väga palju inimesi, kes väga huvitavalt rääkisid tulevikusuundumustest. Ja me tõdesime ühiselt, et me ei peaks kartma, et tulevikuareng toob kaasa ka mõnede konkreetsete töökohtade, sh võib-olla autojuhikoha kaotamise, sest neid on tulevikus võimalik asendada hoopis põnevamate ja suurema lisandväärtusega töökohtadega. Nii et progressiga tuleb igal juhul kaasa minna. Ma arvan, et Eestil on kõik võimalused olla siin kiirkaater, mitte tanker, mille kursimuutus võtab väga kaua aega.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tarmo Tamm, palun!

11:00 Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud peaminister! Minu küsimus on solidaarsuse kohta. Nagu me teame, on meie riigi keskvalitsuse võlakoores ca 1 miljard 487 miljonit eurot ja sealhulgas on EFSF-i osa 467 miljonit ehk praktiliselt kolmandik. Enamik EFSF-i võlast on seotud Kreekaga. Just täna lugesin Eesti Päevalehest, et Kreeka on 15 ettepanekust võtnud täitmisele ainult kaks, ja nüüd kaalutakse, kuidas Kreekale järgmisi laene anda. Ma küsin otse ja avameelselt, kui kaugel on see aeg, mil hakatakse Kreeka võlgu kustutama. Millal meie maksumaksja hakkab Kreeka võlgu kustutama?

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Eesti ei toeta seda, et laenude põhiosa maha kirjutada või et laenusid n-ö kustutada, nagu te ütlesite. Me toetame seda, et Kreeka saaks vajalikud reformid edukalt ellu viia, ja paljud nendest on ka suudetud ellu viia. Aga loomulikult peame olema konstruktiivselt kriitilised ja vaatama otsa ka nendele kohtadele, kus reformid vajavad veel pingutusi. Üldine reegel on ikkagi see, et Euroopa Komisjoni, Euroopa Keskpanka ja IMF-i ehk siis Rahvusvahelise Valuutafondi koostöös jälgitakse väga täpselt, rida-realt, millised reformid on tehtud, ja alles siis, kui reformid saavad tehtud, käiakse välja järgmise laenumakse või eelmiste laenude refinantseerimise võimalus. Viimase Kreeka programmi puhul peab juhtima tähelepanu, et lisaks laenude refinantseerimisele ja laenumaksetele on senisest märksa suurem osa ka erastamisprogrammil ja sellel, et kaasata Kreeka majandusse investorite raha. Ma usun, et see teeb Kreeka majandusele fundamentaalselt head.

Aga kui küsimus on solidaarsuses ja selles, kas Eesti oleks pidanud aastaid tagasi loobuma Euroopa solidaarsusest ja üksteise toetamisest – see oli vist teie varjatud küsimus –, siis sellele ma ütlen vastuseks kindla ei. Ma arvan, et see, kui Eesti on vastutustundliku kogukonna liikmena aidanud neil riikidel, kes on raskustesse sattunud – tõsi, paljuski oma eelarvepoliitika tõttu –, sellisest olukorrast välja tulla, siis see pole mitte ainult solidaarsuse küsimus, vaid praktiliselt võttes on see kasulik ka meie majandusele. Mitte keegi meist ei tahaks ju mõne Euroopa Liidu liikmesriigi püsivaid rahalisi raskusi, sest sellel oleks kindlasti mõju ka Eesti inimeste elatustasemele.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Arno Sild, palun!

11:00 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Me teame, et Euroopa Liidu riikide hulgas on tõsised erimeelsused Ameerikaga vabakaubanduslepingu sõlmimise suhtes. Kas sellised suured erimeelsused on ka Kanadaga sõlmimisel oleva vabakaubanduslepingu suhtes? Missugune on Eesti valitsuse seisukoht, kas see on juba välja kujunenud?

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Eesti valitsus suhtub vabakaubanduslepingutesse põhimõtteliselt kindlasti positiivselt. Me võime nii maailma kui ka Eesti ajaloost õppida, et kaubavahetus on heaolu kasvu allikas. On täiesti selge, et kui meid on ainult 1,3 miljonit, siis omavahel kaubeldes või naabrile asju kallimalt maha müües me väga palju jõukamaks ei saa. Seetõttu on täiesti loomulik, et väga suur osa Eesti majandusest on suunatud ekspordile, millest omakorda kõige suurema osa, võib öelda, lausa lõviosa moodustab eksport Euroopa Liitu. Aga meie jaoks on väga olulised partnerid ka Ameerika Ühendriigid, Kanada, Jaapan jne. Nii et põhimõtteliselt on vabakaubanduslepped kindlasti positiivsed, sest nad aitavad kaasa kaubavahetusele regioonide vahel. Mina isiklikult olen veendunud, et transatlantiline – Euroopa Liit ühelt poolt ning Ameerika ja ka Kanada teiselt poolt – majandusruum ja selle potentsiaal on sõnades kirjeldamatu. Kui juba Euroopa Liidus endas on 500 miljonit inimest, mis maailma mõistes on väga jõukas elanikkond, siis kahte peaaegu sama suurt ruumi omavahel tihedamalt ühendades me võime saavutada midagi seninägematut. Ja seda mitte ainult kaubanduse, vaid ka tehnoloogilise protsessi vallas.

Mis puudutab kaubanduslepet Kanadaga, siis võib öelda, et erimeelsusi on vähem. Me rääkisime sellest ka eile Euroopa Liidu asjade komisjonis, et Valloonia ehk Belgia ühe osa parlament on esitanud oma reservatsioonid. Kas see saab aga kuidagi takistuseks? Ma väga loodan, et mitte. Näen, et enamik Euroopa Liidu liikmesriike on seda meelt, et Kanadaga me saame minna kiiremini edasi, ja tegelikult ma väga loodan, et ka Ameerika Ühendriikidega. On väga, väga palju näiteid, kuidas Eesti ettevõtjad ja Eesti tarbijad, mõlemad, võidaksid sellest, kui meil oleks Ameerika Ühendriikidega üks majandusruum.

11:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Monika Haukanõmm, palun!

11:00 Monika Haukanõmm

Täna, härra juhataja! Lugupeetud peaminister! Jätkan eelmist küsimust, mis puudutas vabakaubanduslepinguid. Varem on sellealased läbirääkimised ja nende lepingute sõlmimine olnud suuresti Euroopa Komisjoni pädevuses. Nüüd, kui liikmesriigid on hakanud pead tõstma, on lepingud muutunud nn segalepinguteks, mis ongi viinud selle olukorrani, kus 3,5 miljonit suudab ummikusse ajada 500-miljonilise rahva soovi, nagu juhtus eelmisel reedel vallooniade parlamendis. Samas on meil mitmed läbirääkimised ju pooleli, näiteks USA ja Jaapaniga, mida te ka mainisite. Kuidas te hindate tekkinud olukorda? Mis põhjustel me oleme jõudnud sellesse olukorda, kus vastuseis vabakaubanduslepingutele on muutunud aina jõulisemaks ja reljeefsemaks?

11:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ma ei arva, et see nüüd aina jõulisemaks on muutunud. Eks proteksionistlikke meeleolusid ja ka globaliseerumisvastasust on ju olnud ka möödunud kümnenditel küll ja küll. Mida selle globaliseerumisvastasuse ja proteksionistlikkusega minu arusaamist mööda taotletakse, on see, et elu saaks jätkuda nii nagu seni, sh säiliksid senised töökohad ja senine eluviis. Selline taotlus võib ju olla inimlikult arusaadav, eriti nendes piirkondades, kus oma elatustasemega väga rahul ollakse. Kardetakse konkurentsi, kardetakse arengut ja taas võib öelda, et inimlikult on muutuste kartus ju täiesti arusaadav. Meie vaade on selles mõttes erinev, et meie viimased 25 aastat ajalugu on olnud üks suur arengutee. Loomulikult oleme huvitatud sellest, et areng jätkuks, sest me ei ole nõus sellega, et praegune Eesti elatustase on piisav. Me soovime olla avatud progressile ja seetõttu on meie mõttemall ka väga kaubanduslepetele suunatud – me näeme, et nende kaudu on võimalik täiendavat jõukust luua. Küllap ongi nii ajalooline taust kui ka riikide rahulolu oma praeguse hetke elatustasemega ühed põhjused, millega mina oskan seda olukorda selgitada.

Samas olen ma väga veendunud, et kõigil nendel jõukamatel riikidel, kus soovitakse oma elustiili säilitada, on samuti kaubanduslepetest väga palju võita. Ma olen kohtunud ühe Saksamaa autotööstuse juhatajaga, ja nagu te teate, on Saksamaa autotööstused ikkagi väga suured korporatsioonid. Mulle öeldi, et tegelikult läheksid sellesamas linnas, kus asub selle korporatsiooni peakontor, nende

firmamärgi autod siis odavamaks, kui oleks vabakaubandus Ameerika Ühendriikidega, sest suur osa selle margi ja üldse Saksa autotööstuse autosid toodetakse tegelikult ka Euroopa turu jaoks Ameerika Ühendriikides. Selliseid näiteid võib tuua kümneid. Ma tõesti loodan, et trend on pigem selline, et vabakaubandust toetatakse enam. Aga see võib olla ka natukene minu soovmõtlemine, ma tunnistan seda.

11:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Marko Mihkelson, palun!

11:01 Marko Mihkelson

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea peaminister, aitäh ettekande eest! Küsida oleks palju, aga peatun ühel kõige ajakajalisemal teemal. Ülehomme pead sa koos oma kolleegidega nõu teemal, mis puudutab küllalt eksistentsiaalset ohtu Euroopa Liidule. Nagu sa ise oma kõnes mainisid, peab Venemaa Euroopa Liitu eksistentsiaalseks väljakutseks oma väärtusruumi näol. Usun, et samamoodi vaatab Euroopa Venemaa viimase aja agressiivsele poliitikale. Meie siin Venemaa naabrina jälgime kasvavaid pingeid Lääne-Vene suhetes mõistetavalt murega ning kindlasti oleks meie huvides kõige enam see, kui paljusoovitud konstruktiivsus ja dialoog Euroopa Liidu ja Venemaa vahelistes kahepoolsetes suhetes ka reaalselt aset leiaks. Mis oleks sinu peamine sõnum oma kolleegidele ülehomme, kui te taas kord sellel teemal räägite? Mis oleksid need kõige olulisemad sammud, mis viiksid selleni, et taas tekiks reaalne, sisuline dialoog Venemaaga?

12:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Tõepoolest, meil on neljapäeval öhtusöögi formaadis kavas arutada Venemaaga seotud teemasid ja praeguse plaani järgi teeb Eesti peaminister seal ühe sissejuhatavatest sõnavõttudest. Mulle on ka konkreetselt ette antud valdkond, millele mina keskendun. Aga kui ma püüan võimalikult täpselt sinu küsimusele vastata, siis kõige lihtsam viis konstruktiivset dialoogi taastada oleks loomulikult see, kui Venemaa – ja nüüd me räägime taas kord soovmõtlemise kontekstis, võib-olla isegi natuke naiivselt – tõmbuks tagasi Ukrainast, loobuks olemast agressor. Tegelikult on ka Süüria järjest enam radaril kui selline konfliktikoht, kus Venemaa loob probleeme juurde, mitte ei aita neid lahendada. Vajalik eeltingimus selleks, et me saaksime taastada normaalsed, heanaaberlikud suhted, millest on huvitatud Euroopa Liit, sh loomulikult ka Eesti, on ikkagi see, et Venemaa mõtestab ümber oma suhtumise naaberriikidesse, eriti mis puudutab Ukrainat, aga samuti näiteks Gruusiat. See aitaks väga palju kaasa.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

12:00 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea peaminister! Ma ei taha küsida isesõitvate autode kohta, vaid palju maalähedasemalt. Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika lubab maksta kuni 20 miljonit üleminekutoetust aastas, aga teie valitsus on seda vältinud, vähendades sellega põllumeeste konkurentsivõimet. Ma küsin teilt, kas kriisitoetus on teie meelest üleminekutoetus. Kui on, siis millised peaministrid Euroopa Liidus veel sellist seisukohta jagavad?

12:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Definitsiooni järgi on tegemist erinevate asjadega. Me otsustasime aga nii eelmise, 2015. aasta eelarvest kui ka 2016. aasta eelarvest maksta toetust just nimelt kriisitoetuse nime all, mitte üleminekutoetuse nime all. Sellel oli väga lihtne põhjus. Üleminekutoetustel ehk nn *top-up*'il on küllaltki kitsad reeglid, kuidas seda raha saab kasutada. Eelmistel aastatel ei olnud ega ole ka järgmisel aastal võimalik kasutada üleminekutoetust näiteks seakasvatuse jaoks. Ja me teame, et tegelikult oli abi vaja just nimelt seakasvatusel, sellepärast et katk lõi sisse. Nii et selleks me pidime eraldama kriisiabi. Üleminekutoetust on võimalik kasutada piimanduses. Järgmisel aastal on piimanduse toetuse maksimum 9,2 miljonit eurot, millest pool, st 4,6 miljonit eurot, on meil ka eelarvesse pandud, lisaks käesoleva aasta lõpu ca 3 miljonit eurot. Nii et kui võtta arvesse ka selle aasta lõpus eraldatav summa, mis sisuliselt on abiks järgmisel aastal, siis toetame piimandust peaaegu maksimummääras. Aga

loomulikult, kui Riigikogu leiab eelarves lisatoetuste maksmise võimalusi, siis see on teie otsustada, eelarve vastuvõtmine on teie käes. Jah, tegelikult võib *top-up*i maksta juba ligi 21 miljonit. Ülejäänud summa selle 9,2 ja ca 21 miljoni vahel on mõeldud peamiselt teraviljale ja teistele kultuuridele, mille valdkonnas Eestis praegu kriisi ei ole. Seetõttu oleme võtnud hoiaku, et kasutame maksumaksja raha võimalikult sihtotstarbeliselt, võimalikult efektiivselt ja suuname kogu kriisiabi või *top-up*i eranditult just nendesse sektoritesse, kus on raske, st seakasvatuse ja piimandusse.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Krista Aru, palun!

12:00 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister, aitäh ettekande eest! Küsida oleks tõesti palju, aga küsin konkreetset asja, mis on seotud struktuurivahendite ja rahaga. Me teame kõik, et Suurbritannia oli väga lahke ja suur panustaja Euroopa ühisrahasse ning mitmesugustesse programmidesse. Kas ja kui tõsiselt on nüüd siis jõutud üle vaadata ka struktuurivahendite võimalik vähenemine? Ma tean, et teadus- ja innovatsiooniprogrammide eelarveid on juba kärbitud ja kärbitakse ilmselt veel. Kui tõsiselt see teema praegu laual on ja kuhu on jõutud? Mis ees ootab?

12:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Praegu me oleme ikkagi veel selles faasis, kus me alles oktoobri alguses saime teada Suurbritannia peaministri n-ö vaate sellele, mismoodi Brexit välja hakkab nägema või millal see alguse saab. Ma usun, et struktuurifondide puhul me peame eeskätt rehkendama, kuidas need järgmisel perioodil ilma Suurbritannia tulu- ja ka kulupooleta tasakaalu saada. On tõsi, et Suurbritannia on olnud oluline panustaja. Aga mis mulle konkreetset teadus- ja arendustegevuse puhul muret teeb, on pigem see, kuidas jätkub koostöö Suurbritannia teadus- ja arendusasutustega. Me teame, et Suurbritannia on selles valdkonnas, nii nagu ka paljudes muudes valdkondades, absoluutne tipp. Meie teadus- ja arendusasutuste ning teadlaste huvi on kindlasti see, et sidemed Suurbritanniaga jätkuksid ka tulevikus. See on üks teema, millele peab tähelepanu pöörama. Kui aga rääkida konkreetset struktuurifondide kulu- ja tulupooldest, siis ma usun, et eeskätt puudutab see järgmist perioodi, st perioodi 2021+. Selle perioodi ettevalmistustega tuleb väga suure tõenäosusega juba Eesti eesistumise ajal pihta hakata.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Artur Talvik, palun!

12:00 Artur Talvik

Aitäh, juhataja! Hea peaminister, tänan ettekande eest! Minu küsimus puudutab eesistumist. Kui me praegu vaatame Euroopa Nõukogu eesistumist, siis ka tuleva aasta eesistumist kipub kimbutama sama probleem, et tahetakse tegelda justkui kõigega, aga lõpuks ei tegelda mitte millegagi, st plaanide ebakonkreetsus või üleküllastatus. Aga ma puudutan digiprobleeme, sest digiteema on tõenäoliselt üks eesistumise aine. Digitaalses maailmas tuntakse võib-olla kõige suuremat muret just seaduste mahajäämuse pärast. Kas eesistumise ajal on plaanis tegelda ka autorikaitse ja selle kaudu nn *open data* probleemidega?

12:00 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Digiseadusandluses on ju komisjonil meie oma kaasmaalase eestvedamisel vägagi ambitsioonikad plaanid. Selle kohta saab kindlasti saata teile põhjaliku ülevaate, millised õigusaktid ja mis hetkel on plaanitud menetlusse anda või ka vastu võtta. Kõik need teemad, mis on digivaldkonnas olulised, saavad loomulikult käsitletud ka Eesti eesistumise ajal.

Aga ma tulen tagasi selle küsimuse esimese poole ja teatud kriitikanoodi juurde. Esiteks on Euroopa Nõukogu eesistumine ja Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine muidugi väga suure mastaabierinevusega asjad. Euroopa Liidu eesistumise puhul me panustame tuhatkonna inimese tööaega sisuliselt pool aastat ja väga suures osas me tõepoolest juhimegi siis Euroopat. Ja selleks ei saa võtta endale ette *à la carte*'i menüüd ning öelda, et me tegeleme ainult nende asjadega, mis meile huvi pakuvad. Meie kogemus Euroopa Liidus selle 12,5 aasta jooksul, mis me oleme liige olnud, on näidanud, et meil peab

olema kapatsiteeti tegelda kõikide teemadega. Mis eriti huvitav, ma olen märganud seda, et kui Eesti huvitub nendest teemadest, millega meil ei ole otsest kokkupuudet, aga mis meie sõpradele ja partneritele on olulised, siis see aitab suurendada ka nende huvi selliste teemade vastu, mis omakorda on jälle meile olulised. Nii et Euroopa Liitu juhtides me peame paratamatult suutma kõiki valdkondi vääriliselt käsitleda, mis loomulikult ei tähenda, et me ei saaks sõnastada oma selgeid prioriteete. Nagu ma ütlesin, saame lihtsalt viisakusest praeguse ja järgmise eesistuja vastu käsitleda neid Riigikogu suures saalis järgmisel kevadel, et mitte sündmustest ette rutata.

12:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aadu Must, palun!

12:00 Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Te rääkisite Eesti osast Euroopa välispoliitikas ja päris huvitav on olnud juba varem kuulda, et kui on vaja rääkida mis tahes Euroopa riigi peaministri või presidendiga, võib peaminister taskust telefoni võtta ja asjad selgeks rääkida. Asjal on ometi ka teine pool. Euroopa Liidul on Eesti puhul omad huvid ja lootused. Kuna ma puutun kokku teadusstruktuuridega, siis ma tean, et väga hinnatakse Eesti võimekust sõlmida teaduskontakte just endise Nõukogude Liidu, sh Kesk-Aasia riikidega. Juunis kuulsime, et võib-olla saatkond Kasahstanis, ainuke, mis sinnakanti on jäänud, suletakse. Siis öeldi, et valitsus annab pool aastat pikendust, aga päris selgeks asi ei saanudki. On kahtlus, et Eestile meeldib sõita nendel teedel, liigelda seal, kus on väga palju sõitjaid, ja meie sõidame ka siis seal. Aga sinna, kus keegi ei sõida ja ei oska sõita, ei oska keelt, ei tunne kombeid ega tavasid, kus ei saa jutule, me ei tahaks hästi minna. Kuidas on olukord Kasahstani saatkonnaga?

12:00 Peaminister Taavi Rõivas

(Naerab.) Aitäh! See on päris imetlusväärne, kuidas te Euroopa Liidu poliitika juurest jõuate Kasahstani. Aga ma saan aru, et maailm on suur ja lai ja kõigega tuleb tegelda. Tegelikult peab Kasahstani saatkonna ja üldse saatkondade võrgu puhul lähtuma sellest, millised on Eesti prioriteedid, kuhu me panustame nii majandus- kui ka teaduskoostöös kõige enam. Ja see sõltub väga palju ettevõtjate, teadlaste ja kultuuritegelaste ning veel paljude inimeste hinnangutest. Ega Välisministeerium ei tee neid otsuseid kuidagi isolatsioonis, päris kindlasti sõltub see väga palju sellest, milliste riikide puhul ja kui palju meil potentsiaali on. Mis puudutab väliskaubandust, siis peame tunnistama, et nende 12 aasta jooksul, mil Eestil on Kasahstanis saatkond olnud, ei ole sellest sellist väga tugevat, mõõdetavat kasu tulnud. See on debati koht – ja ma arvan, et seda debatti tuleb pidada väliskomisjonis ja ka Riigikogu teistes komisjonides –, kas me peaksime pidama saatkondi võimalikult paljudes kohtades, kus me loodame, et on potentsiaali, või on meil põhjust keskenduda veelgi enam nendele turgudele, kus me oleme juba tugevad, nagu näiteks Rootsis. Kui me räägime väliskaubandusest, siis ma ei tea, kas Riigikogu liikmed teavad, et 18,8% Eesti ekspordist läheb Rootsi ja potentsiaali on kindlasti veel palju enamaks. Või näiteks seda, et 25% kõikidest välisinvesteeringutest, mis Eestisse on tulnud, pärinevad Rootsist. Või seda, et panustada tuleb ka nendesse riikidesse, kus meie potentsiaal on väga suur, nagu näiteks Taani. Ühiskonnana ja turuna on Taani küllalt sarnane Rootsiga, aga Eesti kaubavahetus Taaniga on oma kuus korda väiksem kui kaubavahetus Rootsiga. Nii et potentsiaali näeme ka seal. Lihtsaid lahendusi on siin vähe. Kõikides maailma piirkondades me oma saatkondade võrku rajada ei suuda ja täiesti avatud debatti tulebki pidada selle üle, et kui me ühes kohas saatkondi vähendame, siis mida me selle eest mujal rohkem saame. Ja siis tulebki õunte pealt vaadata, mismoodi on tark teha. Saatkondade võrgus peab olema teatud paindlikkus. Samuti peavad olema nendes piirkondades, mille kohta me teame, et Eesti peab seal alati kohal olema, korralikud tingimused, väärikas saatkonnahoone jne. Seetõttu ongi valitsus võtnud praegu prioriteediks ka selle, et investeerida Eesti kohalolekusse n-ö füüsilises mõttes. Ainuüksi saatkond Moskvast tähendab üle 20 miljoni euro suurust investeeringut, aga ma usun, et see on väga vajalik, et Eesti diplomaadid saaksid seal heades tingimustes töötada. Samuti on meil plaanis hakata tegema investeeringuid Eesti Washingtoni-saatkonda. See saab ka olema erakordselt kallis projekt, sest nagu te teate, on see piirkond teedest ümbritsetud ja ehituseks on ruumi vähe. Kõige selleks on vaja raha leida. Veel kord: kõikide saatkondade puhul tulebki kaaluda, kui suur on efekt võrreldes kuluga. Siin peab olema lihtsalt debatiks väga avatud.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Henn Põlluaas, palun!

12:01 Henn Põlluaas

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud peaminister! Te rääkisite kaubanduse lõppemisest ja maalisite päris koleda pildi sellest, mida see tooks kaasa nii rikkamatele kui ka vaesematele riikidele. Tõtt-öelda tekitas see minus väga suurt hämmastust. Ma tõepoolest ei tea mitte ühtegi riiki, kes tahaks lõpetada kaubandust. Seda ei taha isegi mitte Põhja-Korea. Ma ei tea mitte ühtegi poliitilist erakonda, vähemalt sellist enam-vähem normaalset, kes sooviks lõpetada kaubandust. Ma ei tea ühtegi sellist Euroopa Liidu riiki, seda ei soovi teha isegi mitte lahkunud Inglismaa ega ka teised riigid, kes on sulgenud või soovivad sulgeda oma piire massimmigratsioonile. Mis kontekstis ja miks te üldse sellist juttu räägite?

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh selle väga hea küsimuse eest! Ma ei soovinud kindlasti maalida musta stsenaariumi, vaid viitasin väga tuntud Briti majandusajakirja The Economist läbi viidud uuringule, mida ma soovitan väga lugeda. Seal oli kirjeldatud, miks proteksionism on vale. Artikli pealkiri oli "Miks nad eksivad", ja kui ma õigesti mäletan, oli see konkreetse Economisti numbri kaanel. See oli vist käesoleva kuu esimene number. Seal oli kajastatud 40 riigis läbi viidud uuringut, kus arvestati, kui palju inimesed jääksid vaesemaks, kui ei oleks kaubandusest tulevat efekti. See oli lihtsalt teaduslik uuring ja küllaltki esinduslik. Põhjus, miks ma selle näite tõiin, oli see, et kõige vaesemad kaotaksid mitu korda rohkem kui kõige rikkamad inimesed, kui kaubavahetust ei oleks. See uuring murdis vähemalt paljude jaoks müüte. Ja kui seda uuringut laiendada, siis samamoodi, nagu on võimalik väga palju kaotada juhul, kui kaubandust ei ole, on igasuguse loogika kohaselt võimalik väga palju võita sellest, kui kaubandust on oluliselt rohkem. Kui ühel pool on Euroopa Liit oma 500 miljoni inimesega pluss teisel pool Atlandit umbes sama suur turg, siis mõelgem, kui palju nendest koos on võimalik sünergiaid leida. Tuginedes sellele akadeemilisele uuringule, aga ka muidu tervele mõistusele, talupojatarkusele ja Eesti ajaloolisele kogemusele, saame öelda, et vabakaubandus on kindlasti Eesti huvides ja ka Eestil on palju võita sellest, kui vabakaubandust on maailmas rohkem, sh meie ja Ameerika Ühendriikide ning meie ja Kanada vahel.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Oudekki Loone, palun!

12:01 Oudekki Loone

Aitäh! Härra peaminister! Te olete siin rõhutanud vabakaubanduse tähtsust. Tere tulemast maailma! Tollide mõttes on USA ja Euroopa vaheline kaubandus juba praegu küllalt vaba, seal ei ole vaja lahtisest uksest sisse murda. Küll aga on praegu arutelul olevas transatlantilises vabakaubandusleppes TTIP sees põhimõtte, et rahvusvahelised korporatsioonid, näiteks autotööstused, võivad riikide õigusakte, näiteks miinimumpalka käsitlevaid, rahvusvahelistes tribunalides vaidlustada. Need tribunalid ei vastuta valija ees, nemad ei pea hoolima Eesti või kogu Euroopa kodanike heaolust, nagu riigisisised kohtud seda kindlasti teeksid. Sellega seoses mul tekibki küsimus, miks Eesti on teie juhtimisel otsustanud toetada niisugust meie suveräänsust ohustavat lepet. Võib-olla on ehk lootust, et need tribunalid ja selline rahvusvaheline arbitraaž võetakse sellest leppest välja.

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ei pea kartma, et nüüd tuleb rahvusvaheline tribunal ja hakkab Eesti alampalka ründama. Samuti ei ohusta vabakaubanduslepe mingilgi määral Eesti suveräänsust. Ma mäletan väga hästi, kuidas teie erakonnakaaslane oli 20 aastat tagasi või natuke vähem minu majandusõppejõud. Ma lõpetasin Tartu Ülikoolis väliskaubanduse eriala. Toona ajasid kõik aktiivsed poliitikud majandusõppejõuna seda juttu, et mitte mingil juhul ei tohiks Eesti kaotada tolle Eesti ja Euroopa Liidu riikide vahel. Siis me mäletatavasti ei olnud veel Euroopa Liidu liikmed. Jumal tänatud, et meil oli ka teistsuguseid õppejõude! Näiteks praegune professor ja akadeemik Urmas Varblane, kes tookord oli dotsent, andis noortele tudengitele ka alternatiivse pildi. Kui me vaatame tagasi Eesti ajalooli, siis väga raske on ette kujutada, kuidas Eestil oleks võimalik olla ligilähedaselgi sama edukas, kui meie ja muu Euroopa vahel kehtiksid tollid. Nii et igal juhul ainus, mida proteksionism teeb, on see, et ta piirab arengut. Seda arengupiirajat

meile küll vaja ei ole.

Mis puudutab tole, siis ei ole vaja mind maailma tuleku puhul tervitada. Maailma ma saabusin juba 26. septembril 1979. aastal, enam-vähem samal ajal teie endaga. Ma võin jällegi oma kogemusest öelda, et on siiski küll ja küll kaubaartikleid, kus Euroopa ja Ameerika Ühendriikide vahel tollid kehtivad. Kas või seesama juba toodud autonäide, kus on umbes 10%-lised tollid. Nii et mitmed Saksamaa brändide autod, mis on toodetud Ameerika Ühendriikides, on ka Eesti turul ainuüksi seetõttu, et on tollimaks, kümme protsenti kallimad – lisaks kõikvõimalikud transpordi- ja muud kulud. Teiseks, vabakaubanduslepe ei ole ainult tollide küsimus. Vabakaubanduslepe tähendab ka teiste takistuste kõrvaldamist ja reeglite ühtlustamist. Taas, mina küll näen, et Euroopa ja Ameerika vahelise sünergia saavutamiseks on väga palju võita. See on asi, mis pole mitte ainult Economisti uuringu järgi, vaid on ka igasuguse loogika ja laiemalt majandusteooria järgi Eesti inimeste sissetulekutele kasulik.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Igor Gräzin, palun!

12:01 Igor Gräzin

Hea peaminister! Suhted Suurbritanniaga on erilised. Britid on meie sõjalised liitlased, kaasvõitlejad, nõukogude ajal intellektuaalne eeskuju, kui meenutada Georg Meri, Enn Soosaart jne. Lõppkokkuvõttes on Suurbritannia meie väga hea ja eriline sõber. Suhted Suurbritanniaga on tulevikus juriidiliselt täiesti eraldi plokk ja selles eraldi plokis on Eestil, ma rõhutan, Suurbritanniaga eriliselt lähedased ja täiesti erilised huvid. Siit küsimus: kuidas need suhted hakkavad kujunema? Kes valitsuses ja parlamendis hakkavad Suurbritannia küsimustega eraldi tegelema, silmas pidades juriidilist unikaalsust, millele te ka tähelepanu juhtisite. Suurbritanniast ei saa EMÜ liiget. Nii et meil on probleem – EMÜ liige ei ole, meie suur sõber on. Mis saab, kes sellega tegeleb?

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt, hea Igor, ma kirjutan alla kõikidele nendele lausetele, kus sa kasutasid sõna "eriline". Suurbritannia on tõepoolest olnud Eesti jaoks eriliselt oluline juba pikka aega, kaua enne seda, kui Eestist sai Euroopa Liidu liikmesriik. Tuleviku suhete disainimine toimub, ma julgen öelda, ilmselt kõikides või vähemalt peaaegu kõikides nõukogudes, eesotsas ülemkoguga. Ülemkogus on meil vastutus panna paika üldpõhimõtted, millel need tulevased suhted rajanema saavad, ja kindlasti esindan mina seal Eestit parimal võimalikul moel, nii nagu ma oskan. Samuti olen ma täiesti kindel, et kui arutatakse spetsiifilisi koostöövaldkondi, olgu selleks näiteks julgeolekualane koostöö, põllumajanduskoostöö või teaduskoostöö, millele Krista Aru enne viitas, tõusetub see küsimus igas konkreetse valdkonnas nõukogus. Mis puudutab juriidiliste suhete kujundamist, siis ma usun, et ma väga ei eksi – me oleme siiski selle protsessi algaas, selles mõttes on lõplikke hinnanguid vara anda –, kui ma pakun, et põhiroll saab seal olema Euroopa Komisjonil. Aga ma arvan, et me leiame võimaluse, kuidas ka Eesti saaks selles vääriliselt kaasa rääkida, et see suhe oleks õiguslikus mõttes parim võimalikest.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

12:01 Andres Ammas

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Täna uudisvoog on toonud Saksamaalt teate, kus Bundestagi väliskomitee esimees ütleb, et Saksa valitsus peaks gaasitoru Nord Stream 2 projekti peatama. Venemaa viimase aja käitumine Süürias ja Ukrainas on üldiselt lääneriikide hoiakut Venemaa suhtes kriitilisemaks muutnud. Kas see kriitilisus kandub teie hinnangul üle ka gaasitoru projektile? Kas teil on viimaste aegade kohta infot Saksamaalt?

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ütleme nii, et Eesti ei ole selles küsimuses kunagi liiga naiivne olnud. Me oleme näinud seda, et Nord Stream 2 on rohkem poliitiline kui majandusprojekt. See projekt suurendaks kindlasti osa Euroopa Liidu riikide, eeskätt just Lääne-Euroopa riikide sõltuvust ühest konkreetsest allikast tulenevast gaasist.

No jällegi ütleb väga elementaarne majandusloogika, et ainult üks tarnija ei ole kunagi hea, sest see tekitabki sõltuvuse. Samas, kui me vaatame, et tegemist on sedavõrd olulise n-ö allika või tootega, mis on mõnes kohas väga raskesti asendatav, siis muutub see sõltuvus veelgi suuremaks ja problemaatilisemaks. Praegu on käimas Euroopa Komisjoni õiguslik analüüs, kas Nord Stream 2 on üldse kooskõlas Euroopa Liidu reeglitega, just selleksama põhjusel, et ta tegelikult mitte ei vähenda sõltuvust, vaid suurendab seda. Ja kui on kaks toru, mis mõlemad algavad ja lõpevad enam-vähem samas kohas, siis see ei paku ju mingit tõsiseltvõetavat alternatiivi.

Kas riikide seisukohad on muutunud? Jah, ma arvan küll. Ma arvan, et vähem on seda väga sinisilmset eeldust, et tegemist on ainult majandusprojektiga. Rohkem on ennast kurssi viidud ka nende näidetega, kus energiat on kasutatud selles mõttes relvana, et energiakatkestuse või muu sellise vahendiga poliitiliselt mõjutada mõne riigi käitumist, mis igal juhul on taunimisväärne. Eks lähiaeg näitab, millised seisukohad selles küsimuses Läänemerd ümbritsevatelt riikidelt tulevad. Kindlasti sõltub väga palju ka Euroopa Komisjonist ja tema õiguslikust hinnangust sellele projektile. Eesti lähtekoht on see, et komisjoni poliitika, mille järgi Euroopa Liitu peaksid katma n-ö omavahelised toruühendused, on väga õige. Sel nädalal, nagu ma ütlesin, saab ametliku stardipaugu Balticconnector. Me oleme ise ehitamas ühendust Soomega, Leedu ehitab ühendust Poolaga jne. Nii et lõppkokkuvõttes tekib ka meie piirkonda selline võrgustik, kus LNG terminalid võivad olla eri riikides ning gaas saab nendes torudes voolata selles suunas, kus on parajasti tarbimist, ja tulla sealt, kus on parajasti soodsam hind. Nii et jah, ka mina sain sellest uudisest teada, et Saksamaa Bundestagi väliskomisjonist on selline sõnum tulnud. Kas see nüüd automaatselt tähendab kogu Saksamaa ametlikku seisukohta, on minu hinnangul veel natuke vara öelda.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Toomas Kivimägi, palun!

12:01 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Väga austatud peaminister! Tänan väga sisuka ja asjaliku ettekande eest! Minu eriline tänu kuulub olulise tähelepanu eest Rail Balticule! Mina ei häbene tunnista, et Euroopa Liidu kontekstis on Eesti just kättesaadavuse mõttes tegelikult ääremaa. Nüüd on meil tõepoolest ajalooline võimalus kvalitatiivselt parandada ühendusi Euroopa Liiduga. Seetõttu on minu jaoks väga arusaamatu taas kord ühe grupi inimeste vastuseis sellele projektile, mille puhul on tegemist nii strateegiliselt, poliitiliselt kui ka majanduslikult üliolulise projektiga Eesti jaoks, ning mitte ainult Eesti, vaid sama palju Leedu ja Läti, aga võib-olla isegi veel rohkem Soome jaoks, rääkimata Euroopa Liidust. Selles võtmes on arusaamatu, et on grupp inimesi, kes arvab, et üle Valgamaa – ma ei kasuta sõna "Tartu" – kulgev trass, mis on üle 100 kilomeetri pikem, teeks selle projekti kuidagi keskkonnasõbralikumaks või majanduslikult soodsamaks. Teist otsa pidi räägitakse lausvalet, just nagu saaks seda raha kuskil mujal kasutada.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Hea kolleeg, palun küsimus!

12:01 Toomas Kivimägi

Euroopa Komisjoni transpordi peadirektoraadi peadirektor Henrik Hololei ütles, et "use it or lose it". Nii et kui me seda raha seal ei kasuta, siis me jääme rahast ilma. Kuna küsimuseks enam aega ei ole, siis tänan tähelepanu eest!

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh selle positiivse programmi eest! Ma olen täiesti nõus sellega, et tegemist on Eesti jaoks ajaloolise võimalusega. Ainult omavahenditest seda raudteed ehitada oleks keerulisem. Veel keerulisem oleks sel juhul, kui iga riik peaks ainult oma rahaga toime tulema, saavutada, et see tee tõepoolest Tallinnast Varssavini jõuaks ja sealt siis edasi saaks. Seda on väga keeruline saavutada. Selle absoluutseks eelduseks on, et Euroopa Liit annab oma toetuse. Teil oli väga õige tähelepanek, et Euroopa Liit ei anna sellest samast potist või samast allikast raha mingite täiesti teistsuguste asjade jaoks, sealhulgas riigisiseste ühenduste jaoks. Seda tuleb arvestada. Euroopa Liidu jaoks on see just nimelt riikide

ühendamise projekt. Riigisisesse taristusse tuleb meil ka investeerida, sh Tallinna, Tartu ja Valga vahelise ühenduse kvaliteedi parandamiseks, aga selleks me peame investeerima oma vahendeid. Need ühendused ei ole Rail Balticu alternatiivid.

Mina olen samuti veidi imestunud sellest jutust, et Rail Baltic peaks kuidagi nagu Eesti ühiskonda lõhestama. Ka praegu on meil nii raudteid kui ka maanteid ja minu arusaamist mööda need ikka ühendavad Eesti eri piirkondi üksteisega, mitte vastupidi. Samuti on väga õige see, et tegemist on strateegilise ühendusega nii kaubavahetuse kui ka reisijate mõttes. Võib-olla neid reisijaid, kes rongiga Berliini välja sõidavad, on vähem, aga Tallinn–Pärnu–Riia, miks mitte ka Kaunas – see distants on kindlasti rongiga sõites vägagi atraktiivne. Kui me arvestame, et see rong peatub Tallinna lennujaama juures ja sõidab Pärnu võib-olla tunnikese, siis Pärnu ühendus kogu maailmaga paraneb ikkagi väga-väga tuntuvalt.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Mihhail Stalnuhhin, palun!

12:01 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Härra peaminister! Mul on mõned täpsustavad küsimused seoses Venemaa-vastase retoorikaga, mida te kogu aeg kasutate. Kas te olete kursis, et Ukraina president Petro Porošenko on suurettevõtja Venemaal? Tal on Lipetskis tohutu suur tööstus ja praegu arendab ta tegevust veel kahes kohas, ehitab uusi vabrikuid. Kas te teate, et Venemaa ja Ukraina vahel on viisavabaduse režiim? Kuidas te seda hindate, et 3 miljonit ukrainlast käivad iga aasta Venemaal tööl ja saavad sealt palka? Kas te olete kursis, et OSCE tegi ettekande, milles märkis, et Ida-Ukrainas ei ole Venemaa vägesid? Ja kuna aega veel on, siis küsin ka seoses Gruusiaga: kas te mäletate, et 2008. aasta lõpus Nicolas Sarkozy, tollane Prantsusmaa president, kes oli rahvusvahelise komisjoni eesotsas, viis läbi juurdluse ja teatas, et Venemaa ei olnud Gruusias agressor? Lihtsalt täpsustused.

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Nojah, jälle on käes see aeg, kus Keskerakonnaga tuleb pidada debatti selle üle, kas Krimm vabastati või vallutati. Ma säästan meie kõigi aega, me saame ju aru, et selles küsimuses on sügavalt sees teatav väärtuskonflikt. Mina olen selles osas jätkuvalt väga kriitiline, leides, et Venemaa juhtkond on käitunud agressorina oma naaberriikides, ja mitte ainult naaberriikides. Ja see on poliitika, mida ma olen seni kritiseerinud ja mida ma kavatsen kritiseerida ka tulevikus. Täpselt nii, nagu kritiseerivad seda ka kõik teised minu Euroopa Liidu kolleegid. Mis puudutab viiteid mõnede konkreetsetele Venemaa ettevõtetele või laiemalt Venemaa elule, siis see, kui me oleme kriitilised Venemaa poliitilise juhtkonna agressorimetaliteedi suhtes, ei tähenda, et me peaksime automaatselt kõikidesse Venemaa ettevõtetesse, Venemaa inimestesse ja veel vähem näiteks Venemaa kultuuri suhtuma eelarvamuste või kriitikaga. Ka Eesti ettevõtjatel on Venemaal ettevõtteid. Ega see ei tee neist kõigist siis näiteks Ukraina-agressiooni puhul kaasvastutajaid. Ma ei saa lõpuni aru sellest teie toodud paralleelist. Aga mis puudutab Gruusiat, sh Põhja-Osseetiat ja Abhaasiat, mis on jätkuvalt Gruusia territoorium – vaatamata sellele, et need alad on okupeeritud, on nad õiguse järgi Gruusia territooriumi osa –, Ida-Ukrainat ja Krimmi, siis ilmselgelt on Venemaa käitunud agressorina. Selles küsimuses on ka minu Euroopa Liidu kolleegid minuga igati sama meelt.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Raivo Põldaru, palun!

12:01 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud peaminister! Teie veidi aega tagasi antud vastusest kolleeg Igor Gräzini küsimusele sain ma aru, et otsesuhtlust meil Ühendkuningriigiga nagu ei tule, et suhtlus käib Euroopa Komisjoni kaudu, kus te kaitsete meie mõtteid ja ideid. Küsimus on aga selline: miks ei võiks Euroopa Komisjoni kaudu sõlmida ka meie piirilepingut Venemaaga? Euroopa Liit oleks võib-olla ka huvitatud, et tema territoorium oleks veidikene suurem, kui ta praegu saaks olema, ja meie huvid oleksid ehk paremini kaitstud.

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Ma rääkisin Suurbritannia ja Euroopa Liidu lahkumiskõneluste raames sellest, et Euroopa Liidu Nõukogul, kus on esindatud ministrid, ja Euroopa Komisjonil on siin kandev roll sellepärast, et lahkumiskõnelused ei saa toimuda mitte iga liikmesriigiga eraldi. Euroopa Liit esindabki meid kõiki ühiselt ja meie Euroopa Liidu eesistujana esindame kogu Euroopa Liitu. Aga mis puutub piirileppesse, siis mulle tundub, et siin me peame ikka kahepoolset need asjad kuidagi korda saama. Me oleme ju välja öelnud, et meie taha asi ei jää, meie oleme oma esimese lugemise parlamendis ära teinud. Elame-näeme, kuidas need protsessid Riigiduumas peale valimisi liikuma hakkavad. Meil on valmisolek tegutseda paralleelselt nendega.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Dmitri Dmitrijev, palun!

12:01 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud härra peaminister! Kui rääkida Euroopa Liidu poliitika teostamisest, siis ma vaatasin just Euroopa Parlamendi uudiseid. Eelarvekomitee on avaldanud tugevat toetust põllumajandussektorile ning lisanud eelarve eelnõusse 600 miljonit eurot selleks, et pehmemdada piimandussektoris tekkinud olukorda, mis on tingitud sanktsioonidest Venemaa Föderatsiooni vastu. Kas te oskate üldiselt vastata, kas ka Eesti Vabariigi valitsus on järgmiseks aastaks plaaninud eri- või lisameetmeid selleks, et toetada oma põllumajandussektoris just piimandust?

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Kõigepealt väike täpsustus. Eesti ja teiste Euroopa Liidu liikmesriikide piim ei saa liikuda Venemaa suunas mitte selle tõttu, et meie oleksime kehtestanud sanktsioonid Venemaa Föderatsiooni vastu, vaid selle tõttu, et Venemaa Föderatsioon on kehtestanud omapoolsed sanktsioonid Euroopa Liidu riikide vastu. See on nende taga kinni, nemad ei taha meie piima osta. Seda esiteks. Teiseks, mis puudutab uudist kriisiabi kohta, siis loomulikult on see hea uudis ka Eesti põllumajandusele, ja selliseid uudiseid on tulnud viimase paari aasta jooksul korduvalt. Selle nimel on palju tööd teinud ka Eesti maaeluminister ja Maaeluministerium koos oma Läti ja Leedu kolleegidega, kelle olukord on meie omaga sarnane. Aga olukord pole sarnane mitte ainult nendega, vaid see on niisugune kogu Euroopas. Isegi Uus-Meremaa, mis on väga suur piimatootja riik, on samamoodi keerulises olukorras. Selle tõttu on mul loomulikult hea meel, kui Euroopast tuleb täiendavat kriisiabi, täpselt nii nagu eelmisel ja käesolevalgi aastal on tulnud Eesti põllumeestele erakorralist kriisiabi ka otse Euroopast. Valitsus on sellele jõudumööda riigi maksumaksja raha juurde pannud. Aga kui te küsite, milline on järgmise aasta kriisiabi Eesti piimandussektorile, siis praegu on eelarvesse otseselt piimandusega seonduvalt sisse kirjutatud 4,6 miljonit eurot *top-up*i. Kui ma õigesti mäletan, siis oli see vist Peeter Ernitsa küsimus, millele vastates ma sellest pikemalt rääkisin.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Metsoja, palun!

12:01 Andres Metsoja

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea peaminister! Kõlanud on küsimused olulisel teemal – kiired ühendused Kesk-Euroopa suunal ja Rail Baltic. Minu küsimus tuleb maantee kontekstis. Via Baltica ja teadmine, et neli miljonit eurot kilomeetri kohta on investeering, mida me vajame tee ehitamiseks kas Iklani või natuke lähemale, sinna Pärnu taha, Valga–Uulu maantee ristini, on iseküsimus. Minu küsimus on selle kohta, kas te näete tulevikus võimalust leida näiteks TNT-võrgustiku raames Euroopast veel lisaraha selle maantee väljaehitamiseks või on see lõpuni Eesti riigi küsimus.

12:01 Peaminister Taavi Rõivas

Aitäh! Mis puudutab neljarealist teelõiku Pärnu või Iklani, siis mina ütlen küll, et kindlasti saab see kunagi olema neljarealine, ja mida rütem, seda parem. Selleks on mitu põhjust: kiirem ühendus, palju turvalisem tee jms. Täpselt samamoodi olen ma veendunud, et neli rida peaks olema standard ka teiste suuremate linnadega ühenduse loomisel. See on teema, mida me oleme majandus- ja taristuminister Kristen Michaliga päris põhjalikult arutanud, ja mina arvan küll, et selline ambitsioon võiks meil olla.

Mingeid täiendavaid vahendeid lisaks teehoiukavas juba ettenähtud eurovahenditele ei ole meil tõenäoliselt võimalik enam saada. Aga ma arvan, et me suudame ka ise oma teed neljarealiseks ehitada. Täpselt nii nagu valitsus leidis võimaluse investeerida Tallinna–Tartu maantee Kose–Mäo lõiku. Asi, mis oli ju pikalt arutelu all, parkümmend aastat sai sellest räägitud, kas teha või mismoodi teha. Me leidsime selle võimaluse. Ja ma loodan, et juba lähinädalatel või vähemalt lähikuudel on meil võimalik arutada ka laiemat plaani. Meie ambitsioonikus teedehituses võiks ulatuda selleni, et me oleksime maantee mõttes samuti nii Euroopaga kui ka riigisiselt märksa paremini ühendatud.

12:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister! Rohkem teile küsimusi ei ole. Palun ettekandeks kõnepulti Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehe Kalle Pallingu!

12:02 Kalle Palling

Austatud juhataja! Austatud peaminister! Head külalised! Kallid kolleegid! On suur au kõnelda täna siin teie ees Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni nimel ning teha seda hetkel, kui meid lahutavad ajaloolisest Eesti esimesest Euroopa Liidu eesistumisest vaid 256 päeva. Kes ei mäleta minevikku, elab tulevikuta. Oli tohutu õnn, et pärast teist maailmasõda, ühe meie kontinendi ajaloo pimedaima ajastu lõpul leidis Euroopas poliitikute hulgas ka riigimehi, kelle visioon ulatus kaugemale kui vaid homme päev ja järgmised valimised. Just nende nägemus ja visa töö panid aluse Euroopa Liidule, ilma milleta on tänapäeval Euroopat ülimalt raske, kui mitte võimatu ette kujutada.

1954. aastal Bundestagi ees kõnet pidades ütles tollane Saksamaa kantsler Konrad Adenauer: "Euroopa ühtsus oli algselt vaid väheste unistus, sellest sai aga paljude lootus ning täna on see meile kõigile hädavajalik." Nüüd, 62 aastat hiljem tema sõnu Eesti parlamendi ees lausudes on nende sõnum ja kaal endiselt oluline. Siiski leiame ennast praegu aga situatsioonist, kus üha enam poliitilisi jõude üle Euroopa püüavad odavat populaarsust loosungitega, mis väidavad, justkui oleks Euroopa Liidu idee oma "Parim enne" tähtaja ületanud. Kahjuks ei ulatu nende visioon homsest päevast ja järgmistest valimistest, järgmisest Twitteri-säutsust väga palju kaugemale.

Eesti huvides oli, on ja jääb tugev, ühtne ja koostööaldis Euroopa. On öeldud, et Euroopa Liit on justkui Eesti elukindlustuspoliis. Pärast tosinat aastat liikmesust on see ikka nii. Euroopa Liit on meie majandusliku ja sotsiaalse julgeoleku garant. Me ei tohiks hetkekski unustada, et just Eesti-sugusel väikeriigil oleks Euroopa Liidu projekti võimalikust nurjumisest kõige enam kaotada.

Hea Riigikogu! Euroopa Liidu asjade komisjoni ülesanne on hoida kätt pulsil olulistel arengusuundadel, mis ühenduse ja seeläbi ka Eesti käekäiku mõjutavad. Euroopa Liidu asjade komisjoni aasta on olnud tõine. Tahan siinkohal tänada komisjoni liikmeid nende pühendumise eest. Aitäh teile!

Viimase 12 kuu jooksul oleme korraldanud mitmeid avalikke kuulamisi, mõttehommikuid ning kohtumisi ekspertide ja diplomaatidega. Teemadering on olnud ääretult lai, ulatudes rändekriisist jagamismajanduseni.

Mõistagi oleme väga tähelepanelikult jälginud ka arengut Ühendkuningriigis. Viimase lahkumine Euroopa Liidust tähendab meie jaoks seda, et Eesti kaotab ühenduse sees ühe oma lähedase liitlase, kellega oleme mitmes küsimuses käinud ühte sammu. Miks Ühendkuningriik Euroopa Liidust lahkub, on küsimus, millele hoolimata rahvahääletuse tulemustest otsivad ka britid ise ikka veel vastust. Meie komisjoni aruteludes on kumanud läbi tunnetus, et Brexit ei tekkinud tühjale kohale. Riigimehelik vastutustunne on seega hädavajalik ning sisepoliitilistel kaalutlustel Brüsseli patuoinaks tegemine ei ole jätkusuutlik poliitika. Pärast Brexitit ei ole Euroopa Liit enam endine. Peame seisma hea selle eest, et meie seisukohad oleksid tugevamalt kuuldavad nendes küsimustes, mis on Eestile olulised ning kus senini on tihti just Ühendkuningriik võtnud endale eestkõneleja rolli. Kompetentsus ja võimekus selleks on Eestil olemas, seda näitab juba meie valmisolek alustada erakorraliselt Eesti eesistumist pool aastat planeeritust varem. Parafraseerides Jakob Hurta: "Kui eestlased ei saa Euroopa Liidus suureks rahvaarvult, peame saama suureks oma ideedega." Miks ei võiks just Eesti olla nii mõneski aspektis heaks eeskujuks teistele, pahatihti endast suurematele liikmesriikidele? Pean silmas seismist selliste põhimõtete eest nagu vastutustundlikkus, kokkulepitud reeglitest kinnipidamine ja otsuste elluviimine. Euroopa konkurentsieelise kasvatamine ulatuslikuma digitaliseerimise ja bürokraatia vähendamise kaudu on valdkond, kus me suudame Euroopale pakkuda reaalselt lisandväärtust.

Head eurooplased! Hiljuti nimetas mainekas väljaanne The Economist vastavalt Eesti ja Saksamaa digivoliniike Andrus Ansipi ja Günther Oettingeri juhitud Euroopa ühtse digitaalse turu initsiatiivi kõige

suurema majandusliku mõjuga strateegiaks Euroopa Liidus. Eesti jaoks on selle tuum andmete vaba liikumise põhimõte, millest peab saama Euroopa Liidu viies vabadus. See on tulevik, kus e-kaubanduses ja e-teenustes ei eksisteeri ühtse turu loogika vastu käivaid piiranguid. Tehnoloogia areng ei saa olla kunagi liiga kiire, vaid riigid saavad olla aeglased neid kasutusele võttes. Muutustega sammu pidamine on suuresti meie konkurentsivõime võti. Seega, kui me suudame tänu tehnoloogilistele lahendustele pakkuda oma lastele paremat haridust või e-tervise abil säästa inimesi ja arstide väärtuslikku aega, siis me peaksime leidma võimalusi seda ka teha.

Selle aasta juunis tuli Euroopa Komisjon välja Euroopa jagamismajanduse tegevuskavaga. Veel neli kuud enne seda oli Riigikogu algatanud esimese pääsukesena eelnõu, et reguleerida digitaalsetel platvormidel põhinevat sõidujagamist. Viimane on esimene samm tervikliku lahenduse väljatöötamisel. Mõned päevad tagasi Brüsselis Euroopa Komisjoni asepresidendi Jyrki Kataineniga kohtudes tõdesime, et Eesti on selles vallas Euroopas teenäitaja. Samas tuleb keskenduda ka digitaliseerimisega kaasnevatele võimalikele ohtudele. Tuleb arvestada, et tulevikus on tööturu vajadused pidevas muutumises. Vajame paindlikke töövõimalusi ning seda, et oskuste ja teadmiste pagas, mille 21. sajandi noor tööturule kaasa võtab, oleks võimalikult mitmekesine ja võimaldaks kiiresti kohaneda. Miks ei võiks just Eesti olla eespool mainitud küsimustes – ühtne digitaalne turg ja jagamismajandus – majakaks ka teistele? President Toomas Hendrik Ilves on öelnud: "Ma näen juba praegu, kuidas Eesti tirib ja lükkab oma eeskuju ja tööga ülejäänud Euroopat 21. sajandisse, et me ühine Euroopa suudaks konkureerida kiiresti muutuv maailmas."

Head Riigikogu liikmed! Euroopa Liit on võtnud eesmärgiks kaotada liidusisesed energiasaared. Selle nimel töötab ka Eesti. Sel nädalal allkirjastatakse Brüsselis Eesti ja Soome vahelise gaasitoru Balticconnectori rahastamisotsus. Kriitika, mis ideele selle käivitamisel osaks langes, ei ole ennast õigustanud. Tegu on üliolulise ühendusega Baltikumi ja Põhjamaade vahel ning see on hea näide, et Eesti mitte ainult ei võta asju ette, vaid teeb need ka ära.

Lähitulevikku vaadates on järgmiste aastate tähtsaim eesmärk meie elektrisüsteemi desünkroniseerimine Venemaa süsteemist. Kahjuks on elu näidanud, et Venemaa ei ole partner, keda me saame usaldada. Seetõttu peame kasutama ära võimalusi vähendada Eesti sõltuvust Venemaast. Seda enam, et Euroopa Liidu ja Venemaa suhted on siiani madalseisus. Venemaa tegevus nii Ukrainas kui üha enam ka Süürias ei ole loonud võimalusi situatsiooni paranemiseks, pigem vastupidi. On tähtis, et Venemaale juba kehtestatud sanktsioonide kaotamist ei otsustataks pelgalt kõhutunde või kohvipaksu järgi. See peaks olema ikkagi vastavuses reaalse olukorraga ja nende tingimustega, mis sanktsioonidega kehtestati. Kuna viimaste majanduslik mõju avaldub eelkõige pikemas perspektiivis, on Euroopal vaja selles küsimuses strateegilist kannatlikkust. Sanktsioonid ei ole Eesti ega Ida-Euroopa erahuvi, vaid Euroopa Liidu põhimõttekindluse lakmustest.

Vältimaks seda, et meie naabruskond ekspordib Euroopasse ebastabiilsust, peame meie importima sinna stabiilsust. Kuidas seda teha? Idapartnerlusriikides tuleb lähtuda jätkuvalt seisukohast, et tingimused on täitmiseks ja lubadused pidamiseks. Gruusia on aastaid pingutanud selle nimel, et nende kodanikud saaksid Euroopa Liiduga viisavabaduse. Kõik tingimused selleks on täidetud ning asi tuleb ellu viia.

Euroopa Liidu ja Ukraina assotsiatsioonileping, mille on heaks kiitnud Euroopa Liidu Nõukogu, ratifitseerinud 27 Euroopa Liidu riigi parlamenti ja Euroopa Parlament, tuleb nii pea kui võimalik täielikult ellu rakendada. Moldovas on ees presidendivalimised, kus peale 16-aastast vaheaega on rahval võimalik presidenti otse valida. Ootame, et Moldova euroopameelne suund jätkub.

Mõeldes lõunapoolsest dimensioonist, leiame ennast aga situatsioonist, kus Euroopa Liit on aastaid püüdnud oma naabruskonda muuta, kuid selle asemel on just meie naabruskond see, kes muudab meid. Nii Brexit kui ka sellele järgnenud Euroopa tuleviku arutelud rõhutavad, et kodanikud ootavad meilt olukorra üle kontrolli saavutamist. Sellest johtuvalt on hea meel, et Euroopa Komisjon on algatamas Aafrikale ja naabruskonnale suunatud välisinvesteeringute kava, mis sealse majanduse elavdamise kaudu hoiaks ära ka paljude majandusmigrantide oma eluga riskides Euroopasse liikumise. Ühtlasi oleks see samm selles suunas, et peale kriisimeetmete tegeleme ka rände algpõhjustega. Oluline on teha aga vahet majandusmigrantidel ja sõjakolletest põgenevatel inimestel, sest viimaste abistamine on endiselt Euroopa Liidu moraalne kohustus ja siin on iga liikmesriigi panus tähtis. Positiivne on see, et Euroopa Komisjon on kõnealuse problemaatika väga tõsiselt oma töölauale võtnud. Kriitika rändealगतuste pihta on tervitatav, kuid see peaks olema konstruktiivne ja sisaldama ka konkreetseid ettepanekuid toimivate lahenduste kohta. Mõistagi ei kuulu viimaste sekka piiride

sulgemine või inimeste uppuma jätmine. Ma tahan loota, et Eesti on rändekriisi puhul vastutustundlik partner ning riigisiseste punktivõttude nimel ei tehta pöördumatut mainekahju. Senini on Eestisse tulnud pagulased ka siia jäänud. Seega oleme tulnud hästi toime ning võtnud kohustusi, mida suudame täita. Rändekriisist ajendatuna oleme Euroopas tõhustanud piirialast koostööd. Nädalapäevad tagasi alustas tööd Euroopa Liidu Piiri- ja Rannavalveagentuur. Schengeni püsimaajäämine on Euroopa Liidu tulevikku silmas pidades üliolulise tähtsusega.

Head sõbrad! Euroopa Liidu sise- ja välisjulgeoleku suurendamise teema on muutunud akuutsemaks kui iial enne. See kajastub ka meie komisjoni aastalõpuplaanides. Kavatsime korraldada avaliku kuulamise Euroopa tihendatud kaitsekoostöö plaanide osas. Kindlasti ei peaks Eesti toetama dubleerivate kaitsestruktuuride ülesehitamist, aga samas, kui liidu tihedam kaitsekoostöö suudab luua lisandväärtust, siis me ei tohiks seda ka välistada.

Kindlasti ei kaota me fookust majanduslikult julgeolekult. Euroopa konkurentsivõime sõltub suuresti headest kaubandussuhetest Põhja-Ameerika ja Aasia partneritega. Läbirääkimised Euroopa Liidu ja Kanada vabakaubanduslepe üle on jõudnud lõpule. On Eesti huvides, et lepe saaks järgmisel nädalal toimuval Euroopa Liidu ja Kanada tippkohtumisel ka allkirjastatud. Loodame, et nende üksikute liikmesriikide, õigemini ühe liikmesriigi, kes pole veel rohelist tuld andnud, mured on ületatavad. Läbirääkimised Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide vabakaubanduslepe üle on kestnud nüüdseks kolm aastat. Septembris käis Eestis teemat arutamas Euroopa Liidu asjade komisjoni kutsel ka Euroopa Komisjoni kaubandusvolinik Cecilia Malmström. Kohtumisel tõdesime, et transatlantilise kaubanduskoostöö vajaduse selgitamisel kodanikele on poliitikutel vaja veel tõsiselt tööd teha. See on aga tähtis, sest lepest sõltub ei rohkem ega vähem kui see, kas 21. sajandi kaubandusreegleid kirjutavad Euroopa Liit ja USA kahasse või teevad seda teised suured majandusjõud maailmas.

Ärgem unustagem, et ajalugu on näidanud, et enesesse sulgumine ja proteksionism ei ole toonud Euroopale suuremat julgeolekut ega majanduslikku õitsengut. Vastupidi. Ärgem korrakem neid vigu, õppigem nendest! Keskendugem lahendustele, mis ei aita meid edasi ainult täna ja homme, vaid ka pikemas perspektiivis.

Head kolleegid! Parafraseerides president John Kennedyt: "Ärgem küsigem alati, mida Euroopa Liit saab teha Eesti heaks, vaid ka seda, mida Eesti saab teha Euroopa Liidu heaks." Järgmisel aastal seda kõnet pidades kannab Eesti juba eesistujariigi vastutust. Tegu on meie jaoks suure võimalusega. Eesistumine ei ole aga ainult valitsuse teha. Eestil on üks eesistumine ning valitsus ja parlament peaksid siin teineteise tööd täiendama ja toetama. Riigikogul on eesistumise ajal korraldada seitse parlamentaarse tasandi konverentsi ja kohtumist. Kindlasti keskendume teemade valikul muu hulgas ka Eesti tugevustele, nagu seda on ühendused, andmete vaba liikumine, samuti jagamismajandus. Riigikogus tähendab eesistumine eelkõige lisakohustusi rahandus-, majandus-, välis-, riigikaitse- ja Euroopa Liidu asjade komisjonile ning nende komisjonide juhtidele. Poliitikute ülesanne on tagada parlamentaarse mõõtme õnnestumine, milleks on vajalik nii ametnikkonna mobiliseerimine, kohtumiste sisuline ettevalmistus kui ka nende juhtimine.

Järgmise aasta teises pooles toimuvad aga ka kohaliku omavalitsuse volikogu valimised. Suheldes nende valimiste kontekstis valijatega, on nüüd võimalus jõuda palju rohkemate Eesti inimesteni, et selgitada, miks on Euroopa Liit meile vajalik ning mis on see reaalne kasu, mida Eesti euroopaülesest koostööst saab. Kasutagem seda võimalust! Valitsuse ja parlamendi koostöö Euroopa Liidu asjades on lähtunud vastastikuse lugupidamise ja avatuse põhimõttest. Praegu me tunnetame komisjonis, et valitsuse tähelepanu on pöördunud eesistumise ettevalmistustele, ja nii see peabki olema.

Kallid kuulajad! Oluline on probleemidele viidata ja neid esile tuua. Veelgi olulisem on nendele probleemidele lahendusi otsida ja leida. Kõige olulisem on aga endiselt see, et neidsamu väljapakutud lahendusi ka realselt ellu viiakse. Julgen väita, et meil on Euroopas jätkuvalt üpris palju häid ideid, mõtteid ja lahendusi. Nende väärtus aga devalveerub, kui me ei suuda kokkulepitud lubadusi ellu rakendada. Kui ette võetakse palju, aga ära tehakse vähe, siis on just see ohtlik tendents, mis paneb kodanikke pettuma ja Euroopa Liitu võõrastama.

Lõpetuseks tahan veel lükata ümber ühe laialt levinud müüdi. Kriisid ei näita seda, nagu oleks Euroopa Liit muutunud ebavajalikuks või tarbetuks. Vastupidi. Just needsamad kriisisituatsioonid on näidanud, kui väga meil on Euroopa Liitu tarvis. Parafraseerides Voltaire'i: "Kui Euroopa Liitu poleks olemas, tuleks see välja mõelda." Euroopa Liit on unikaalseim riikidevahelise koostöö platvorm, mis aitab meil Euroopas ühistele probleemidele toimivaid lahendusi otsida ja neid ellu viia. On lühinägelik toita illusiooni, et ükski on parem. Euroopa Liit on meile vajalikum kui iial enne. On meie kõigi huvides, et see

liit püsiks tugeva, ühtse ja koostööaltina. Eestil on siin anda oma panus. Meil kõigil siin saalis on anda oma panus. Täna teid tähelepanu eest!

13:01 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ettekandjale. Yoko Alender, palun!

13:01 Yoko Alender

Aitäh, austatud esimees! Hea ettekandja! Aitäh sisuka ettekande eest! Rääkisite palju muutustega kaasas käimisest ja uutest tehnoloogilistest lahendustest. Euroopa Liidu liikmesriigid eraldi ja Pariisi kliimaleppe näol koos võitlevad autostumise vastu nii saaste mõttes kui ka inimeste vähese liikumise pärast. Arhitektina küsin, kas te näete näiteks jagamismajanduse eelnõu puhul ja isejuhtivate autode seadustamisega võimalust lisaks teenäitajaks olemisele parandada ka Eesti inimese elukeskkonda ja suurendada heaolu?

13:01 Kalle Palling

Aitäh, hea küsija! Kindlasti on need asjad omavahel seotud. Seni oleme Euroopa Liidus tegelnud sellega, et vähendada autodest emiteeritavaid kahjulikke aineid, peamiselt CO₂, aga me ei ole rääkinud sellest, kuidas autosid tänavatel vähemaks saada. Kindlasti on isesõitvad autod, jagamise eelistamine omamisele ja rohkem ühistranspordi kasutamine need meetmed, mis päriselt aitaksid meie elukeskkonda paremaks muuta. Sellest oleme rääkinud meie siin oma vastavaid teemasid arutades ja seda on mainitud ka Euroopa Komisjoni teatises, mis avaldati selle aasta 2. juunil, et just jagamismajandusega kaasneb tõenäoliselt suurim positiivne keskkonnamõju ja lisaks loomulikult ka majanduslik efekt. Kui me vaatame, kuidas näiteks energeetikas on puhtamale energiatootmisele üleminek teinud inimeste elektriarved suuremaks, siis transpordisektoris annab see suurema säästu ja pered saavad realselt oma transpordieelarvet koomale tõmmata.

13:01 Esimees Eiki Nestor

Toomas Kivimägi, palun!

13:01 Toomas Kivimägi

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Seekord tuleb ka küsimus. Lausa tsiteerimist väärt on tegelikult sinu ettekande lause, et tehnoloogia areng ei saa olla kunagi liiga kiire, üksnes riigid saavad olla aeglasel uue lahenduse kasutusele võttes. Suurepärane mõte! Ent kui ma lugesin hiljuti Äripäeva, kus oli väike ülevaade kokkuleppevedudest Euroopa eri riikides, siis oli minu jaoks äärmiselt üllatav, et väga paljudes riikides on sisuliselt võetud selles suhtes eitav seisukoht. Üllatav seetõttu, et see on kasulik tarbijale, see on kasulik keskkonna mõttes ja liikluskorralduse mõttes. Tundub, et ärihuvid, vana majanduse ärihuvid ikkagi domineerivad tihtipeale uute, tänapäevaste e-lahenduste üle, sh ka jagamismajanduses. Kuidas sinu arvates saaks seda paradigma muuta? Kas see on üksnes Euroopa Liidu vanemate liikmesriikide probleem ning kas Eesti saaks olla siin teerajaja ja eeskuju näitaja?

13:01 Kalle Palling

Kindlasti saab Eesti olla eeskuju näitaja. Ma arvan, et mitmes valdkonnas me olemegi seda olnud. Minu mõte ei olnud isegi mitte viidata niipalju jagamismajandusele, kuivõrd digitaalse ühtse turu käivitamisele ja realselt e-lahenduste kasutusele võtmisele riikides. Kui ma olen käinud mitmesugustel parlamentaarsel kohtumistel teistes liikmesriikides või osalenud konverentsidel, siis neil on räägitud, kui palju tehnoloogia aitaks tegelikult inimeste igapäevaelu paremaks muuta. Samas leiavad riigid, valitsejad ja poliitikud alati lugematul hulgal argumente, miks me ei peaks neid lahendusi kasutusele võtma ja miks me ei peaks regulatsiooniga kaasas käima, sest see või teine sektor võib saada viga. Ma kasutan seda head kulunud näidet, et kui me oleksime proovinud kaitsta telefoniautomaate ja telekomifirmasid sel ajal, kui Eesti noored poisid hakkasid töötama üles sellist ettevõtet, *start-up*'i nagu Skype, siis me ei oleks ilmselt mitte kunagi sellist Skype'i edu näinud. Kui me oleksime endiselt kirjutanud ette, et iga poe nurga peal peab olema näiteks ka Skype'i taksofon. Peamiselt ma viitan ikka sellele, et meie tervishoid muutuks palju efektiivsemaks, me suudaksime realselt paremini elusid säästa, kui e-tervise lahendused võetaks kasutusele teistes riikides. Efektiivsemaks muutuks meie

haridussüsteem ja ma arvan, et seda loetelu võib siin pikalt jätkata.

Teie teine viide oli sellele, et kuskil on kellegi huvid. Ma arvan, et seda saab ilusasti laiendada ka võitlemisele nendesamade vabakaubanduslepete vastu. Tihti soovitakse inimesi hirmutada, ma ei tea, töökohtade kadumisega ja kõikvõimalike seniste mugavuste kadumisega. Aga kui me vaatame, kuidas vabakaubandus on mõjunud nendes riikides, kus see toimib, siis on inimeste elu seal alati tegelikult paremaks muutunud. Nagu peaminister viitas, kinnitavad seda ka uuringud. Nii et oleme alati ettevaatlikud, kui keegi soovib tulla kuskile tarbijaid kaitsma – tavaliselt on selle taga ikkagi enda ärihuvide kaitsmine.

13:01 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

13:01 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Ma läheks natuke filosoofilisema küsimuse peale. Me oleme korduvalt kuulnud arutelusid selle üle, et Euroopa projekt ei tohi katkeda, et Euroopa projekt on hädavajalik. Euroopa projekt on meie tulevik ja peamine kindlustuspoliis, nagu sa ise oma kõnes mainisid. Äkki sa seletad selle lahti. Teatavasti tähendab projekt üht protsessi, mis peab lõppema mingi resultaadiga. Mida see projekt endast täpselt kujutab? Kui pikk see projekt peaks olema? Millega see projekt peaks lõppema, mis on selle projekti positiivsed tulemid ja võimalikud negatiivsed tulemid? Kindlasti oskad sa riigimehena vaadata ka aastakümnetepikkust perioodi, aastat 2030 või 2050, järgnevaid põlvkondi. Mis see Euroopa projekt sinu definitsiooni järgi siis ikkagi täpsemalt on?

13:01 Kalle Palling

Aitäh! Ma ei ole kindel, et ma oma kõnes nii mitmel korral projekti mainisin, nagu teie siin proovite seda sõna mulle omistada. Aga miks see peaks lõppema? Tegelikult on ju tegemist seni parima koostöömudeliga, kus 28 liikmesriiki, peatselt 27 liikmesriiki, ühistele väärtustele, ühistele huvidele tuginedes muudavad oma inimeste elukeskkonda, majanduskeskkonda ja kogu seda ümbritsevat paremaks, kindlamaks, tagavad julgeoleku. Ma arvan, et on väga selge ja siin saalis on ka täna kõlanud piisavalt palju argumente, miks koostööle ei ole praegu paremat alternatiivi. Üksiolemine kindlasti see alternatiiv ei ole.

13:01 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

13:02 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Eesti Euroopa Liidu poliitika kokkuvõte on 70 leheküljel. See on nagu terve rindejoon. Milline osa sellest poliitikast on kõige nõrgemini arenenud? Siin võib palju küsida. Näiteks 45% Euroopa Liidu elupaikadest on Eestis ebapiisavalt kaitstud, või võtame maksunduse jne. Milline osa sellest Eesti Euroopa Liidu poliitikast on praegu kõige nõrgemini arenenud?

13:02 Kalle Palling

Eks kindlasti on valdkondi, kus me oleme jõudnud kaugemale, ning on neid, kus me peame veel järelaitamistunde võtma ja kus tuleb veel rohkem pingutada. Aga ühtegi valdkonda eraldi ma siin küll välja ei tooks. Eesti on kindlasti nende liikmesriikide seas, kes juba Euroopa Liiduga liitudes võttis endale põhimõtteks, et kokkulepped on täitmiseks ja me viime need asjad ellu, milles me oleme ühiselt Euroopa Liidus kokku leppinud. Ja ma arvan, et seda on ka märganud.

13:02 Esimees Eiki Nestor

Marko Mihkelson, palun!

13:02 Marko Mihkelson

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees, tänan sisuka ettekande eest! Sa mainisid, et eesistumise alguseni on jäänud 256 päeva. Euroopa Liidu asjade komisjoni esimehena on sul parlamendi poolelt seda eesistumist korraldades kindlasti mängida väga oluline roll. Kuidas sulle

tundub, kus me tänase päeva seisuga oleme? Milline võiks sinu meelest olla Euroopa Liidu asjade komisjoni ja ka sinu mainitud valdkonnakomisjonide roll, et koostöös valitsusega meie eesistumist hästi läbi viia?

13:02 Kalle Palling

Kõigepealt ma mainin uuesti, et Eestil on vaid üks eesistumine, sh parlamentaarne dimensioon, mille jooksul valitsus ja parlament teevad kindlasti head koostööd. Riigikogu juhatus on meile, st Euroopa Liidu asjade komisjonile pannud ülesandeks koostada koos valdkonnakomisjonidega prioriteetide nimistu teemadest, mida soovitakse käsitleda. Me oleme seda teinud ja jõudnud lõpptulemuseni, mida me ilmselt vähem kui tunni aja pärast Riigikogu juhatuses esitleme. Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon, väliskomisjon, riigikaitsekomisjon, rahanduskomisjon ja ka majanduskomisjon peavad vastutama igaüks oma valdkonna ürituse, rahvusvahelise konverentsi eest. Minu arvates ei saa olla ühtegi muud lahendust kui see, et Euroopa Liidu asjade komisjon ja Riigikogu juhatus koostöös koordineerivad kõike järgnevat valdkonnakomisjonide vahel. Aga seda saame juba juhatuses arutada.

13:02 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

13:02 Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Minu küsimus on inspireeritud teie vastusest kolleeg Madisonile. Kas me peame niimoodi aru saama, et näiteks Norra ja Šveits ja nüüd siis ka Suurbritannia, kes otsustas Euroopa Liidust välja astuda, on riigid, mis on üksinda ja seetõttu sellises n-ö paariastaatuses? Kas seda peab nii mõistma?

13:02 Kalle Palling

Ei pea. Kui te oleksite tähelepanelikult kuulanud, siis ma ütlesin, et ükski ei ole kindlasti parem. 27 riigi koostöö ühiste asjade ajamisel on kindlasti edukam kui mingi eripartnerlus kas ühe või mitme riigi ja Euroopa Liidu vahel. Suurbritanniast on meil täna siin juba piisavalt räägitud. Nad ise on teinud oma valiku, kõigepealt referendum tulemust arvestades. Kodanike soov on Euroopa Liidust lahkuda. Olgugi et suur osa Brexiti arhitektidest tunnistasid juba referendumile järgnenud päeval avalikult, et nad valetasid oma rahvale, aga see selleks. Olgu see õpetuseks teistele. Briti peaminister ütles oma hiljuti peetud kõnes, et mingit kerget Brexiti ei tule, vaid tuleb n-ö *hard* Brexit. Selles mõttes ei ole siin väga mitmeti mõistmist. Nad ise on teinud otsuse, et nende partnerlus saab olema Šveitsi ja ka Norra omast oluliselt keerulisem – kui palju just keerulisem, aga oluliselt väiksem võrreldes sellega, mis neil oli enne, kui nad liitu kuulusid. No praegu nad kuuluvad veel Euroopa Liitu.

13:02 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees Kalle Palling! Riigikogu liikmetel rohkem küsimusi ei ole. Austatud Riigikogu! Enne kui me alustame läbirääkimisi, on meil vaja langetada protseduurilisi otsuseid. Juhatajale on tulnud kolm ettepanekut tööaja pikendamise kohta, kuid neis on erinevusi, kui kaua me võiksime tööaega pikendada. Nimelt teeb Riigikogu kultuurikomisjon ettepaneku pikendada istungi tööaega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon palub pikendada Riigikogu istungi tööaega kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Euroopa Liidu asjade komisjon teeb ettepaneku pikendada vajaduse korral Riigikogu istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui 13.30-ni. Mina saan asjast nii aru, et kui me pikendame kella 14-ni, siis saab 13.30-ni pikendamise soov ka täidetud. Niisiis panen kõigepealt hääletusele ettepaneku pikendada tänase istungi tööaega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Kui see ei leia toetust, siis panen hääletusele järgmise ettepaneku. Austatud Riigikogu, panen hääletusele kultuurikomisjoni ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku pikendada istungi tööaega päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

[Hääletustulemused](#)

Ettepaneku poolt on 39 Riigikogu liiget, vastu 12, erapooletuid on üks. Tööaega on pikendatud päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni.

Alustame läbirääkimisi. Andrei Novikov Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun! Lisaaeg kolm minutit.

13:02 Andrei Novikov

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Euroopat üldiselt iseloomustab praegu kõige paremini sõna "kriis". Samasuguste sõnadega alustasin Euroopa Liidu poliitika arutelu tegelikult ka eelmisel aastal. Selle aasta kõnet võiks siinkohal täiendada Euroopa Komisjoni presidendi Jean-Claude Junckeri tänavuse aastakõne sõnadega, et Euroopa Liit on eksistentsiaalses kriisis. Kui 2015. aasta suvel nägime eurokriisi ehk Kreeka võimaliku eraldumise või pankrotistumise näol, millele suudeti leida leevendust täiendavate rahaeraldistega, siis nüüd käib IMF mööda Euroopa pealinnasid palvega kirjutada osa Kreeka võlast korstnasse, sest ajutine doping hakkab end ammendama. Seega kunagised valitsuse loosungid, et Kreekasse raha paigutamise näol on tegu heade investeeringutega, mitte tagastamatu kingitusega, ei kõla vist enam usutavalt ka valitsusliikmete omavahelistes vestlustes. Meile on räägitud eesmärgist vähendada 2020. aastaks Kreeka võlakoormust 120%-ni SKT-st. Kahjuks ei anna statistika meile erilist kindlust, et see on võimalik. Eurostati andmetel on Kreeka võlakoormus viimastel aastatel olnud 175–180% SKT-st. Aeg tiksuhalastamatult, kuid lahendusi ei paista.

Kui eelmisel aastal võis spekuloida Suurbritannia lahkumise võimaluse üle, siis nüüd on sellest saanud reaalsus. Mida tekkinud olukorras teha, ei oska õieti öelda ei britid, ei Euroopa Liit. Majanduslikus mõttes sõltub palju sellest, millise tee valib Suurbritannia edasisel suhtlemisel Euroopa Liiduga. Kas nad jäävad Euroopa Liidu ühisturule, sõlmivad vabakaubanduslepingu või tuleb edaspidi Suurbritanniaga suhtlemisel arvestada tollitariifidega? Kunagised pühad ja puutumatud riikide võlapiirangud ehk siis Maastrichti kriteeriumid eksisteerivad praegu reaalselt vaid paberil. Viimaste aastate rahatrüki maht üldiselt on selgelt ületanud normaalsuse piirid. Paljude liikmesriikide majandus seisab püsti tänu ülimadalatele või kohati negatiivsetele intressimääradele, mis ühelt poolt võimaldabki lõputut emissiooni, kuid mille efekt on samuti ammendumas. Viimase aja mood on oma majanduse turgutamine võlakirjadega. Samas aga ei suuda Eesti valitsus välja pakkuda ühtegi mõistlikku viisi selle võimaluse kasutamiseks ning jätkab seetõttu välismajanduste toetamist.

Veel üks näide Euroopa poliitikast, mis ei ole lõppenud muu kui liikmesriikide ja komisjoni tühjade töötundidega, on Atlandi-ülene kaubandus- ja investimispartnerlus. Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide näol on tegu suurimate kaubanduspartneritega maailmas. Vaatamata sellele ei ole Euroopa Liit ja USA oma majandusala koostöö võimalusi täielikult realiseerinud. Euroopa Liidu ja USA vahelise vabakaubanduslepingu läbirääkimised algasid juba 8. juulil 2013. aastal, millele aga eelnes pikaajaline ettevalmistusaeg. Lepingu edasine saatus pole praegu teada ei Brüsselis, ei USA-s. Pagulastega seonduv temaatika on samuti kahtlemata kriis, mis on aastaga muutunud hullemaks. Euroopa käitub siinkohal kahepalgeliselt, käies ühelt poolt välja sõnumi "Tere tulemast Euroopasse!" ning teiselt poolt seades kaitsepiire ning püüdes ära osta teisi riike, et nad jumala pärast pagulasi siia ei laseks. Sellise diilitamise musternäidiseks on kujunenud Euroopa Liidu – Türgi leping, kusjuures lepingu tingimuste dikteerijad ei asu enam kaugeltki Euroopas.

Nüüd aga Eestist. Varsti arutusele tuleb 2017. aasta riigieelarve miinusmärgiga. Kui sellest lahutada Euroopa Liidu rahastatavad asjad, siis muutub miinusmärk lihtsalt pikaks pidevjooneks. Toon siinkohal näite kas või teede investeeringutest. Selles osas on meil muidugi Euroopat vaja, sest meie valitsus ei saaks iseseisvalt lihtsalt hakkama. Olukorras, kus iga-aastastest aktsiisitõusudest on saanud uus normaalsus, ei kasva riigi panus teedesse, sest kütuseaktsiisi laekumine ning teede rahastamine on lahti seotud. Samal ajal oli juba eile viimane hetk, et valmistuda ajaks, mil Eestil tuleb ilma Euroopa Liidu abita hakkama saada.

Põllumajandussektori sanktsioonid ning Euroopa üldine ületootmine tapavad järjekindlalt meie põllumajandust ja maaelu laiemalt. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohaselt võib Eesti koos teiste uute liikmesriikidega oma põllumajandustootjaid 2020. aastani riigieelarvest täiendavalt toetada. Sellega kompenseeritakse uute liikmesriikide põllumajandustootjate madalamat Euroopa Liidu otsetoetuste taset, võrreldes vanade liikmesriikide tootjatega. Käesoleval aastal oli Eesti põllumajandustootjaid võimalik riigieelarvest toetada peaaegu 21,5 miljoni euro ulatuses, mida valitsus ei pidanud erinevalt meie naaberriikidest kahjuks oluliseks. Eesti maksis viimati üleminekutoetust 2013. aastal. Miks peavad meie põllumehed konkureerima ebavõrdsetes tingimustes? Kui valitsus ei suuda meie põllumeestele üleminekutoetust maksta, siis tuleb seista otsetoetuste taseme ühtlustamise eest.

Milliseks kujunevad järgmisel eelarveperioodil Euroopa Liidu põllumajandustoetuste erinevused vanade ja uute liikmesriikide vahel, on Eesti jaoks oluline teema ning siin peab valitsus oma sõna ütleva. Mitme aasta tagused otsused ja Euroopa Liidu reeglite vastu eksimine on viinud meilt Estonian Airi ja hulga raha. Mõelgem vaid, et Eesti maksumaksjale läks toonane vale otsus maksma sama palju kui otsus langetada 1% võrra sotsiaalmaksu määra. Nüüd on Euroopa Komisjon avastanud uusi möödalaskmisi, seekord EAS-i turismivaldkonna toetustes.

Austatud kolleegid! Euroopa Liitu kuulumine on toonud Eestile kahtlemata palju kasu, samas oleme üha enam sõltuvuses otsustest, mida tehakse kusagil mujal kui Eestis või mille langetamisel tuleb arvestada, et partnerid ootavad meilt juba ette solidaarsust. See on ühelt poolt muutmas strateegilist liitu üha enam ja enam sõltuvaks taktikalistest valikutest ning teiselt poolt toob kaasa uppumise mitmesugustesse killustatud strateegiatesse, milles on keeruline orienteeruda isegi neil, kes neid kirjutavad. Varsti jõuab Eestile kätte Euroopa Liidu eesistumise periood. Tundub, et Eesti suurim eesmärk seejuures on püüd hoida kooslust, mis on sedavõrd erinev. Aitäh!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

13:02 Monika Haukanõmm

Lugupeetud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lugupeetud peaminister! Me elame turbulentsetes maailmas, kus tänane päev ei sarnane enam eilsega ega homme tänasega. Praegune migratsiooni- ja usalduskriis on kõige suurem ellujäämise küsimustest, mida Euroopa Liit on oma ajaloo jooksul näinud. Kas me aga õpime sellest?

Alustan Brexitist. Bratislavas toimus 27 riigijuhi kohtumine esimest korda ilma Ühendkuningriigita, et arutada, kuidas peale brittide rahvahääletust ja Brexiti jõustumist edasi minna. Suurbritannia peaminister May ütles septembris välja: "Brexit tähendab Brexitit ilma igasuguse Euroopa Liitu jäämise võimaluseta." See oli selge sõnum nii Euroopa Liidule laiemalt kui ka oma riigile. Tänase teadmise kohaselt on britid valimas Euroopa Liidust lahkumiseks raskeimat teed. Seega ei ole enam lootust, et soov hoida Ühendkuningriiki Euroopa Liidule ja ka Eestile võimalikult lähedal täide läheks. Jah, Eesti on kaotamas ühte oma tugevat partnerit, kuid liitlasi on meil teisigi, olenevalt teemast.

Euroopa Liidu ja euro hea maine ja usaldusväärsus saavad püsida ainult tugeval majanduspoliitikal. Võrreldes viie aasta taguse ajaga on oluliselt kasvanud küll toetus eurole, samas on aga Euroopa Liidu kuvand just viimaste aastate kriiside, st finants- ja pagulaskriisi, aga ka Brexiti tõttu tunduvalt halvenenud. Euroopa Liit pole suutnud kriitikale kiirelt ja adekvaatselt vastata ning seda ongi vaja muuta.

Peale Brexitit on tihti küsitud, kas suurprojekt nimega Euroopa Liit on lagunemas ja kas Ühendkuningriik on nakatanud ka teisi liikmesriike. Vastus on ei. Üks väljaastumine ei ole Euroopa Liidu lõpp, vaid näitab, et Euroopa Liitu kuulumine on liikmesriigi enda otsustada. Jah, see on küll äratuskell, sest vaatamata oma ebatäiuslikkusele on Euroopa Liit meie jaoks hädavajalik. See on parim vahend, et meie ees seisvate väljakutsega toime tulla ning rahu ja demokraatiat tagada, ennekõike julgeoleku seisukohalt. Ei tasu ju unustada, et Euroopa Liit on loodud peale teist maailmasõda siiski rahuprojektina, et tagant tõugata soovi lõpetada tapatalgud ja häving ning kindlustada majandusliku ja poliitilise lõimumise kaudu kestev rahu. Nii see peab ka jääma.

Brexit on ühtlasi hoiatus meile kõigile, mis või juhtuda siis, kui tegeldakse üksnes parteipoliitikaga, mitte ei seista koostöö ja ühiste huvide eest. Me teame, milline on Brexiti sisepoliitiline kontekst – see on seotud Briti ühiskonnas eksistentsiaalselt eksisteerivate vastuolude ja erakondadevaheliste suhetega. Ei taha sekkuda teise riigi suveräänsusesse ega nende küsimustesse, kuid see valmistab muret. Kas Euroopa poliitikud, sh meie, suudavad käituda riigimehelikult ja toimunust õppida, et teha valikuid, mis on meie laste huvides? Meie eesistumine langeb sellele ajale, kui brittidega läbirääkimisi peetakse, kuid õnneks ei juhi neid Eesti, vaid siiski Euroopa Komisjon.

Digitaalagenda on väga hea ja Eestile omane, kuid praeguses olukorras peame keskenduma pigem Euroopa poliitilisele kultuurile ja demokraatlikule juhtimisele. Üks põhjustest, miks paljud Euroopa Liidu kodanikud on pettunud, on see, et nad ei mõista, kuidas liit toimib, kuidas selle otsuseid demokraatlikult legitimeeritakse ja kes kontrollib otsustajaid bürokratiseerunud Euroopa Komisjonis. Käsutavad nad ju kümneid miljoneid eurosid ja neil on ulatuslik täitevvõim. Me peame rääkima eesistumise ajal sellest, et otse valitud Euroopa Liidu parlament peab saama rohkem õigust komisjoni

kontrollida. Rohkem tuleb rääkida liikmesriikide parlamentidega, et Euroopa Liidu strateegilised otsused oleksid neile tõsiselt aktsepteeritavad.

Kokkulepetest kinnipidamist tuleb väärtustada. Rahaliidu reeglite eiramine ja muid kokkuleppeid erinevalt tõlgendav käitumine ei saa olla Euroopa poliitilise kultuuri osa. Parem vähem kokku leppida, kuid kokkulepitust tuleb kinni pidada. Euroopa Komisjoni president Juncker on oma kõnes "Olukorrast riigis" öelnud, et me peame asuma tööle. Eesti kirjandusklassikasse kuuluv Oskar Lutsu "Kevades" aga öeldakse, et kui sa kogu kodutööd ei jõua korraga ära teha, siis tee pool, aga tee seda hästi. Sama kehtib tegelikult ka Euroopa Liidu kohta. Vähendada tuleb olemasolevaid regulatsioone ja uute loomisel keskenduda ainult neile valdkondadele, kus Euroopa Liit suudab pakkuda lisandväärtust. Teha ära need tööd, milles on kokku lepitud, ning oluliselt vähendada selliseid poliitikaküsimusi, mis peavad jääma liikmesriigi sisepoliitiliseks asjaks. Euroopa Liit peab muutuma demokraatlikumaks liiduks, sest ta on demokraatlike riikide liit.

Pagulaskriisist ja Türgist. Pagulaskriis on ilmselt üks suuremaid ja eksistentsiaalsemaid kriise ajaloos, mis paneb tõsiselt proovile koostöö ja ühtsuse. Pagulastevood on vähenenud tänu sellele, et on sõlmitud Euroopa Liidu ja Türgi vaheline kokkulepe. Aga see lepe seisab väga värisevatel jalgadel. Me oleme kaheldamatult valiku ees, kas anda järele Türgi nõudmistele ja kehtestada viisavabadus isegi siis, kui kõiki nõudmisi ei täideta, või riskida. Kuid siin ei ole kompromissi koht. Euroopa Liit peab jääma kindlaks oma põhimõtetele ning reeglid, mis kehtivad ühele, peavad kehtima ka teistele. Kui reeglid, siis reeglid, kui allahindlus, siis allahindlus kõigile. Tegelikult me Türgit lähiajal ilmselt Euroopa kultuuri- ja väärtusruumi osana ju ei näe.

Lühidalt ka Venemaast ja Süüriast. Ei ole kahtlust, et Ukraina sanktsioonid Venemaa suhtes peavad jääma. Minski kokkulepped ei pea. Venemaa tegevus Süüria suunal muutub aina jõhkramaks. Sellises küsimuses on täiesti kohatud mõnest Euroopa Liidu riigi pealinnast kostvad vaiksed hüüatused, et Venemaa sanktsioone võib vähendada või need lausa maha võtta. See tähendaks praeguses olukorras Euroopa poliitilise saamatuse demonstreerimist. Kaaluda tuleb seda, kas Venemaa sõjaline tegevus Süürias ei peaks päädima hoopis uute sanktsioonidega.

Euroopa Liit on suuresti üle võtnud Eesti seisukohad ja lähenemise Venemaa suunas. See tähendab, et Euroopa Liit ajab Eesti poliitikat, millest järeldub, et lõpuks on hakatud mõistma ohte ja tegelikkust. Võttes kokku Euroopa kriiside teemat, tuleb öelda, et küsimus ei ole enam selles valikus, kas rohkem Euroopat või vähem Euroopat, vaid pigem tahame paremat Euroopat. Kokkulepped peavad pidama, ühised huvid peavad olema kaitstud, riikide suveräänsust tuleb austada ning julgeolekuküsimuses hoida ühtsust. Meie ajalugu, geograafiline paiknevus ja huvid ütlevad, et toimiv Euroopa Liit on meie vabaduse, arengu ja julgeoleku tagatis, kuid samas tuleb tegutseda tasakaalukalt, Eesti huve silmas pidada ja mitte õigustest loobuda. Aitäh!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kolm minutit lisaaega.

13:02 Jaak Madison

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Hea peaminister! Kui 90-ndate algul oli Eesti eesmärk integreeruda Euroopasse, ühineda NATO ja Euroopa Liiduga ning olla võrdväärne partner rahvusvahelise laua taga, siis mis on meie visioon praegu, aastal 2016? Kuhu me tahame liikuda ning mida saavutada riigi ja rahvusena? Kas me ikka mõistame, mida tähendab Euroopa projekt, millest räägitakse lõputult ja pausideta? Milline see projekt on? Mida tähendab kestav integreerumine Euroopa projekti raames?

Nendele küsimustele vastamine võib olla ebamugav ning paljudele abstraktse Euroopa projekti propageerijatele isegi vastumeelne, kuid me peame seda tegema. Eesti liitus Euroopa Liiduga 2004. aastal, olles saanud selleks rahva mandaadi 2003. aastal toimunud referendumil. Rahvas osales referendumil teadmise, et liitume rahvusriikide liiduga, kus säilib iseseisvus, kuid toimub edukas majandusalane koostöö ja inimeste vaba liikumine. Selliste ootuste ja lootustega liitusid ka meie naabrid ning julgen väita, et pea kõik eurooplased oma koduriigis.

Tänane, Lissaboni leppe järgne Euroopa ei ole enam päris see, millega me 2004. aastal ühinesime. Enamik eluvaldkondi on reguleeritud seadustega, mis tulevad Euroopa Liidust. Tavakodanikule võivad muutused jääda märkamatuks, aga kõige selgemalt avaldub see migratsioonikriisis, mida ei ole suudetud lahendada. Veelgi enam, Euroopa Komisjoni pealesurutud lahendused rikuva kõige

otsesemalt riikide iseseisvat otsustusõigust. Eesti valitsus on rõhutanud, et oleme nõus üksteist kriisiolukorras vabatahtlikult abistama. Tegelikkus on mõnevõrra erinev. Kui Ministrite Nõukogus hääletab 55% riikidest ühtviisi, siis on see automaatselt kohustuslik ka ülejäänud 45%-le riikidest. See ongi põhjus, miks sellised riigid nagu Poola, Ungari, Slovakkia ja Tšehhi on pöördunud Euroopa Kohtusse. Need riigid on mures oma suveräänsuse pärast. Mure oma suveräänsuse pärast kannustas Suurbritannia rahvast hääletama 23. juunil Euroopa Liidust väljaastumise poolt. 17 miljonit inimest astus välja liigse föderaliseerumise vastu. Siit ka järeldus: kui teatud huvigrupid jätkavad samasugust suunda, näiteks Dublini regulatsiooni muudatuse alusel, millega soovitakse tekitada permanentset migrantide jaotamise süsteemi, kasvavad eurorealistlikud meeleolud veelgi.

Austatud Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees Kalle Palling lausus oma kõnes: "Eesti huvides oli, on ja jääb tugev, ühtne ja koostööaldis Euroopa. On öeldud, et Euroopa Liit on justkui Eesti elukindlustuspoliis." Härra Pallingul on õigus. Eesti huvides on ja jääb alati olema tugev ja ühtne Euroopa. Kuid olgu öeldud, et Euroopa ei võrdu Euroopa Liiduga. Suurbritannia jääb alati Euroopasse, ka Euroopa Liidust lahkununa. Šveits on nii oma ajaloo, kultuuri kui ka majanduse poolest Euroopa süda. Suurim viga, mida me teha saame, on maalida maailmalõpu stsenaariumi, kui Euroopa Liidu olemus muutub. Euroopa on olnud enne seda ning jääb alati olema.

Euroopa on muutumas ning võimalik, et sellega koos muutub drastiliselt ka Euroopa Liit. Me peame arvestama erinevate tulevikustsenaariumidega ja neid on kaks: kas jätkuv ja süvenev abstraktne Euroopa projekt ehk föderaliseerumine või pöördumine tagasi oma algeesmärgi ehk ühtse majandusliidu juurde. Esimesel juhul me näeme paljudes riikides jätkuvat rahulolematuse kasvu ja võimalikku poliitilist ebastabiilsust, mis toovad uusi Brexiteid. Samuti eeldab see uusi referendumeid, sest praegune mandaat, ka Eestis, on ületamas oma piire.

Mandaat ületati tegelikult juba 2012. aastal, kui Riigikohus mainis oma otsuses võimalikku rahva mandaadist tulenevate volituste ületamist Eesti liitumisel Euroopa stabiilsusmehhanismiga. Teisel juhul on esimeseks eelduseks Euroopa Liidu detsentraliseerimine. Ma pean seda vähetõenäoliseks, sest bürokraatial on halb komme kasvada. Tuginedes oma headele sidemetele Briti konservatiividega, saan väita, et brittidel peaks mitme aasta perspektiivis valmima alternatiivne plaan Euroopa Liidule, kus peamine eesmärk on sügav majanduskoostöö, mis aga austab iga Euroopa riigi suveräänsust. Ka meil, Riigikogu liikmetel, tuleb alati meeles pidada oma töö eesmärki, mis tuleneb põhiseadusest: eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise tagamine läbi aegade. See on meie vundament. Kui eelkõnelejad on armastanud korduvalt kedagi parafraseerida, siis mina tsiteerin president Lennart Meri 1988. aastal öeldut: "Eesti ei ole väike. Eesti ei ole suur ega väike, ta on meile paras ja paremat meil ei ole." Föderaliseeruv Euroopa Liit on suurim oht meie rahvusriiklusele ning parimaks kindlustuspoliisiks on lähedased suhted eelkõige meie lõuna- ja põhjanaabritega, samuti Suurbritanniaga. Aitäh! Jõudu kõigile töötamaks põhiseadusest tulenevate eesmärkide nimel!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

13:02 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Lugupeetud kolleegid! Ma räägin mõnest lihtsast asjast. Peaministri ülevaade Vabariigi Valitsuse tegevusest Euroopa Liidu poliitika teostamisel meenutas meile taas, kui paljutahuline Euroopa Liidu poliitika valdkond tegelikult on. Täielikuks kursisolemiseks peab parlamendiliige selle teemaga süvenenult tegelema iga päev. See eelis on muidugi Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmetel.

Aastast 2004, kui Eesti sai Euroopa Liidu liikmesriigiks, on infomaht Euroopa Liidus kasvanud mitmekordselt. Kasvanud on aga ka Eesti inimeste, valdkonna ametnike ja poliitikute pädevus ning võimekus Euroopa Liidu poliitika kujundamisel ja teostamisel kaasa rääkida ning neid protsesse mõjutada. Nagu Eesti Euroopa Liidu poliitikat ja selle eesmärgi tutvustaval veebilehel öeldakse, suudab Eesti Euroopa Liidu arengut tulemuslikult mõjutada siis, kui meil on olemas väga selged ja konkreetsed seisukohad, millele suudame leida ka teiste liikmesriikide toetuse.

Nagu eelmistest ettekannetest kuulsime, oleme õppinud oma huvide eest juba paremini seisma ja neid partneritele arusaadavaks rääkima. Ausalt öeldes on vana Euroopa poliitikud meid ka igas mõttes koolitanud. Ühtlasi oleme seda Euroopat paremini tundma õppinud kui eales varem. Selle aja sees, kui me oleme Euroopa Liidus olnud, on Euroopa Liit loomulikult muutunud, mis on täiesti objektiivne

asjaolu, ja Eesti ise on Euroopa Liidus muutunud, mis ka on paraku objektiivne protsess. Mäletate omaaegseid jutte banaani kõveruse määramisest Brüsselis? Praegu vaatame nendele tagasi pea samasuguse sümboolse muhela nähtusega, nagu brittide Monty Pythoni mehed räägivad sketšides oma raskest lapsepõlvest, kingikarbis elamisest keset maanteed.

Ilma naljata rääkides andis just brittide otsus Euroopa Liidust lahkuda Eestile võimaluse juba järgmise aasta teises pooles Euroopa Liidu poliitilisi protsesse mitmel teemal tavapärasest enam proaktiivselt juhtida. Jah, see toob kaasa kulusid, kuid see on ka esimene nii ulatuslik võimalus võõrustada liikmesriike omal maal ning ehk ka selgitada teistele, miks on meie rahvale külge kasvanud see kahe jalaga maa peal seismise kultuur. Aga kõnelda Eestist ja meile olulistel teemadel siinsamas kodutanumal liikmesriikide esindajatega on lihtsalt väga vajalik.

Nagu Euroopa Liidu asjade komisjoni esimees enne ütles, langeb Euroopa Liidu Nõukogu eesistumise poolaasta kokku kohalike omavalitsuste volikogude valimise perioodiga. On üsna kindel, et valimiskampaania ei saa üle ega ümber Euroopa Liidu teemadest, sest need mõjutavad endiselt inimeste elu ka kohalike omavalitsuste tegemiste kaudu, olgu selleks kas või jätkuv võimalus saada välistoetusi. Paar summat siinkohal. Euroopa Liidu ja muid välistoetusi on näiteks järgmise aasta riigieelarves 961 miljoni euro eest ja nende riiklikuks kaasinvesteeringuks on kavandatud 81 miljonit eurot. Nendest välistoetustest 60% moodustab aga euroraha ning 30% põllumajandus- ja kalandusfondi finantsid. Lihtne arvutus ütleb, et välistoetuste iga eelarveeuro saab lisa umbes 11 eurot väljastpoolt. Täpsuse mõttes ütlen, et kõik see raha ei lähe muidugi kohalikele omavalitsustele, kuid iga investeering mõjutab kuskil kohalikkude elu.

Võimalused kaasata Euroopa Liidu raha investeeringuteks puudutavad kas või näiteks lastehoiukeskuste rajamist järgmisel aastal Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest, struktuuritoetustest rahastatavat esmatasandi tervisekeskuste ehitamist tõmbekeskustesse, hoolekande infrastruktuuri edasiarendamist jne. Ka see on osa Euroopa Liidu poliitikast. Eestis pole kohta, kus poleks väljas neid märke, mis ütlevad, et selle objekti rajamisel on osalenud Euroopa Liidu maksumaksja. Aeg-ajalt on hea meenutada, kuidas need investeeringud on keskkonda ja elukvaliteeti parandanud.

Tulles tagasi eesistumise juurde, tuleb korraldajatel kindlasti leida võimalusi haarata just kohaliku omavalitsuse inimesi eesistumisega seotud tegevustesse nii palju, kui ürituste formaadid seda vähegi võimaldavad.

Kui võimalik, siis palun ühe minuti juurde.

13:02 Esimees Eiki Nestor

Palun, lisaaega üks minut!

13:02 Urve Tiidus

Ratsionaalsete ootuste teooria järgi teevad inimesed ja institutsioonid palju otsuseid varasematele olukordadele ja kogemustele ning nendega seotud emotsioonidele tuginedes. Pika stabiilsus- ja rahuperioodi tõttu Euroopas ja muidugi ka Euroopa Liidus olid veel mõned aastad tagasi sellised meeleolud, et hoolimata finantskriisist läheb elu tasapisi järjest paremaks. Viimased ajad, nagu täna on siin korduvalt öeldud, on sundinud neid arusaamu kardinaalselt üle vaatama ja uusi lahendusi leidma. Kuigi see pole alati kerge, nagu ka Eesti esindajad, kes Euroopa Liidu poliitilistes protsessides iga päev osalevad, on pidanud praktiliselt kogema.

Nagu eelmised ettekandjad mainisid, on julgeolekut ja siseturvalisust mõjutavad kriisid pannud liikmesriike mõistma – tõsi, mõnevõrra erinevas tempos –, et kõik on siiski kõigega seotud ja et vastutatakse üksteise igapäevase julgeoleku eest. Ma tsiteerin siinkohal peaministri kõnet, et eriti olulised on selles kontekstis koostöö ja kokkulepped kolmandate riikidega ning hoiaku muutus Euroopa Liidus, mis võimaldab kõikide poliitikameetmete ja -vahendite kasutuselevõttu rändekriisi ohjamiseks. Eriti väärib kordamist üks kujundlikult sõnastatud hinnang Euroopa Liidu globaalstrateegias, mis ütleb, et Venemaa tegevus Ukrainas ja laiemalt Musta mere ümbruses on raputanud Euroopa julgeolekuarhitektuuri alustaladeni. Maades, kus on maavärinaoht ning risk majadele ja inimestele, on oluliselt muudetud arhitektuuri ja projekteerimise põhimõtteid ning majad jäävad püsti. Lugupeetud juhataja! Mis ma teen, kas lähen ära või võin paluda veel kaks minutit?

13:02 Esimees Eiki Nestor

Palun, veel kaks minutit!

13:02 Urve Tiidus

Väga suur tänu! Jutt oli sellest, et maades, kus on maavärinaoht ja risk majadele, on kõvasti karmistatud arhitektuuri ja projekteerimise põhimõtteid ning majad jäävad püsti. Tõmmates siin paralleele, Euroopa Liit on siiski juba õppinud seda arhitektuuri ja projekteerimise tugevdamist, aga selge on see, et arenguruumi on siin veel kõvasti.

Oma igapäevast elu elades ei saa ega peagi näiteks ettevõtja, kooliõpetaja või pensionär sellistele asjadele mõtlema. Oluline on, et vastutavad inimesed teevad oma tööd südamega ning tunnetavad inimeste muresid nendel teemadel. Stabiilsus ja rahu meie ümber on normaalne ootus, mille jaoks pole ükski pingutus üleliigne.

Ja üks väike remark veel. Kui tahta tutvuda Eesti Euroopa Liidu poliitika kavade ja eesmärkidega põhjalikumalt, siis see info on kõik suurepäraselt esitatud internetis nii valitsuse kui ka Riigikogu veebilehel. Oleks ainult aega kõike läbi lugeda. Mina igatahes tänan tänaseid ettekandjaid ja kõiki sõnavõtjaid! Selline kontsentreeritud ülevaade Euroopa Liidu poliitikast parlamentaarse kuulamise kaudu kas või kord aastas on ikkagi väga vajalik kõigile parlamendiliikmetele ja ma olen kindel, et ka avalikkusele. Väga suur tänu teile!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Läbirääkimiste ajal ei tea rahvasaadik kunagi, kui hoogu ta võib minna, sellepärast ongi lisaaeg. Rohkem sõnavõtusoove ei ole. Selle peale tekkis. Marko Mihkelson Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, palun!

13:02 Marko Mihkelson

Lugupeetud istungi juhataja! Hea peaminister! Head kolleegid! Ma tahan Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel tänada peaministrit väga sisuka ettekande eest! Samuti tänan Euroopa Liidu asjade komisjoni esimeest sissevaate eest nendesse küsimustesse, mis on praegu aktuaalsed, aga mis tegelikult on, nagu meie varasematest sõnavõttudest selgub, ikka ja jälle olnud ju aktuaalsed mitte ainult viimase aasta, vaid viimaste aastate jooksul. Peame üle rõhutama ühe võib-olla kõige olulisema asja ja mulle antud aja jooksul ma keskenduksingi ainult ühele minu meelest kõige olulisemale märksõnale.

Elu on hull, aga mis seal ikka. Maailm kokku ei kuku ja elame edasi. See on vaba tõlge ühest värske Nobeli kirjanduspreemia laureaadi Bob Dylani päris kuulsast laulust. Ma arvan, et Dylan ei mõelnud oma laulusõnu kirjutades muidugi mitte Euroopale, vaid pigem Acapulcole ja seal toimuvale. Aga mis seal salata, need sõnad peegeldavad küllalt hästi kogu seda muret ja kriitikat, mida siin saalis on ka varem kostnud. Kui kuulata mõne opositsioonierakonna seisukohti, siis ei julge siit uksest väljagi minna. Tundub, justkui kukuks Euroopa Liit kohe-kohe kokku ja kõik, mis siiani tehtud on, on tehtud väga valesti.

Tegelikult, kui me vaatame, mis Euroopa Liitu praegu mõjutab, siis ei ole need tõesti üksnes sisemised mured, mis üksikuis Euroopa Liidu liikmesriikides on, ja ka mitte see, mis on Suurbritannia referendum järel toimunud. Euroopat, meie arengut mõjutavad väga suured, väga põhimõttelised muutused maailmakorralduses tervikuna. Kõik kriisid või kriisid, millega Euroopa Liit ja Eesti Euroopa Liidu piiririigina, vaba maailma piiririigina on ühel või teisel moel kokku puutunud, puudutavad meid ühtviisi. On need siis väljakutsed idast või lõunast, mis meid ka pikaajaliselt vaadates ees varitsevad ja proovile panevad, või sisemised arusaamad sellest, kas Euroopa Liit on projekt või mitte. Täna on siin seda sõna "projekt" ühtelugu korrutatud. Minu meelest Euroopa Liit ei ole projekt, Euroopa Liit on saatus. Me kõik oleme ajalugu õppinud, ühed rohkem, teised vähem, aga kui me mõtleme, siis unistus ühtsest Euroopast on aastasadu vana. Esimesena üldse sõnastati selline ühtse Euroopa vajadus, kristliku maailma kokkuhoidmise vajadus võib-olla peale Konstantinoopoli langemist 1453. aastal. Seda mõtet on korrutatud läbi aegade. Ükskõik, on need siis olnud kirjanikud, nagu Victor Hugo 19. sajandil, või ka praeguse Briti peaministri varasem kolleeg Winston Churchill 1946. aastal oma kuulsas Zürichi kõnes, kus ta rääkis Euroopa ühendriikidest ja selle vajadusest Euroopa kooshoidmisel, kaitsmaks nende ohtude eest, mis Euroopat tookord, suure sõja järel varitsesid. Aga ma usun, et tegelikult on tänagi Suurbritannias nii tooride kui ka kõigi teiste seas, kes arutlevad, mis saab riigist pärast Euroopa Liidust lahkumist, valdav siiski tõdemus, et selles suures maailmas on suurte väljakutsete puhul, kus märksõnadeks on Hiina, Ameerika Ühendriigid, äärmuslik islami radikalism ja Venemaa agressiivsus,

Euroopa Liit ja Euroopa riigid ühtse jõuna palju parem argument kui igaüks eraldi, üksikuna, isegi Suurbritannia, vaatamata oma kuulsale ja rikkale ajaloole.

Ma palun kolm lisaminutit!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaaega.

13:02 Marko Mihkelson

Seetõttu ei ole ju korduvalt ja korduvalt kõigist meie kõnedest läbi jooksnud mõte ühtse Euroopa tähtsusest Eesti jaoks üldsegi mitte sõnakõlks. Eesti teab oma ajaloost väga hästi, mis juhtub siis, kui me jääme üksi, kui meie mõtteid, ideid ja väärtusi ei toeta liitlaste ja partnerite ühtsem ja jõulisem tegevus. Nagu peaminister oma kõnes kenasti välja tõi, on Eesti aastate jooksul teinud tõesti kõik selleks, et olla paremini lõimunud, ja mitte ainult sellepärast, et olla kuidagiviisi esirinnas, vaid me tajume, et see on meie jaoks oluline. Olla euroala liikmena Euroopa Liidu paljude juhtideede vedaja, sh loomulikult ka digimajanduse, andmeside või andmevahetuse valdkonnas, on erakordselt oluline, need on huvitavad ja tulevikku suunatud ideed. Aga samas on oluline, et rääkides sellistest suurtest ideedest ja ühtse Euroopa tähtsusest, peame mõistma, kuidas meie kodanikud saavad aru sellest, mis asi on Euroopa identiteet, mis asi on Euroopa väärtusruum. Mõistma ka seda, et tegelikult see ei ole lihtsalt niisama antud, see ei ole iseenesestmõistetav. Seepärast peavad need poliitikad, mida meie kaitseme, ükskõik kas Euroopa Liidu eesistumise ajal või Eesti huvidest lähtuvalt, olema alati seotud meie enda kodanike huvidega, nende toetusega sellele, mida me siin parlamendis või valitsuses teeme. Ja sellest ongi tingitud valikud, alates lõimumisest ükskõik milliste Euroopa edasiste institutsionaalsete arengutega kuni reaalse projektideni, mitte Euroopa Liidu projekti, vaid reaalse projektideni, nagu Balticconnector ja Rail Baltic. Samavõrd oluline kui Rail Baltic on Eesti jaoks ka parem lennuühendus nii Euroopa kui ka muu maailma olulisemate keskustega – sellest pole üllataval kombel täna siin saalis arutelu käigus räägitud –, et olla konkurentsivõimelisem.

Lõpetuseks. Siit puldist ähvardati meid föderaalse Euroopaga ja sellega, kuidas meie huvid seetõttu kuidagiviisi kannatada saavad. Euroopa Liidust ei saa föderaalset riiki, vähemalt mitte niipea. Seetõttu on Eestil eriti oluline rõhutada just nimelt neid seni sõlmitud kokkuleppeid, mis väga hästi määratlevad riikide koostoime Euroopa Liidus. Euroopa Liit oli, on ja jääb. Aitäh!

13:02 Esimees Eiki Nestor

Sven Mikser Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel, palun!

13:02 Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Palun vabandust, et kasutan veel kuni kaheksa minutit teie kallist aega! Parlamendiliikmena ei tea keegi, millal inspiratsioon teda külastab. Kui eelkõneleja mainis Bob Dylanit, siis minule tuli meelde Bob Dylan rikkalikust loomingust see laulurida, mis ütleb inglise keeli, et *the times they are a-changin'*. Ma arvan, et Bob Dylanil ei olnud mõttes mitte selline üllatunud ühekordne tähelepanek, et ohhoo, aeg, mis on kogu aeg paigal seisnud, on korraga jõnksatades liikvele läinud, vaid tegemist oli sellise üldisemat sorti observatsiooniga. Nii et ajad muutuvadki, ajad liiguvadki, maailm muutub pidevalt. Seetõttu, kui väga paljudele meist tundub, nagu üks eelkõneleja ütles, et näiteks migratsioonikriisi puhul on tegemist ajaloo kõige eksistentsiaalsema kriisiga, siis ma arvan, et selline aramusavaldus tugevasti alahindab ajalugu, tema pikkust, tema sügavust ja laiust. Samamoodi on neil, kes ütlevad, et päev pärast Brexiti referendumi ei ole maailm enam see, mis ta oli eile, ühest küljest küll õigus, see on tõsi. Aga ka siis, kui midagi sedavõrd dramaatilist ajalehtede pealkirjades mõnel päeval võib-olla ei sisaldu, ei ole maailm täna enam see, mis ta oli eile, ega homme see, mis ta on täna.

Kui me räägime Euroopa Liidust, siis Euroopa Liidu praeguse olukorra maalimine sedavõrd tumedates või sedavõrd dramaatilistes värvides mõjub kindlasti mõnevõrra pelutavalt nendele inimestele, kes võib-olla jälgivad maailmas toimuvat ja maailma muutumist erilise süvenemiseta sellesse, mis on nende protsesside all ja taga. Loomulikult, Euroopa Liidu ees ei ole kunagi olnud lihtsaid aegu. Euroopa Liit kutsuti ellu siis, kui maailm elas läbi väga keerulisi aegu. Läbi kõigi dekaadide selle päris pika eksistentsi vältel on Euroopa Liit liikunud kriisist kriisi, otsides nendele kõigile lahendusi, ja nii toimib Euroopa Liit mõistagi ka praegu. Seetõttu, kui Euroopa Liidu asjade komisjoni ettekandja parafraseeris Jakob Hurta

ja Voltaire'i, siis mina tahaksin mitte parafraseerida, vaid suisa tsiteerida Karlssonit katuselt ja öelda: "Rahu, ainult rahu!" Me saame selle Euroopa Liiduga hakkama ja Euroopa Liit saab oma olemasoluga hakkama, saab ka pärast Brexiti.

Tõepoolest, on mõnevõrra vaieldav ja ilmselt jääb igavesti vaieldavaks, kas britid langetasid oma üsna dramaatilise otsuse Euroopa Liidust lahkuda seetõttu, et nad olid pettunud Euroopa Liidu institutsioonide toimetamismehhanismides, või peitus selle hääletuse taga mingisugune hinnang nende oma riigi institutsioonide toimimisele ja sellele, kuidas nende valitsus on suhelnud oma rahvaga. Selle üle võib ilmselt vaidlema jäädagi, aga kindlasti võib julgelt öelda, et Brexiti hääletus räägib vähemalt sama palju Suurbritannia kohta, kui ta räägib Euroopa kohta. Suurbritannia suhe Euroopa Liiduga on algusest peale, tema liitumisest peale, ka rasketel 1970-ndatel olnud erakordselt iselaadne – ühest küljest nende imperiaalse mineviku tõttu ja teisalt ka nende saarelise asendi tõttu. Kõike seda arvestades ei oleks Suurbritannia toonane peaminister, kui ta tegelikult sisimas uskus, et Euroopa Liidus olla on nendele parim, pidanud selle küsimusega n-ö Vene ruletti mängima.

Nüüd, kus see on juhtunud, ei tähenda see kindlasti lõppu Suurbritanniale ega ammugi mitte Euroopa Liidule. Suurbritannia jätkab olulise mängijana nii Euroopa majanduses kui ka julgeolekus. Ka Euroopa Liit ei varise pärast brittide lahkumist teps mitte kokku. Loomulikult peame ka meie olema siin aktiivsed ja rääkima ühest küljest läbi Euroopa Liidu liikme positsioonilt, kasutades juba lähiajal oma eesistujarolli, ja teisest küljest sellise riigi positsioonilt, kes on huvitatud julgeoleku ja muudel põhjustel Suurbritannia väga lähedasest suhtest Mandri-Euroopaga.

14:02 Esimees Eiki Nestor

Kas ettekandja soovib ka lisaaega?

14:02 Sven Mikser

Jah, kasutaksin meeleldi ka mõne minuti lisaaega.

14:02 Esimees Eiki Nestor

Alguses ma ei saanud aru, oli see ennustus või lisaaja soov. Palun, kolm minutit lisaaega!

14:02 Sven Mikser

Võib öelda, et tegemist oli isetäituva ennustusega. Loomulikult ei olnud Euroopa Liit meie jaoks – ka mitte siis, kui me langetasime otsuse Euroopa Liiduga liituda – üksnes majandusprojekt. Mõistagi ei taha ma kuidagi alahinnata Euroopa ühisturu tähtsust Eestile ega piirideta liikumise, nii teenuste, kaupade kui ka inimeste piirideta liikumise positiivset mõju Eesti arengule, aga Euroopa Liit oli meie jaoks muu hulgas kindlasti ka iseolemise projekt. Euroopa Liit ei ole kunagi üheski oma aspektis Eesti iseolemist, Eesti riiklikku iseseisvust ähvardanud ega ohustanud. Küll on Euroopa Liit ja Eesti liikmesus selles liidus meie iseolemist tugevdanud, kindlustanud ja teeb seda, julgen kindlalt väita, ka edaspidi, ka tulevikus.

Euroopa ei ole loomulikult üksnes tehniline või administratiivne moodustis ja seda, ma arvan, peame olulisel määral meeles pidama ka siis, kui meie kanda on eesistuja roll, mis on ju väga suurel määral selline arbiiteri ja koosoleku juhataja roll. Euroopa Liit on selle kõrval kas nüüd just saatus, nagu ütles Marko enne mind, kuid kindlasti idee. Nii nagu väga paljud Ameerika mõtlejad muretsevad oma presidendivalimistele vastu minnes selle pärast, millist mõju avaldavad järgmised presidendivalimised mitte niivõrd Ameerika majandusele või Ameerika välispoliitikale, kuivõrd Ameerika ideele, peame ka meie oma kuklas mõtlema sellele, kuidas elab edasi mitte ainult Euroopa Liidu n-ö lepinguline baas või regulatsioonid, vaid kuidas elab edasi idee, mis sai Euroopa Liidu aluseks. See lähtub tegelikult vajadusest integreerida turge ning tagada inimestele võimalus tegelda enesearenguga ja oma majanduse arendamisega, samas aga ka põlistab ja kindlustab seda väärtusruumi, mis ongi meie jaoks see Euroopa.

Ma usun, et Eestil on Euroopas ees head päevad. Euroopa Liit tuleb nende raskustega toime nii nagu ka varasemate kriiside ja raskustega. Samas olen ma täiesti kindel, et isegi ilma suurte ühekordsete vapustusteta ei ole Euroopa Liit kümne aasta pärast enam see, mis ta on praegu. Siis on ta tundmatuseni muutunud. Omal ajal alustas Chaucer "Canterbury lugusid" ridadega "*Whan that Aprille with his shoures soote. The droghte of Marche hath perced to the roote*". Kui toona oleks Suurbritannias kehtinud põhiseaduse paragrahv – teadupärast Suurbritannias kirjutatud põhiseadust ei

ole –, mis oleks käskinud kaitsta inglise keelt, siis ma usun, et kui seda käsku oleks ka kõige paremal viisil täidetud, ei saaks tänased inglise keele rääkijad siiski nendest ridadest ilma tõlketa aru. Nii et maailma muutumisega me peame muidugi arvestama. Kuid kaitstes väärtusi ei pea me kindlasti üritama külmutada või kivisse raiuda seda maailma, milles me täna elame. Homme on see paratamatult teistsugune. Aitäh!

14:02 Esimees Eiki Nestor

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu. Aitäh, peaminister!

2. 13:06 Ülikooliseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (295 SE) esimene lugemine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Järgmisena on päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud ülikooliseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 295 esimene lugemine. Algataja ettekandja on haridus- ja teadusminister Maris Lauri. Palun!

14:02 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ülikooliseaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga muudetakse kõrgharidustaseme õppe riigieelarvest rahastamise sätteid. Ma rõhutan sõna "õppe", sest see eelnõu ei puuduta teaduse rahastamist. Muudatus suurendab õppeasutuste rahastamise stabiilsust ning lihtsustab ülikoolidega lepingute sõlmimist ja aruandlust. Samad rahastamise alused sätestatakse nii avalik-õiguslike ülikoolide kui ka haridusministeeriumi hallatavate rakenduskõrgkoolide rahastamiseks. Kehtiva süsteemi probleem on stabiilse baasrahastuse puudumine ning vähene tähelepanu kvaliteedinäitajatele. Kõrgkoolide rahastamine toimub peamiselt mahupõhiste näitajate alusel. Nii saavad kehtiva seaduse kohaselt ülikoolid 70–75% vahenditest kvantitatiivsete näitajate alusel, näiteks lähtudes üliõpilaste arvust, välisüliõpilaste arvust, välisõppejõudude arvust, lõpetajate arvust jne. 25–30% vahenditest eraldatakse riiklikult oluliste õpet toetavate tegevuste rahastamiseks, näiteks raamatukogude toetus ning Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli seadustest tulenevate kohustuste täitmiseks, sh rahvusprofessuuride jaoks. Selline süsteem ei taga piisavat rahastamise stabiilsust, seda eriti väiksemates kõrgkoolides, ega motiveeri keskendumist kvaliteedile.

Nende seadusmuudatuste tõttu jaguneb kõrgkoolide rahastus tegevustoetuseks ja sihtotstarbeliseks toetuseks. Põhilise osa kõrgkoolide riiklikust rahastamisest moodustab edaspidi tegevustoetus. Peale tegevustoetuse on võimalik eraldada sihtotstarbelist toetust, näiteks raamatukogudele, doktoriõppele ja õdede õppele, selleks et kõrgkoolid saavutaksid konkreetseid eesmärke. Sihtotstarbelist toetust on võimalik eraldada ka erakoolidele.

Põhiosas läheb finantseerimine siiski tegevustoetuseks, kusjuures 80% sellest moodustab baasrahastus, mis jaguneb õppeasutuste vahel lähtuvalt eelmise kolme aasta rahastamismahust. Sellega tagatakse rahastamise varasemast suurem stabiilsus ning võetakse arvesse ka kõrgkoolide ajalooliselt väljakujunenud õppemahtu. Kui õppemahud peaksid oluliselt muutuma, on võimalik seda edaspidi seaduse sõnastuse kohaselt arvesse võtta baasrahastuse proportsioonide kujundamisel. Kuni 20% moodustab tulemusrahastuse komponent, mida eraldatakse koolidele tulemusnäitajate saavutamise alusel ning riigiga sõlmitud halduslepingu täitmise põhjal. Tulemusrahastuse komponent toetab rahastamisreformiga seatud eesmärkide saavutamist ehk efektiivsuse kasvu ja kvaliteedile orienteeritust, sisaldades rahastamist nii kvantitatiivselt mõõdetavate kui ka kvalitatiivselt hinnatavate tulemuste alusel.

Tulemusnäitajad lähtuvad elukestva õppe strateegias kõrghariduse valdkonnale seatud strateegilistest eesmärkidest, millest olulisemad on õpingute katkestamiste arvu vähendamine, kolmanda taseme haridusega inimeste osakaalu tagamine ning kõrghariduse rahvusvahelistumine. Eelnõu kohaselt võetakse tulemusrahastamisel arvesse õppekvaliteeti, näiteks rahvusvahelise mobiilsuse näitajaid (kui palju on kõrgkoolis õpilasi välismaalt ja kui palju käiakse lühiajaliselt välismaal õppimas), riigile oluliste õppevaldkondade arendamise näitajaid, õppe tulemuslikkust, sh õppe efektiivsuse ning haridusalasesse

tegevusse kaasatud eraraha näitajaid, ja ühiskonna arengu toetamist, sh lõpetajate töötamise ning edasiõppimise näitajaid. Kuid samuti võetakse arvesse halduslepingutes kokkulepitu saavutamist. Tulemusnäitajaid täpsustatakse Vabariigi Valitsuse määrusega, sest konkreetsed mõõdikud võivad aja jooksul vajada täpsustamist ning neid ei ole võimalik seaduses detailselt sätestada. Seadusmuudatused toovad kaasa lihtsustused ülikoolidega lepingute sõlmimise korras ja väheneb aruandluskoormus. Ülikoolidega sõlmitav kolmeaastane haldusleping vajab ka edaspidi Vabariigi Valitsuse heakskiitu, kuid üheaastase rahastamise kokkuleppe ülikoolidega sõlmib juba minister. Tänan!

14:02 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Priit Sibul, palun!

14:02 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud minister! Eesti ülikoole peetakse kõige iseseisvamate ülikoolide hulka kuuluvateks. Me ei ole sageli rahul sellega, et ülikoolides ei õpetata just neid erialasid, mida ühiskonnale kõige rohkem vaja on. Tööandjate soovid ja arusaamad on teistsugused kui ülikoolidel. Te mainisite oma sissejuhatavas ja tutvustavas sõnavõtus ka sihtotstarbelisi toetusi. Kui palju ja kuidas neid praegu kasutatakse? Kas n-ö ühiskonna hüvanguks on võimalik ministeeriumil tellimuse kaudu saavutada seda, et ülikoolis õpetataks neid erialasid, mida näiteks praegu sihtotstarbeliste toetuste kaudu finantseeritakse?

14:02 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Tänan küsimuse eest! Põhimõtteliselt saab riik oma eesmärges silmas pidada sihtotstarbelisi toetusi eraldades, aga seda võib teha ka halduslepingute ehk uue finantseerimise kaudu, ka halduslepingute täitmise nõude kaudu. Kui me viiksime asjad praeguse rahastamisskeemi puhul n-ö uue süsteemi raamidesse, siis muutuks sihtotstarbeliseks toetuseks näiteks doktoriõppe tulemustasu. See näitab, et me tõesti soovime keskendumist doktorite arvu kasvule. Samuti õdede õpe – see puudutab küll valdavalt rakenduskõrgkooli – on oluline, et tervishoiusüsteemis oleks piisavalt õdesid. Samuti on oluline osaliselt õpetajakoolituse finantseerimine ja raamatukogude tegevustoetus. Aga siin ongi võimalik määrata need sihtotstarbed, mis konkreetses aegruumis võivad ju muutuda. Kindlasti on küsimus ka halduslepingutes, kus saab olenevalt kõrgkoolist seada sihid, mis tuleks saavutada õppesuundade ja kvaliteedinäitajate puhul. Teatavasti on väga suur huvi selleks, et kasvaks loodusteaduste õppimine, et rohkem õppijaid oleks inseneriõppes ja informatsioonitehnoloogia õppesuunal, aga samuti võime vaadata muid valdkondi, ka rahvusprofessuuride osa. Need jäävad tegelikult halduslepingutesse sisse ja ka selle kaudu saab riik mõjutada seda, mida tehakse.

14:02 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

14:03 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea minister! Ministeerium tahaks ja ka teie ilmselt tahaksite võimalikult objektiivseid tulemusnäitajaid, mille järgi saaks olukorda mõõta. Aga samas te ütlesite, et mõned tulemusnäitajad mõjuvad eri ülikoolide puhul erinevalt. Millised on need objektiivsed tulemusnäitajad ja millised on need, mille mõju on segane?

14:03 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Kui me keskendume üksnes mahunäitajatele ehk absoluutarvudele, näiteks, et oleks vaja vastu võtta nii või nii palju üliõpilasi, siis võib väga kergesti juhtuda, et hakatakse küll väga palju üliõpilasi vastu võtma, aga ei pöörata tähelepanu sellele, kas nad ka lõpetavad, ja kui nad lõpetavad, kas nad siis rakendust leiavad. Kui näiteks lõpetanute või vastuvõetud õpilaste arvu asemel kasutada näitajat, mis võrdleb seda, kui paljud kõrgkooli lõpetanud jõuavad tööturule või jätkavad õppimist järgmisel õppetasemel, siis me ju ergutame ülikoole tagama, et õppetöö kvaliteet oleks nii hea, et näiteks bakalaureusetaseme lõpetanud jõuaksid magistriõppesse ja edasi magistriõppes doktorioõppesse. Siis me ergutame ka seda jälgima, et õppekvaliteet oleks piisavalt hea, nii et lõpetanud leiaksid endale töö. Jah, kahjuks on praegu nii, et väga keeruline on tagada, et lõpetanud kindlasti sobivale erialale tööle saaksid. Me teame, et aeg-

ajalt võivad kõrgkoolilõpetanud hakata õppima või tööle valdkonnas, mis on väga kaugel nende omandatud erialast. Ei ole sellist ühte head ja kokkuvõtlikku näitajat, aga me ei tohi unustada, et tänapäeva maailmas on väga paljudel erialadel omavahel kattuvusi ja selle tõttu on piiri tõmmata ülimalt keeruline. Ma tahan rõhutada ka seda, et eriti kõrghariduse saanud inimene on omandanud oskuse mõelda ja hinnata. Võib olla väga ootamatuid kohti, kus saab ühte või teist teadmist tulevikus rakendada. Ma ei tea, aga võib-olla võib matemaatik olla väga kasulik ka filoloogias. Me ei saa seda välistada. Nii et kui matemaatik läheb edasi õppima filoloogiateaduskonda või töötab keeleinstituudis, siis see iseenesest ei ole halb näitaja, see võib olla väga positiivne näitaja. See, et ta töötab, on kindlasti positiivne näitaja.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

14:03 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud proua minister! Te rõhutasite sissejuhatavas osas, et eelnõus tegeldakse eelkõige õppetegevusega, selle jaoks mõeldud eraldiste jaotamisega ja seal tehtud muudatustega. Kuid ometi on seletuskirjas lause, et edaspidi võib halduslepinguga määrata toetust ka teadus- ja arendustegevusele. Siit minu küsimus. Kas personaalse uurimistoetuse ja institutsionaalse uurimistoetuse kõrvale on teadus- ja arendustegevuse jaoks tulemas mingi kolmas toetusliik?

14:03 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna! Teadustegevuse finantseerimise ümberkorraldamise protsess on praegu käimas. Asjad ei ole veel lukku pandud, aga soov on hakata nii õppetööd kui ka teadust finantseerima natuke sarnasema skeemi alusel, et oleks olemas baasrahastus, tulemusrahastus ja sihtfinantseerimine. Kuidas neid täpselt nimetama hakatakse, ei julge ma hetkel öelda, aga selline sarnasuse tekitamine on põhjendatud kas või selle tõttu, et tegelikult teevad meil ju lõviosa teadusest ära just kõrgkoolid.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Laine Randjärv, palun!

14:03 Laine Randjärv

Hea juhataja! Austatud minister! Kultuurikomisjonis oli meil väga elav ja sisukas arutelu selle teema üle ja oli palju küsimusi. Minu küsimus jätkab natuke Krista Aru küsimust, õieti läheb ta samasse teemasse sisse. Ülikoolid ei saa ilma teaduseta ja teadus ei saa ilma õppetööta, see on ilmselge. Kas see eelnõu suurendab rahastamise kõrval ka kõrgkoolide paindlikkust ja iseseisvust, et seda baasrahastuse osa, mida on 80%, saaks paindlikumalt jagada, vajaduse järgi, nii et teadus täiendaks õppetööd ja vastupidi, tehes seda vajaduse korral ühe kõrgkooli piires, aga ka sellest väljaspool?

14:03 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimuse eest! Baasrahastuse loomise põhieesmärk on tagada see, et õppetööks eraldatavad vahendid ei kõiguks aastati väga tugevasti, mis võib juhtuda näiteks seetõttu, et ühel aastal tuleb kooli rohkem õpilasi ja teisel aastal vähem. Jumal teab, mis põhjustel. Me teeme seda selleks, et olukord oleks stabiilsem, mis võimaldaks kõrgkoolidel paremini oma tegevust planeerida, sh kahtlemata ka teadustegevust paremini planeerida. Kindluse tagamine on kindlasti üks oluline aspekt kogu tegevuse planeerimisel.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

14:03 Priit Sibul

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus tuleneb vastusest, mille te andsite Peeter Ernitsale. See puudutas tulemuslepingute kriteeriumi. Te nimetasite, et võib-olla ei ole mõistlik

kriteeriumina käsitleda üliõpilaste arvu, millega ma olen absoluutselt nõus. Aga sellised asjad ju iseenesest ei eelda seaduste muutmist, sest need kriteeriumid ei ole kirjutatud seadusesse, need tulenevad ikkagi lepingust. Ministeerium ja ülikoolid lepivad kokku, mida tulemuslepingus mõõta.

14:03 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimuse eest! Praegu on n-ö rahastamise aluseks kasutatavad näitajad täpselt fikseeritud. See, milliseid näitajaid tuleb kasutada, on täpselt seaduses fikseeritud. See teebki keeruliseks nende asendamise, kui eesmärgid muutuvad. Et tuua sisse paindlikkust, siis põhimõtet kirjeldatakse edaspidi seaduses, aga konkreetsed näitajad on kirjas Vabariigi Valitsuse määruses, mida on eesmärkide muutumise korral kättesaadava andmestiku põhjal lihtsam muuta ja kohendada.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

14:03 Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud proua minister! Elu näitab, kui raskelt lähevad läbirääkimised meditsiinivaldkonnas. Kui me selle eelnõuga seadustame halduslepingute sõlmimise, siis me ju riskime sellega, et haridusvaldkonnas võivad tekkida, ütleme, samad protsessid, mis toimuvad praegu meditsiinis. Kas te ei karda seda? Halduslepingud hõlmavad ju päris suuri punkte, mis on seotud ülikoolide finantseerimisega.

14:03 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna! Tegelikult on nii, et halduslepingute sõlmimisel muudatust ei toimu, neid sõlmitakse ka praegu ja need sõlmitakse Vabariigi Valitsuse tasemel. Lihtsalt tegevuslepingud edaspidi ei liigu valitsuse kaudu, vaid n-ö üheaastased lepingud, mis tehakse halduslepingute all, tehakse haridusministeeriumi tasemel. Ei ole mõtet seda teist korda uuesti valitsuse tasemele tuua.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

14:03 Peeter Ernits

Hea juhataja! Proua minister! Suurepärane, et on asutud ülikoolimaastikku korrastama. Aga seletage, miks kaks kõrgkooli, Sisekaitseakadeemia ja Kaitseväge Ühendatud Õppeasutused, on jäänud nagu eraldi saarekeseks. Miks neid ei ole hõlmatud ühtsesse pilti? Eesti on väike. See, et nad on eri ministeeriumi all, ei tohiks ju seda piirata.

14:03 Haridus- ja teadusminister Maris Lauri

Täna küsimuse eest! Ma pean tunnistama, et ma ei saa teie küsimusele hetkel vastata, sest ma ei ole sellega täpselt kursis. Ma võin vastates eksida, põhjendades, miks need kaks kõrgkooli ei ole haridusministeeriumi alluvuses. Tahtes olla täpne, tagan ma selle, et vastus tuleb teile kirjalikult. Kas see sobib teile?

14:03 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, haridus- ja teadusminister Maris Lauri! Kultuurikomisjoni ettekandja on komisjoni aseesimees Aadu Must. Palun!

14:03 Aadu Must

Head kolleegid! Kultuurikomisjon arutas sedasama eelnõu neljapäeval, 13. oktoobril oma korralisel istungil, kus seda tutvustasid haridus- ja teadusminister Maris Lauri, ministeeriumi asekancler Indrek Reimand ja õiguskantsler Kaur Kattus. Ma ei hakka ümber jutustama seda osa, mida minister juba tutvustas, ja püüan anda võimalikult üldistatult edasi selle, millest siis komisjonis räägiti ja kus probleeme nähti, mis küsimusi tõstatati ja milliseid vastuseid saadi.

Kõigepealt peab ütlema, et diskussioon oli lai, sest sama teemavaldkonnaga on komisjon kokku puutunud ka varasematel aastatel. Kõrgkoolide rahastamine on üks kõige enam vaieldud küsimusi, seal

on palju probleeme ja aja jooksul on olnud ka palju kriitikat. Diskussioon läks kohati üle kogu Eesti kõrghariduspoliitika aruteluks. Nähtavasti ei teinud see halba, sest me saime häid vastuseid ja tõepoolest markeeriti ära ka see, kuidas sellest konkreetsest seadusest tuleb edasi minna, ühtlustamaks teaduse ja kõrghariduse eri tahke. Keskne probleem – ka siin tuli küsimustest välja see, mille tõttu on uut seadust vaja – oli see, et kui seni on seaduses paigas päris selged proportsioonid, mida ja mil määral tuleb arvestada rahastamisskeemi juures, siis kui suur osa on baasrahastusel ja kui suur tulemusrahastusel. Vaieldud on selle üle juba aastaid. Eriti ägedad inimesed on vahel öelnud, et tulemusrahastuse osakaalu tuleb suurendada ning kui me näeme, et midagi muutub, tekivad uued prioriteedid ja uued juhtivad keskused, siis tuleb raha jagada tulemuse järgi. Teised on leidnud, et peab olema rohkem stabiilsust. Kui piltlik võrdlus tuua, siis võib öelda umbes nii, et me teame küll, kust me tuleme ja kuhu läheme, aga pole selge, kas me sõidame Tartust Tallinnasse rangelt ettemääratult, nagu raudteerongiga, nii et kuhugi pöörata ei saa, või võtame lausa takso ja kui kuskil tundub midagi tulusat olevat, siis käime ka Puka-Purtse-Puurmani ringi vahepeal ära. See eelnõu on suure töö tulemusena jõudnud meie arvates suhteliselt mõistlikule kompromissile, et sõita tuleb umbes nagu trollibuss, nii et siht on selge, natuke saab ka dünaamikat teha, aga järjepidevus ei kao käest ära.

Hästi palju küsimusi oli konkreetset ühe rahastuse proportsionaalse osa, nimelt sihtrahastuse kohta. Komisjon jõudis jälle minu arvates üksmeelsele järeldusele, et selle sihtrahastuse osa arvestamisega on tagatud võimalik dünaamika. Ei ole liigset jäikust, aga ei ole ka seda, et me igal aastal otsustame täiesti uut moodi.

Stabiilsus, mida on kõrghariduse rahastamises vaja, on selle eelnõuga tagatud. Kas kõik probleemid saavad lahendatud? Oo ei, kindlasti mitte, sest tegemist on väga keeruka valdkonnaga. Kas asi läheb paremaks ja mõistlikumaks? Komisjoni liikmete arvamus oli, et asi läheb väga palju paremaks, see läheb normaalses suunas.

See oli hästi pikk arutelu, aga seekord ei olnud mitte niimoodi, et ühel pool oleks olnud opositsioon ja teisel pool koalitsioon või ühel pool üks idee ja teisel pool teine, vaid oli konstruktiivne arutelu.

Markeeriti ka seda, mida tuleb tulevikus teha, ja seda eelnõu otsustati üksmeelselt toetada.

Konsensuslikult leiti, et eelnõu väärrib toetust. Samuti tegi komisjon konsensusliku ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja määrata parandusettepanekute esitamise tähtajaks kümme päeva (samuti konsensuslik otsus). Aitäh!

14:03 Esimees Eiki Nestor

Küsimused komisjoni ettekandjale. Urve Tiidus, palun!

14:03 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Seda kuulates, mis siin täna selle eelnõu kohta räägiti, tekkis mul küsimus. Teatavasti on Eesti kõrgkoolid omavahel ikkagi kõvad konkurendid. Teades seda, kui palju uusi õpilasi peale kasvab, soovin ma teada, kas see konkreetne eelnõu suurendab konkurentsi või leevendab seda. Kuidas see seda protsessi mõjutab?

14:03 Aadu Must

Kui ma püüaksin vastata võimalikult täpselt, siis ma ütleksin, et ta normaliseerib. Seda seletati meile päris hästi. Oli siiski ka mitmeid teravaid küsimusi. Kuni selleni välja, et mõne eriala ettevõtjad ütlevad, et andku neile juurde spetsialiste, sest neid valmistatakse ette liiga vähe. Sõna "keevitaja" käis läbi, aga siin ei peetud silmas ainult keevitajaid. Igal juhul öeldakse pidevalt, et tootke rohkem selle või teise eriala spetsialiste. Vahepeal oldi juba selleks valmis, et üks kõrgkool oli nõus seda tegema, et rahastame seda jne. Hästi sümpaatne oli Indrek Reimandi seletus, et mõnel juhul on selgunud, et tudengite arv ühel või teisel erialal ei ole tingitud mitte sellest, kas ühiskond neid spetsialiste vajab või mitte, vaid kohati on majandusjuhid leidnud, et viletsasti tasustatavatele erialadele ei ole inimesi kerge leida ja siis nad paluvadki, et kallid ülikoolid, koolitage viletsasti tasustatavate erialade spetsialiste. Nii et meile seletati asja tõesti komplekselt, mitte ei näidatud ainult ühte mõjurit ja selle tulemust, vaid seda, et ühiskond on süsteemne mehhanism ja tuleb arvestada mitmesuguseid tegureid ning neid ka lepingutes arvestada.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Aitäh, Aadu Must! Avan läbirääkimised, kõnesoove ei ole. Komisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Määrán eelnõu 295 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. novembri kell 17.15.

3. 13:32 Elektriturseaduse, asjaõigusseaduse ja ehitusseadustiku muutmise seaduse eelnõu (270 SE) esimene lugemine

14:02 Esimees Eiki Nestor

Nüüd algab Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Andres Metsoja, Andres Ammase, Kristjan Kõljala, Henn Põlluaasa ja Tanel Talve algatatud elektriturseaduse, asjaõigusseaduse ja ehitusseadustiku muutmise seaduse eelnõu 270 esimene lugemine. Algataja ettekandja Andres Metsoja, palun!

14:02 Andres Metsoja

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud parlamendiliikmed! Head eelnõu algatajad! Täna esimeses päevakorrapunktis ehk Euroopa Liidu poliitika arutelul tsiteeriti palju ameeriklasi. Kui me alustasime Bob Dylaniga, siis võib-olla on asjakohane jätkata Steven Paul Jobsi mõtteavaldusega, mis minu arvates sobib päris hästi lairibavõrgu temaatikaga. Ta on öelnud, et vanemad inimesed küsivad, mis see on, kuid poisike küsib, mida ta sellega teha saab. Täpselt nõnda ongi, et üsna palju on veel ühiskonnas debatte, mis see on, see lairibavõrk. Ega seda ei olegi väga lihtne lahti rääkida, sest teema on väga tehniline ja nõuab sellekohast teadmistepagasit.

Aga mida sellega teha saab? Vaat see on teema, mida ühiskonnas tuleks veel rohkem avada. Lairibavõrku ei ole tõepoolest enam vaja selleks, et lugeda veebi vahendusel Eesti Ekspressi või vaadata Riigikogu istungi ülekannet. See võrk peab silmas tulevikku ja suuri andmemahutusi ning see loob väga palju uusi võimalusi teenuste pakkumiseks. Sellepärast ei ole ma täiesti nõus majandus- ja taristuministri ütlusega, et tulevik ei ole kaabli otsas, vaid internetiühendust on võimalik kiirelt ja ülikiirelt juhtida õhu kaudu. Need on kaks erinevat maailma, mis on kindlasti omal kohal ja täidavad kodaniku jaoks oma rolli.

Aga eelnõu nr 270 ehk elektriturseaduse, asjaõigusseaduse ja ehitusseadustiku muutmise seaduse eelnõu on väga hea eelnõu. Selle on algatanud kuus Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni liiget. Sellele eelnes üsna pikk diskussioon nii siin saalis kui ka mitmetes kabinettides koos spetsialistide ja Riigikogu liikmetega ning ministeeriumi esindajatega.

Eelnõu eesmärk on üheselt parandada lairibateenuste kättesaadavust, vähendades lairibavõrgu kasutuselevõtu kulusid. See tuleks saavutada nõnda, nagu on mõelnud ka Euroopa Komisjon, et võtta füüsiline taristu riskasutusse. Uuringufirma Analysys Mason Group on öelnud, et hinnanguliselt on võimalik võrkude kasutuselevõtu kulusid vähendada kuni 80%. On räägitud keskeltläbi viis korda odavamaks tegemisest. Selleks me olemegi algatanud eelnõu, millega me soovime muuta kolme seadust.

Esiteks räägime me elektriturseadusest. Me soovime võtta füüsilise taristu riskasutusse. Eelnõus oleme eelkõige keskendunud elektrimastidele, kuid kindlasti avab ka Euroopa Liidu direktiivi ülevõtmine riskasutuse jaoks taristut laiemalt. Ka tulevikus võib rääkida torustikest, mis on maa sisse paigaldatud, sest tehnoloogia võimaldab mööda neid kaablit kohale viia ilma maad lahti kaevamata. Me soovime kindlasti, et jaotusvõrgule kuuluvat taristut oleks võimalik kasutada tegelike kulude alusel ehk sellega ei kaasneks lisatasu.

Ma palun lisaaega!

14:02 Esimees Eiki Nestor

Sul ei ole lisaaega vaja, sul on 20 minutit aega. Lihtsalt kell piiksus vael ajal, keegi vajutas valet nuppu.

14:02 Andres Metsoja

Aitäh selgituse eest! Jutt on tegelike kulude kandmisest, mis tuleb pooltel omavahel kokku leppida. Kes soovivad elektrimaste kasutada, need lepivad omavahel tingimused kokku ja kinni makstakse tegelikud kulud.

Teiseks räägime asjaõigusseadusest ja eelkõige selles võtmes, et joonehitistel on olemas kokkulepitud

taluvuskohustus. Olemasolevad mastid jäävad peajasjalikult hajaasustuspriirkondadesse, nii ma olen aru saanud, ka edaspidi alles, sest ei ole plaani kõikjale elektrivõrgu jaoks maakaablit paigaldada. Sellesamas koridoris oleks võimalik sätestada allkasutus. See tähendab omanikule seda, et kinnistusraamatusse ei tehta eraldi märget selle kohta. See vähendab bürokraatiat ega kitsenda omaniku õigusi, sest sidekaabli paigaldamine ei mõjuta selle koridori ulatust, pole oluline, kas seal on üks elektrikaabel või on sealsamas mastis ka teine, sidekaabel. Omanikule see lisakulu kaasa ei too, vaid pigem annab talle võimaluse saada oma kinnistu piirile tänapäevane ühendus. Siin me oleme avastanud väikese kitsaskoha. Ilmselt peame menetluse käigus koos Justiitsministeeriumiga vaatama seda, kas see ettepanek hõlmab ainult neid tehnovõrke, mille aluseks on servituut, või tahame selle sättega hõlmata ka n-ö vanu, seadusliku talumiskohustusega kaetud taristuosi. Kolmandaks on kõne all ehitusseadustiku muutmine. Füüsilise taristu omanik hakkab väljastama tehnilisi ja paigaldustingimusi ning ehitusseadustiku muutmine lubab seda edaspidi teha lihtsustatud korras. Selline muudatus vähendab bürokraatiat ja kiirendab protsessi. Ma loodan väga, et selle eelnõu menetlus leiab siin saalis positiivse vastukaja. Me oleme seda teemat mitmes arengukavas käsitleanud. Ka peaminister täna ütles, et Euroopa-poliitika üks oluline osa seisneb selles, kuidas ikkagi e-riiki arendada ja kiireid ühendusi rajada. See eelnõu on minu arvates samm väga õiges suunas, euroopalikus suunas, sest kõik juba vähe eakamad Euroopa riigid on võtnud kasutusele just nimelt kaablivõrgu ega ole kahelnud selle vajalikkuses. Ka meie esimese sammuna näeme, et tuleb teha seadused korda nii, et seda protsessi oleks võimalik teha odavamaks. Ehk siis avaneb ka turg teisest vaatevinklist ja on võimalik, et tuleb üha rohkem neid, kes soovivad selle võrguga liituda. Me peame ära hirmutama need hirmud, mis on jäänud kõlama, et kui majast läheb saja meetri kaugusel mööda põhivõrk, siis sellega liitumise tasu võib maapiirkonnas võrduda selle elamu hinnaga. Aitäh!

14:02 Esimees Eiki Nestor

Küsimused eelnõu algatajale. Artur Talvik, palun!

14:02 Artur Talvik

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja, väga suurepärane plaan! Ma tänan selle initsiatiivi eest, mille teie grupp on võtnud! Ma loodan, et sellest on palju kasu. Aga kas siis, kui EstWini projekt tehti, selliste odavate lahenduste peale üldse ei mõeldud? Kuidas see olukord nii kaugele läks, et rühm Riigikogu liikmeid pidi lausa seaduseelnõu tegema? Kas seda algul üldse planeeritud ei olnud? Teine osa küsimusest on selline: kas elektrikaabel ja valguskaabel saavad tehniliselt kõrvuti olla või on seal mingisugused piirangud peal?

14:03 Andres Metsoja

Aitäh! Ühiskonnas, mulle tundub nii, on kaks koolkonda. Üks on õhu kaudu leviva raadiolingi- või mobiilsidelahenduse usku ja teine koolkond on ikkagi kaabliusku. Kui alustati põhivõrgu ehitamist ehk EstWini projekti, siis mõeldi tõepoolest tõsiselt, milliseid lahendusi oleks mõistlik Eestis kasutada, et inimesed saaksid kasutada kiiret ja ülikiiret internetti. Ma usun, et omas ajas oli see õige samm. Me võime ju nüüd kritiseerida seda, et mobiilsidemastid on varustatud kaabliga ja see ongi olnud eesmärk, aga see on andnud meile uue võimaluse, mida me kõik aktiivselt kasutame. Nüüd on küsimus, kas see peaks olema lõpp-punkt või vaheetapp. Mina arvan, et pigem on see vaheetapp, kust tuleb edasi liikuda. Siin on toimunud suured huvide pörkumised, kuni selleni välja, et suured ettevõtted püüavad selgitada, nagu see olekski väga hea lahendus. Teisest küljest saan ma ka aru, et ärilist loogikat ja kehtivaid seadusi silmas pidades ning lahti mõtestades me jõuamegi selle juurde, et ettevõtte on turul ikka selleks, et teenida omanikele kasumit. Kui on näha, et praegu on võimalik turul toimetada ilma vaskkaabelvõrke välja vahetamata – teatud põhjustel seda ei tehta või tehakse väga aeglaselt –, siis miks peaks üldse ehitama uut jaotusvõrku, kui kliendid on turul tegelikult olemas. See on selline laiem filosoofiline ja majanduslik küsimus ning ilmselt ka seadussätete küsimus tervikuna. Mis puudutab elektri- ja sidekaabli paigaldamist ühte ruumi, siis mina olen aru saanud, et selles ei ole probleemi, sest paljudes elektrikaablites on juba praegu sees valguskaabel. Isegi kaabli sees on võimalik seda kõike ehitada nõnda, et eri funktsioonid on täidetud. Ei ole küll kõlama jäänud see, et seda ei saaks tehnilistel põhjustel teha.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Priit Sibul, palun!

14:03 Priit Sibul

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud ettekandja! Ehk selgitaksid, mida peale seadusmuudatuste tegelikult on vaja teha ja kui palju see läheb maksma kas maksumaksjatele või tarbijatele? Kuidas see asi täpselt peaks olema?

14:03 Andres Metsoja

Aitäh! Eri inimesed on spekuleerinud erinevate summadega ja need summad on tõusnud üüratuks. Ühtepidi tahetakse nii võib-olla näidata, et see on võimatu missioon, mida me täitma asume. Teiselt poolt on mul hea meel, et Pärnumaal ja ka Anija vallas on alustatud kohapealset tegevust. Ka Suure-Jaani vallas Viljandimaal on valla eestvõtmisel hakatud seda võrku elamuteni välja ehitama. See näitab veel kord, et seda on võimalik teha. Aga mis puudutab tulevikku ja selget arusaama, mis see maksab, siis võin öelda, et Gotlandil läks võrguühenduse kõikide majapidamisteni viimine maja kohta maksma 1600 eurot. Tõsi, nendel oli kokku lepitud, et kõik elamud peavad saama kaabliga varustatud, sest nemad võtavad seda kui põhiõigust, see on seal niisama normaalne nagu see, et majas on elekter, vesi ja kanalisatsioon. See lihtsalt peab seal olema. Nüüd on tõesti küsimus, kuidas selleni jõuda. Kas me ühel hetkel oleme olukorras, kus lepitaksegi näiteks Pärnu maakonnas kokku, et kõikidel majapidamistel ongi ühekordne liitumistasu, selleks et tagada eri osapoolte kaasatus rahastamisse? Omavalitsused on näidanud valmisolekut raha panustada ja ma saan aru, et ka riigil on olemas valmisolek panustamiseks. Ma usun, et ka teenusepakkujal on huvi investeringut teha, et oma kliente säilitada ja paremat teenust pakkuda. Seda tuleb vaadata kahtlemata koosmõjus. Pärnumaa näitel võib öelda, et maksumus majapidamise kohta küündib üsnagi samasse suurusjärku. Aga jällegi, me peame tõele näkku vaatama ja saama aru, et tiheasustusega alal ongi selle teenuse pakkumine tihtilugu odavam. Kui me tahame probleemi lahendada, siis me peame vaatama tervikut ja ühtlasi integreerima sellesse võrku kohe ka hajaasustusega piirkonnad. Tuleb selgeks mõelda, millist Eestit me näha tahame: kas sellist, kus valguskaablivõrk hakkab n-ö tükalapa kuuluma ühele ja teisele ja kolmandale, või ongi munitsipaalettevõtte see, kellele kuulub see võrk, mille abil opereerivad väga paljud teenusepakkujad? Need on küsimused, mis vajavad selgeks rääkimist. Ma arvan, et altpoolt tuleb initsiatiiv on siin hädavajalik, et edasi liikuda.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Kristjan Kõljalg, palun!

14:03 Kristjan Kõljalg

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja ja hea eelnõu kaasesitaja! Ma arendan ühe eelneva küsimuse baasilt natuke edasi seda EstWini teemat. Tegelikult on EstWini projekti eesmärk rajada baasvõrk, mis ulatuks 98%-ni Eesti majapidamistest, ettevõtetest ja asutustest. 1,5 kilomeetrit on see kaugus, kuhumaani see peab ulatuma. Kõnealuse eelnõu puhul me räägime ju juurdepääsuvõrgu rajamise lihtsustamisest ehk selle viimase poolteise kilomeetri rajamisel oleks võimalik kasutada neid lahendusi, mis oleks märgatavalt soodsam kui maakaabli rajamine. Olen ma õigesti aru saanud?

14:03 Andres Metsoja

Jaa, loomulikult. Selle eelnõu mõte, mille me üheskoos välja mõtlesime ja lahti rääkisime, puudutab ikkagi jaotusvõrku, seda, kuidas viia see ühendus majapidamisteni. Tõsi, siin võib vaadata järgmise aasta riigieelarvet ja vaadata neid huvilisi, kes ehitavad välja sedasama baasvõrku. See töö ju praegu käib. Kas peaks ka ministri määruses mingilgi moel sätestama mingisugused tingimused, et juba selle baasvõrgu rajamisel loodaks lokaalseid juurdepääsuvõrke? See on diskussiooni koht. Seda me täna siin saalis kindlasti ei otsusta, seda tuleb teha eraldi normiga. Aga see avab ilmselt uue võimaluse.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Erki Savisaar, palun!

14:03 Erki Savisaar

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ka Eestis on optilise interneti olemasolu igas majapidamises põhiõigus, sest "Eesti infoühiskonna arengukavas 2020" on ju kirjutatud, et kõigis majapidamistes peab see olemas olema. Vahepeal on tekkinud mulje, et see seaduseelnõu tekitab kuidagi mingeid kulusid ja keegi peab hakkama nüüd väga palju maksma. Tegelikult on eelnõu eesmärk ju hoopis midagi muud. Praegu tehakse ühe majapidamise optilise internetiga varustamiseks kosmilisi pakkumisi, tarbijal on vaja maksta 20 000 – 30 000 eurot. Eelnõu eesmärk on teha see summa väiksemaks, nii et maksimum olekski võib-olla näiteks 1600 eurot, sellise summa eest saaks liituda. Kas te saate seda rahalist poolt veel selgitada?

14:03 Andres Metsoja

Aitäh! Te tegite ise selle väga hästi ära. Ega mul siia midagi lisada ei ole. Kindlasti saate te seda mõttekäiku siin kõnetoolis jätkata. Miks me hakkasime sellega tegelema komisjoni kaudu? Sellepärast, et Riigikontroll tuli välja auditiga ja küsis väga selgelt, kas see ongi kõik või on riigil olemas veel lahendusi, kuidas edasi liikuda. Me jäime ootama. Toimusid mitmed arutelud selle üle, milline on tulevikuperspektiiv, kuidas ikkagi saaks selle viimase miili probleemi ära lahendada. Iga kava võtab aega ja valmimise jooksul ta ka vananeb. Oleme lähtunud sellest heast mõttest, et kus viga näed laita, seal tule ja aita. Õiguskantsler on öelnud, et kui ministeeriumis ei ole eelnõu väljatöötamise kavatsust, siis, Riigikogu liikmed, olge head ja tulge ise seadusalgatusega välja. Seda me oleme ka teinud. Kuidas see peaks mõjutama kulusid või tulusid, seda on raske öelda, aga minule on mitu korda öeldud sellesama jaotusvõrgu kontekstis, et kui on olemas elektrimast ja sinna lisatakse sidekaabel, siis see on selle taristu omanikule lisakoormus. Kui selle ettevõtte omanik on juhtumisi riik, siis tahaks dividenditulu küsida, mis on ka loomulik. Ma ei ole saanud väga sisulist põhjendust, kuidas selle lisakaabli paigaldamine ühte koridori riigile või ettevõttele või sellele omanikule uusi kulutusi tekitab, kui praegu maksab tarbija need kulud võrgutasude kaudu kinni nii ehk naa.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Artur Talvik, palun!

14:03 Artur Talvik

Hea esimees! Hea ettekandja! Ma tulen korraks selle baasvõrgu juurde, ilma milleta seda seadust pole justkui mõtet teha. Lairibavõrgu arutelu käigus selgus, et ka baasvõrgu kohta ei ole väga selget plaani, kuhu seda viiakse. Plaan sünnib käigu pealt. Kas tänaseks on olemas baasvõrgu plaan ja kui kaugel need tööd on? Kas ollakse töödega graafikus ja millal Eesti peaks selle võrguga kaetud olema?

14:03 Andres Metsoja

Aitäh! Baasvõrgu väljaehitamise plaan on pidevalt täienenud. On öeldud, et koos omavalitsuste ja maavanematega on vaadatud neid joonobjekte, st seda, kuhu see kaabel reaalselt maha panna, nii et sellest saaks kõige rohkem kasu. Minule teadaolevalt on Saaremaal ja Pärnumaal, aga ilmselt ka teistes maakondades 2017. aastal selliseid tegevusi plaanis. Osa tegevusi juba praegu käib, baasvõrk saab veel paremaks. Kindlasti on Lõuna-Eesti üks kant, kus ollakse väga initsiatiivikad. Näiteks on Võru maavanem seda eest vedanud. Kui te võtate lairiba baasvõrgukaardi ette, siis näete, et seal on päris tihe võrk, märksa tihedam kui teistes maakondades. Eks nii ongi, et see tihti sõltub tegijatest ja piirkondlikust initsiatiivist. Aga ei saa kuidagi tähelepanuta jätta seda – jällegi jõuame raadiolingini või õhu kaudu leviva interneti omaduste juurde –, et kui ikkagi kevadel puud lehte lähevad ja internet ära kaob, siis on see probleem. Seda enam on see probleem Lõuna-Eestis, kus on kuppelmaastik. Kaabel on paratamatus ja see tuleb siiski maha panna.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

14:03 Andres Ammas

Lugupeetav esimees! Lugupeetav ettekandja! Ma olen südamest kurb, et Lõuna-Läänemaa vallad Lihula ja Hanila liiguvad vist paratamatult Pärnu alla. Niisama kurb on ajaleht Lääne Elu, aga ma olen ajalehetoimetuse üle uhke, et nad laupäevases juhtkirjas võtsid südamest kiita Pärnumaad kui

Läänemaaga võrreldes eesrindlikku ja initsiatiivikat maakonda just sellesama projekti eest, millele sa täna mõne korra oled viidanud, mida teostab Pärnumaa koos Lõuna-Läänemaaga, selleks et internet tõesti kodudesse jõuaks. Kas sa tutvustaksid allesjäänud nappide minutite jooksul veel kord kokkuvõtlikult seda plaani, sest see väärib üle Eesti tutvustamist ja järeletegemist?

14:03 Andres Metsoja

Aitäh! Teen seda rõõmuga. Eks igal lool, sündmusel ja tegevusel ole oma ajalugu. Ma pean kohe ütlema, et Pärnumaal on olnud nõnda, et Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse eestvedamisel ehitati kunagi KülaTee projekti raames sedasama võrku ühiselt ning ka Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus oli selle võrgu omanik. Aga siis pandi seadmeid tõesti mastidesse ja vajaduse korral püstitati ka lisamaste kohaliku omavalitsuse territooriumile, et oleks võimalik raadiolinke tekitada. Ühel hetkel lihtsalt juhtus nii, et riik Riigi Infosüsteemi Ameti kaudu sekkus ja turule tulid uued lahendused. Üks selline võlusõna toona oli WiMAX. Näiteks ettevõtte nimega Norby tuli meie piirkonda, investeeris ja lubas palju paremat ühendust. Kindlasti sellega samm edasi ka astuti. Siis tekkis olukord, kus Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus võõrandas selle võrgu eraturu heaks, sest eraturul oli piisavalt pakkujaid, opereerijaid. Nüüd me oleme jõudnud tagasi olukorda, kus ajalugu kordub ja pendel liigub ühest äärest teise: Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskuse, maavalitsuse ning Pärnumaa Omavalitsuste Liidu eestvedamisel oleme jõudnud selle kaabliteemaga uuesti tagasi kohaliku initsiatiivi juurde. Tõepoolest, sellel DigiTee projektil on väljundid. Punkt 1 on see, et tuleb selgelt saada aru vajadusest ja maksumusest, anda tarbijatele infot võimaluste kohta, teha enese jaoks selgeks perspektiiv ajalisel mõõtkes ja panna paika konkreetsete tegevuste kava.

14:03 Esimees Eiki Nestor

Austatud Riigikogu, kuna aega on jäänud nii vähe, siis on mõistlik küsimuste ja vastustega jätkata homme. Juhataja vaheaeg 1 minut ja 2 sekundit. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.59.